

sporazume sa mnim o ovome pitanju. Medjutim predsednik meni nije došao, da se sporazume i ja ne znam, šta bi onda dalje imao ja da preduzimam.

Zamenik predsednika **Ljuba Jovanović**: Gospodo, ja mislim, da mi možemo staviti ovaj predlog g. Gjonovića na dnevni red i o njemu rešavati. Reč ima g. Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Gospodo, mi smo ovde raspravili zakon o opštinskim izborima u Sloveniji i primili ga. No kako je bila želja čitavoga odbora, da se taj zakon proširi na Dalmaciju i na Bosnu, ja bih lepo molio gospodina predsednika, ako je moguće, da bi ta stvar došla medju prvima u raspravi prema opštoj želji. (Čuje se: Mi moramo sutra sve da svršimo.)

Zamenik predsednika **Ljuba Jovanović**: Ako se Odbor slaže, pošto je zakonski predlog o kojem govori gospodin Šimrak već rešen u pojedinostima, samo nije izglasan u definitivnoj redakciji, to ovu stvar zbog važnosti njene možemo staviti odmah posle ove tačke 1. sutrašnjeg dnevnog reda, koja je bila kao tačka 7. današnjeg dnevnog reda. Dakle ja predlažem takvu izmenu u dnevnom redu, da to bude 2. tačka sutrašnjeg dnevnog reda. (**Vojislav Lazić**: A uredba o ministrima na raspoloženju da bude treća tačka.)

Milorad Vujičić: Ja bih želeo malo objašnjenja povodom utvrđivanja dnevnoga reda. Ovde su stavljeni za sutrašnju sednicu i neki predmeti agrarne reforme. Molio bih predsedništvo, da mi objasni kakve su to uredbe, jer po Ustavu sve uredbe, koje se odnose na agrarnu reformu same sobom postaju zakon. Molim, da mi se objasni, da li i ove uredbe sada, koje se stavljaју na dnevni red, spadaju medju one uredbe, o kojima govori Ustav to jest koje se Ustavom proglašuju za zakon.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Mi smo u sekciji načelno rešili ovako, a može i Zakonodavni Odbor da reši. Mi smo konstatovali, da ima nekih 6—7 uredaba, koje Zakonodavni odbor po članu 130. Ustava 2. alineje ne može da rešava a ostale uredbe Zakonodavni odbor može da pregleda, jer nisu agrarni odnosi.

Milorad Vujičić: Ja mislim, da i ove uredbe dolaze u red onih uredaba, koje po članu 130. Ustava postaju Zakon.

Milosav Rajčević: Gospodo, ovo je pitanje pretreseno u sekciji, ali nije ovako kako gospodin

Šećerov kaže. Mi nismo bili na tome gladištu kao što sada kaže gospodin Šećerov.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Ja sam sastavio rezoluciju i ako želite, mi ćemo naći u stenografskim beleškama, pa ćete videti kako je rešeno. (**Dr. Janko Šimrak**: Ja sam bio prisutan i nije tako rešeno.)

Zamenik predsednika **Ljuba Jovanović**: To ćemo raspraviti nezavisno od dnevnoga reda. Ja ću samo moliti, da sekretarijat Zakonodavnog Odbora obavesti Ministra za agrarnu reformu, da će ta tačka biti sutra na dnevnom redu. Ja bih vam predložio ovaj dnevni red kako ste čuli.

Što se tiče predloga gospodina Gjonovića o Uredbi o Ministrima na raspoloženju, ja nisam ništa definitivno predložio. Pošto je ta uredba o Ministrima na raspoloženju bila na pretresu u I. sekciji, ja predlažem, da se ona stavi na dnevni red kao 8. tačka; to jest kad dodju na dnevni red Uredbe I. Sekcije, pa ćemo onda i nju pretresati. (**Vojislav Lazić**: I onda je nećemo raspraviti.) Ja te ne znam. Ima reč gospodin Lazić.

Vojislav Lazić: Baš zato, što je mnogo govorano o ovoj uredbi i zato, što je bilo više protesta i traženja, da se iznese na dnevni red, ja mislim, da je u interesu samoga odbora, da se ne bi odboru kao celini predbacivalo, kako Odbor nije hteo da udje u rešavanje te uredbe; s toga zahtevam, da se stavi kao 3. tačka dnevnoga reda. Ja ne znam kako će se ona rešiti, ali ona treba da bude rešena i Odbor time da s kine sa sebe odgovornost.

Zamenik Predsednika **Ljuba Jovanović**: Gospodo, onda ćemo o tome sada rešavati. Molim gospodu, da izvole zauzeti svoja mesta. Ko je za to, da se po predlogu gospodina Lazića, uredba o ministrima na raspoloženju stavi kao 3. tačka dnevnog reda, taj će sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Odbor je rešio, da se ta uredba stavi kao treća tačka dnevnog reda.

Ostali dnevni red primete li kao što sam predložio? (Prima se.) Ovu sadašnju sednicu zaključujem, a drugu zakazujem za sutra u 9 časova pre podne.

(Sednica je zaključena u 7 časova u veče.)

XXXVIII. SEDNICA.

ZAKONODAVNOG ODBORA

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE

SRBA, HRVATA I SLOVENACA

držana 28. decembra 1921. godine u Beogradu.

Predsedavao predsednik **Miša Trifunović**.

Sekretar dr. **Pavle Čubrović**.

Prisutni gospoda Ministri: unutrašnjih dela dr. Voja Marinković, prosvete Svetozar Pribićević, pravde dr. Laza Marković i agrarne reforme Krsta Miletić, te referent Ministarstva major Ninko Milinković.

(Početak u 10 časova pre podne.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Otvaram, gospode, 38. redovni sastanak Zakonodavnog Odbora. Zapišnici još nisu gotovi usled velikoga rada, zato molim, da odmah predjemo na dnevni red.

Prva je tačka dnevnoga reda: Pretres uredaba Ministarstva za agrarnu reformu. Reč ima gospodin dr. Janko Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Prva je stvar, da li bez zapisnika mi možemo da predjemo na dnevni red. Može biti da je u zapisnicima nešto rdjavo učinjeno, pa to treba da se ispravi.

Predsjednik Miša Trifunović: Mislim, gospodine poslaniče, da će za posle podne biti gotovi zapisnici. Mi radimo od jutra do mraka do duboku u noć i kancelarijsko osoblje ne može više da radi, jer pade od umora.

Dr. Janko Šimrak: Gospodine Predsedniče, to se protivi poslovniku: Ja sam predlagao, da radimo duboko u noć do ponoći, a onda se izlazilo odavde van. Ja protestujem protiv toga, da se počinje sednica, a da se ne pročita zapisnik, jer je to rušenje poslovnika.

Predsjednik Miša Trifunović: Zakazujem, da ćemo možda posle podne pročitati zapisnike. Gospodine poslaniče, tako smo i do sada radili. Ako ne bi mogli biti zapisnici gotovi, ja ću moliti Zakonodavni Odbor, da iz svake partije izabere po jednog do dva člana, koji će pročitati zapisnik i da bude na taj način primljen. Ovo je jedno takovo stanje, da ne može apsolutno da se stigne. Gospodine izvestioče, izvolite pročitati uredbu.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Prvog oktobra bile su na pretresu u Zakonodavnom Odboru uredbu za agrarnu reformu. Tom prilikom Odbor je jednoglasno usvojio rezoluciju, da se uredbu pod brojem 1, 7, 9, 10 i 36 spiska uredbu Ministarstva za Agrarnu Reformu oglase zakonima bez izmene, s obzirom na član 130. poslednju alineju, jer se tiču agrarnih odnosa. A ostale uredbu, za koje se sumnja, da se tiču agrarnih odnosa, vraćaju se Odboru radi kategorisanja, da li uredbu obuhvataju agrarne odnose, ili ne. S obzirom na rezoluciju, sekcija je pregledala sve uredbu Ministarstva za Agrarnu Reformu i pronašla ovo: da se uredbu: broj 4, o zabrani otudjivanja i opterećivanja zemljišta i velikih poseda; broj 5 o provedbi delomične eksproprijacije zemljišta velikih poseda za javne interese, kolonizaciju i izgradnju radničkih i činovničkih stanova i vrtova; broj 6 o izdavanju zemljišta velikih poseda u 4-godišnjem zakupu; broj 11 o naseljivanju novih i južnih krajeva; broj 15 o državnom nadzoru u državnoj upravi velikih poseda; broj 17 o upotrebi zgrada velikih poseda u svrhu agrarne reforme; broj 29 pravilnik o postupku pri doobi državnih dobara u svrhu agrarne reforme i broj 36 za osnivanje agrarnih zajednica, ostane bez izmene.

Odsek je došao do ovog rešenja s obzirom na to, što su predstavnici Ministarstva za Agrarnu reformu izjavili, da se izradjuje jedan zakon o definitivnoj likvidaciji agrarne reforme. Zbog toga ne bi bilo zgodno, da se ove uredbu, koje imaju privremeni karakter, sada izmenjuju. Ja vas molim, da ove uredbu osnažite po izveštaju sekcije. Isto tako sekcija predlaže rezoluciju, da Vlada što pre podnese na rešavanje projekt o agrarnoj reformi i naseljavanju krajeva Skupštini. Gospodine Predsedniče molim, da otvorite načelnu debatu.

Predsjednik Miša Trifunović: Današnji je red izuzetno odstupio usled kratkoće vremena. Na pretresu je veliki broj uredbu Ministarstva za Agrarnu Reformu. Gospodin izvestilac je pročitao sve te uredbu. Imalo bi, ako misli Zakonodavni Odbor, da se u svima tim uredbama vodi sada generalna debata, ili da se primaju bez debate, ili kako želi Zakonodavni Odbor. Ja moram to napomenuti, gospodo. Reč ima g. poslanik Lazić.

Vojislav Lazić: Ja ću biti suviše kratak. Izjavljujem, da ceo rad vladin u politici agrarne reforme ne odobravam iz više razloga i zato ću glasati protiv ovih uredbu. Nas ni u koliko ne može zadovoljiti rad vladin u sprovođenju agrarne reforme pa prema tome i sve uredbu, koje je Vlada propisala i koje su na dnevnom redu, ne zadovoljavaju nas, a zato ćemo glasati protiv.

Predsjednik Miša Trifunović: Reč ima g. dr. Mazzi.

Dr. Dominik Mazzi: Ja držim, da se nije imalo nikako staviti na dnevni red eventualne izmene, koje se hoće da učine u agrarnoj reformi, jer to se protivi Ustavu a naročito članu 130., gde se izričito kaže, da svi privremeni zakoni, uredbu i pravilnici i rešenja Ministarskog Saveta zakonskog značaja, koje se tiču agrarnih odnosa i t. d., mogu se menjati samo zakonodavnim putem. Nedvojbeno je, da izmene, koje se traže od Zakonodavnog Odbora, nisu izmene, koje spadaju pod agrarnu reformu, odnosno koje se imaju smatrati kao odnosi agrarne reforme. Istina ovi agrarni odnosi, odnosno ove izmene, odnosile bi se više na formalnu stranu tih odnosa. Ali pošto zakon kaže izričito, da ne smijemo ni mi da preinačujemo i da interpretiramo drugačije volju zakona od one koje zakon zahtjeva, nedvojbeno je, da se ovdje radi po jednom Ustavu i nedvojbeno je, da se Ustav ne može da menja već samo za jednu novu Konstituantu, a nikako da se može menjati sa prostom odlukom jednog Zakonodavnog Odbora. Ne kažem ja tim, da sam protiv uredbu agrarne reforme, koje bi bile korisne narodu, nego stojimo na tome, da se uredbu za agrarnu reformu što pre donesu zakonodavnim putem a ne nezakonitim putem. Mi ne smemo niti možemo da odustanemo od Ustava, bez da se taj Ustav zakonitim putem ne promeni. Iz tih razloga predlažem, da se ovaj predlog odbije, da se ne stave nikako na pretresanje uredbu, koje se danas predlažu.

Predsjednik Miša Trifunović: Reč ima izvestilac dr. Šećerov.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Gospodo, izgleda mi, da je gospodin dr. Mazzi u nekoj zabludi. Mi smo 1. oktobra govorili opširno o tome, koje Uredbu obuhvataju agrarne odnose, a koje ne. Tom prilikom, bilo je raznovrsne debate o tome i onda smo se složili u tome, da se Uredbu pod br. 1., 7., 8., 9., 10., 30., 46. oglase kao Zakoni s obzirom na član 130. poslednju alineju, jer obuhvataju agrarne odnose, ali da sve Uredbu Ministarstva za Agrarnu Reformu ne obuhvataju agrarne odnose.

Ja sam Vam pomenuo onda da postoji ovdje u spisku Naredba koja govori o davanju besplatnih železničkih karata dobrovoljcima. A dalje postoje izvesne druge Naredbe, rešenja o izdavanju zemljišta u privremeni zakup žandarmina i dobrovoljcima. To je rešenje u spisku Uredbu. Medjutim ovo je rešenje suprotno već jednom Zakonu o dobrovoljcima, koji je primljen u Zakonodavnom Odboru. U tome Zakonu u članu 14. jasno se kaže, da samo zemljoradnici mogu da dobiju zemljište i da se, prema tome, isključuju sve ostale kategorije dobrovoljaca, a ovim drugim dobrovoljcima dade se druga državna pomoć. Prema tome svako rešenje i svaka Naredba Ministarstva za Agrarnu Reformu ne tiče se agrarnih odnosa i zbog toga smo mi kategorisali. Ja Vas molim, da izvolite pažljivo pročitati izveštaj, pa ćete videti, da ova argumentacija dra. Mazzija nije potpuna i tačna.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Reč ima dr. Janko Šimrak.

Dr. **Janko Šimrak**: Ja mislim, da gospodinu dru. Šećerovu nije pošlo za rukom da pobije navode dra. Mazzija, što se tiče samoga Ustava. Ustav tu ne dopušta nikakvog zaobilaženja. (Izvestilac dr. **Šećerov**: Ustav govori o agrarnim odnosima.) Ustav je ovde posve jasan i ne može se ni na jedan način drukčije tumačiti. G. dr. Šećerov imade potpuno pravo, da medju ovim stvarima koje su ovde došle ima takvih, koje nikako ne tangiraju pitanja agrarne reforme. Dakako da ova pitanja, koja ne tangiraju pitanja agrarne reforme, sama po sebi manje više amo pred Odbor i ne spadaju, pa ako gospodin Šećerov misli, da se te stvari, koje ne tangiraju Agrarnu Reformu, ovde danas rešavaju u Odboru mi nemamo ništa protiv toga, ali moramo izdvojiti te stvari. (Dr. **Slavko Šećerov**: One su već izdvojene.) Nisu izdvojene. Medju stvarima koje su danas na dnevnome redu, ima, koje su čisto Agrarnog karaktera. Na pr. Uredba br. 37. (**Šećerov**: To nikakav Agrarni odnos nije.) »Zemlje, čiji vlasnik od 1. decembra 1918. g. ne živi na teritoriji Kraljevine, imaju se bez obzira na njihovu veličinu izdati u privremeni zakup interesentima Agrarne Reforme«. Zar to nije agrarni odnos? To smo jutros dobili, ili ste nam možda opet dali krive strane; objasnite nam to. (**Šećerov**: Ja ću Vam sada objasniti vrlo lepo.) Molim Vas, gospodo, ja sam konstatovao, da mi ne možemo dozvoliti, da se krši Ustav. Ovo je vrlo važna tačka, jer se rešavaju najvažnija naša pitanja u zemlji. Gospodin dr. Mazzi je ovde naglasio, da mi tražimo, da se što pre donese Zakon o Agrarnoj Reformi i mi smo u tom smislu govorili i u Ustavnom Odboru; govorili smo i u Ustavotvornoj Skupštini. Dakle nikako se ovo naše govorenje ne može smatrati, da smo mi protiv Agrarne Reforme, nego se ide za tim, da se sačuva jedan član Ustava. Ako Vi mislite, da možete kršiti svaki član Ustava, onda stavljate čitav Ustav izvan zakona.

Ja dakle predlažem, da se izdvoje iz ovih Odredaba, koje danas stoje pred Zakonodavnim Odborom, one koje ne tangiraju 130. član Ustava, koje se mogu rešavati samo redovnim zakonodavnim putem u Narodnoj Skupštini. Neka Zakonodavni Odbor rešava ono što spada u njegovu kompetenciju.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Da se ukratko osvrnem na primedbe g. Šimraka. G. Šimrak i g. Korošec tvrde, da Uredba br. 37. obuhvata neke agrarne odnose i da prema tome sve one izmene koje predlaže Sekcija, ne bi bile u saglasnosti sa članom 130. Ustava. Dozvolite, da Vam pročitam onaj član kako je glasio u prvobitnom rešenju Ministra za Agrarnu Reformu, a kako glasi sa izmenama sekcije. Tačka treća glasi: »Zemlja, čiji je vlasnik strani podanik i od pre rata ne živi na teritoriji Kraljevine, a zemlju je napustio ili je izdaje u zakup, imaju se bez obzira na njihovu veličinu izdati u privremeni zakup interesentima Agrarne Reforme«.

Mi smo smatrali, da ova odredba nije u saglasnosti sa odredbama ugovora o miru. Mi moramo tretirati strane podanike kao i naše na osnovu principa reciprociteta. Stoga, ja predlažem ovu izmenu: »Zemlja čiji vlasnik ne živi na teritoriji Kraljevine, a zemlju nije napustio i t. d.« Prema tome, kao što vidite ove izmene Sekcije dovode u saglasnost ovu odredbu, koja nije u saglasnosti sa

Ugovorima o miru. Ja ne vidim kakav je to naročiti agrarni odnos, koji je poremećen. Ja to ne vidim, a ako Šimrak i Korošec mogu da dokažu, da je ovo stvaranje nekih naročitih agrarnih odnosa, neka tešnija veza izmedju onih, koji obdelavaju zemlju i onih, koji uživaju plodove, ja bih molio, da mi se to objasni. Ja mislim, da ova poboljšica može se primiti i da je vrlo korisna i za ugled naše zemlje u inostranstvu.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Meni se čini da ovde ima dva gledišta: jedno gledište, koje zastupa g. izvestilac koji tvrdi, da sve ove uredbe ne tangiraju nikakve agrarne odnose i prema tome ne dolaze pod čl. 130. Ustava, a g. Šimrak i njegovi prijatelji misle, da medju ovim uredbama ima uredaba, koje dolaze pod član 130. Ustava, i prema Ustavu ne bi se mogle rešiti. To su dva sporna pitanja i to Zakonodavni Odbor ima prvo da prečisti, pre nego predje na glasanje ovih uredaba. Ja bih molio g. Šimraka, da pomene te druge uredbe, pa će Zakonodavni Odbor rešiti, da li te uredbe spadaju pod član 133. Ustava ili ne.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Ja mislim, da je to glasanje Zakonodavnom Odboru nepotrebno, jer smo mi 1. oktobra doneli meritorno rešenje o tome. Ja Vas molim, da pročitate rezoluciju u zapisniku koju je Zakonodavni Odbor usvojio o tome od 1. oktobra. Ako gospoda ne veruju, izvolite pročitati zapisnik, pa ćete videti to rešenje.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ima reč g. Šimrak.

Dr. **Janko Šimrak**: Ja sam, gospodo, pomenuo i uredbu 137. čl. 3. Mi nikako nismo protivu ovoga člana, stvarno nismo protivni. Mi ćemo uvek glasati za njega. Kažem da je dobar, ali pitanje je samo to, da li mi to možemo prema čl. 130. Ustava raspravljati? Ne možemo. To je pitanje formalne naravi i to od velike važnosti. Vi velite da je to pitanje rešeno 1. oktobra. To nikako ne stoji, gospodo, Mi 1. oktobra nismo doneli nikako meritorno rešenje, nego smo doneli ovo: da sve one uredbe, koje se tiču agrarne reforme, ne mogu se rešavati u Zakonodavnom Odboru. Medjutim u tim odredbama ima takvih koje ne tangiraju agrarnu reformu i one su poslate preko Ministarstva za Agrarnu Reformu da ne dotiču ovo pitanje. To smo mi rešili, gospodo, jer drugo rešenje nismo mogli doneti. Svako drugo rešenje bilo bi protivno Ustavu.

Dakle, ovaj član ne može se prihvatiti sa formalne strane. Ja nisam kriv što ste Vi ovakav Ustav doneli, jer ste Vi Ustav doneli samo zato, da može da se uzdrži Vladina većina. To je bilo radi Bosne i Hercegovine. Sad vidite, da stvari treba drukčije rešiti i kažete: nećemo da držimo Ustav koji smo primili. I sad tu dolazimo mi koji branimo Ustav. (Dr. **Korošec**: To nije moralna politika!)

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ima reč g. Ministar za Agrarnu Reformu.

Ministar za Agrarnu Reformu **Krsta Miletić**: Ja mislim, da ovde nema mesta sporu koji se pojavio. Mi smo 1. oktobra rešili ovako: izdvojili smo jedan deo uredaba, koje obuhvataju agrarne odnose i stavili smo ih na snagu zakona, a sve ostale uredbe vratili smo sekciji, da ih prodiskutuje i da reši, da li one obuhvataju agrarne odnose ili ne. Pa ako sekcija stoji na gledište, da one obuhvataju agrarne odnose, onda se neće menjati. Ja mislim, da usvojimo ovaj put, da g. Predsjednik stavi na glasanje prvi deo izveštaja, u kojem se pominje nekoliko

uredaba, za koje je sekcija stala na gladište, da se ne menjaju a dalje ih ne treba menjati zato, što stojimo pred definitivnim zakonom o agrarnoj reformi. Ja bih molio g. Predsednika, da stavi na glasanje prvi deo izveštaja i da ne bi bilo zabune; ino-
lim, da se ponovo pročita prvi deo izveštaja i tako ćemo ići od jednoga dela do drugoga i stvar će biti brzo raspravljena.

Dr. Janko Šimrak: G. Ministar dosta dobro kaže, da treba stvar razdeliti, ali zlo je to, što to dolazi pred nas što ne treba da se raspravlja. Te uredbe mogu samo doći pred Narodnu Skupštinu a ne pred Zakonodavni Odbor.

Predsednik Miša Trifunović: Vidite, ove uredbe koje su vraćene sekciji podeljene su na dva dela po grupama. Ima jedna grupa, za koje sekcija misli, da su nespornе i da ne dolaze pod čl. 130. Ustava.

Izvestilac dr. Slavko Šćerov: To nije tačno. Sekcija je predložila ovo, da se ova rešenja osnaže, jer se sprema Zakon o agrarnoj reformi, a ne s obzirom na čl. 133. Ustava. Dakle, ovo se uvažuje bez izmene zato, što se sprema Zakon o agrarnoj reformi, koji Vlada treba što pre da donese. To su uredbe pod brojem: 4., 5., 6., 11., 15., 17., 29. i 30.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Hohnjec.

Dr. Josip Hohnjec: Prema raznolikim uredbama ja sam čuo, da se hoće da ekspropriše zemljište jedne bolnice u Ormožu, koje pripada takozvanom Nemačkom viteškom redu. Tamo su milosrdnice koje su slovenačke ili druge narodnosti i to zemljište hoće da eksproprišu i ja ne znam, po čemu to može da se učini. (Dr. Korošec: Poradi korupcije!) Ja molim g. Ministra za Agrarnu Reformu, da mi odgovori, po kojoj se uredbi to može učiniti.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Ministar za agrarnu reformu.

Ministar za Agrarnu Reformu Krsta Miletić: Ovo je jedan konkretan slučaj. G. Korošec mi je uputio pitanje o tome predmetu i ja nisam stigao da vidim u čemu je stvar. Samo mi je poznato, da je Ministar Narodnoga Zdravlja tražio, da se izvrši ekspropriacija toga zemljišta za Ministarstvo Narodnoga Zdravlja. To je jedan konkretan slučaj. Tu je moglo biti administrativne greške i ako greške ima, ta će se greška popraviti.

Predsednik Miša Trifunović: Molim g. izvestioca da pročita prvu grupu uredaba.

Izvestilac dr. Slavko Šćerov: Sekcija predlaže, da se osnaže uredbe pod br. 4., 5., 6., 11., 15., 17., 29., 30., broj 6. spiska za agrarnu reformu sa rezolucijom, da se pozove vlada, da što pre podnese zakon o agrarnoj reformi i o naseljivanju novih krajeva.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje ove uredbe, koje je pročitao g. izvestilac. Ko je za to, da se ta grupa uredaba primi, izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ova grupa uredaba primljena.

Izvestilac dr. Slavko Šćerov: Sekcija dalje predlaže, da se uredbe pod brojem 32. i pod brojem 33. spiska ukinu, pošto su protivne članu 14. Zakona o dobrovoljcima, koji je primljen u Zakonodavnom Odboru.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje ove dve uredbe, za koje sekcija predlaže da se ukinu. Prima li Zakonodavni Odbor, da se uredbe

pod br. 32. i 33. spiska ukinu? (Prima.) Objavljujem, da su ove dve uredbe ukinute.

Izvestilac dr. Slavko Šćerov: Sekcija predlaže, da se uredba pod br. 34. spiska osnaži.

Predsednik Miša Trifunović: Prima li Zakonodavni Odbor predlog sekcije, da se uredba br. 34. osnaži? (Prima.) Objavljujem, da je uredba br. 34. osnažena.

Izvestilac dr. Slavko Šćerov: U uredbi br. 37., čl. 3. stav I. ima da glasi: »Zemlje čiji vlasnik ne živi na teritoriji Kraljevine Srbije, a zemlju je napustio ili je izdaje u zakup, imaju se bez obzira na njihovu veličinu izdati u privremeni zakup interesentima agrarne reforme«.

Zatim dodajte nov stav: »Ovaj zakon se proširuje na celu teritoriju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca«.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje uredbu pod br. 37. Prima li Zakonodavni Odbor uredbu pod br. 37. sa izmenom i dopunom kod čl. 3., kako je g. izvestilac pročitao, (Prima.) Objavljujem, da je uredba pod br. 37. primljena.

Izvestilac dr. Slavko Šćerov: Sekcija predlaže, da se uredbe pod br. 39., 40., 43. i 47. vrate Ministarstvu, pošto su to administrativni akti, a ne uredbe zakonskoga značaja.

Dr. Janko Šimrak: Molim za jedno pitanje na g. ministra za agrarnu reformu. Tuže mi se seljaci u Vojvodini, da su dobrovoljci dobili zemlju i onda su tu zemlju prodali bivšim vlasnicima. A druga vrsta ovih dobrovoljaca uzeli su zemlju, dali zemlju u zakup i otišli svojim kućama. To su dobrovoljci iz gornje Hrvatske, koji su dali zemlju u zakup, pa otišli kući. A ima i takvih dobrovoljaca, koji uopšte ne obradjuju zemlju. Ja ovo saopštavam radi toga, kad se već deli zemlja dobrovoljcima, onda mislim, da se mora tačno videti kome se ta zemlja daje, tako da oni koji dobiju zemlju ne daju drugima u zakup; nego da sami obradjuju zemlju i da se ne događaju stvari, da dobrovoljci prodaju zemlju drugima.

Ministar za agrarnu reformu Krsta Miletić: Ja mislim, da je g. poslanik na nečgodno mesto postavio ovo pitanje. Pitanje je zaista umereno i opravdano i ja ću dati odgovor na njega, kad dodje na red izveštaj sekcije pod br. 9. Taj deo izveštaja sekcije govori o tome pitanju. Ja molim g. poslanika, da ne umećemo u ovaj deo izveštaja to pitanje, a posle ću dati odgovor.

Vojislav Lazić: Ja se ne bih mogao složiti sa ovim delom izveštaja i odredbama, za koje sekcija veli, da nisu zakonskoga značaja i da ih treba vratiti ministarstvu. Ja bih dodao da ove uredbe gube svoju važnost, jer svakojako da su one imale neke važnosti i da je po njima postupano. I ako te uredbe nisu zakonskog značaja, pošto se moralo po njima ipak nešto rešavati, jer čl. 130. Ustava kaže, da se moraju rešavati i sve ministarske naredbe, pored uredaba i rešenja Ministarskog Saveta. Zato ja molim, da se doda jedna napomena, da sve ove uredbe postaju nevažeće.

Ministar za Agrarnu Reformu Krsta Miletić: Traženje g. Lazića je neumesno. Ovo su naredbe pojedinih ministara. To su administrativni i upravni akti i svaki ministar može izrično ili prečutno da ih ukinе. Ove su naredbe bez veze sa zakonima. Čim ministar konstatuje, da jednoj naredbi nema mesta, on će je ukinuti ili izrično ili prečutno. Ja molim, da se primi ovako kako je predloženo.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Gospodo, Vi ste čuli, da je izvestilac u ime sekcije predložio, da se uredbe pod brojem 39., 40., 43. i 47. vrate ministarstvu. Sekcija misli, da su to administrativna akta, koja ne može uzeti u obzir kao uredbe zakonskoga značaja i zato predlaže, da se te uredbe vrate ministarstvu. Pristaje li Zakonodavni Odbor, da se ove uredbe vrate ministarstvu? (Pristaje.) Objavljujem, da se ove uredbe vraćaju ministarstvu.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Sekcija dalje predlaže, da se uredbe pod brojem 27., 28. i 38. osnaže sa obzirom na čl. 130. Ustava poslednja alineja, koji govori o uredbama, koje se tiču agrarnih odnosa.

Dr. **Josip Hohnjec**: Molim za objašnjenje, na šta se odnose ove uredbe pod br. 27., 28. i 38.?

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Ove se uredbe odnose na povraćanje čiflučkih imanja izbeglicama i odnose se na neka pitanja iz južnih krajeva. Odbor predlaže, da se ove uredbe osnaže, pošto se tiču agrarnih odnosa.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje. Prima li Zakonodavni Odbor uredbe pod brojem 27., 28. i 38. spiska? (Prima.) Objavljujem, da su ove uredbe primljene.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Da se uredbe pod brojem 12. i 13. spiska ukinu pošto su one važile, dok nisu zamenjene uredbom broj 5. spiska o izdavanju zemljišta velikih poseda u četverogodišnji zakup.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje predlog sekcije, da se uredbe pod br. 12. i pod br. 13. ukinu. Prima li Zakonodavni Odbor predlog sekcije, da se uredbe pod br. 12. i 13. ukinu? (Prima.) Objavljujem, da su uredbe pod br. 12. i 13. ukinute.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Dalje Odsek predlaže, da se uredbe pod br. 18., 19. i 20. spiska ukinu, a to su: Naredba odeljka za narodno gospodarstvo o delomičnom izdavanju veleposedničkih zemljišta u privremeni zakup; Naredba Bana Hrvatske i Slavonije, kojom se dopunjuje prednja naredba i Naredba Bana Hrvatske i Slavonije odnosno povereništva za narodno gospodarstvo izdana u sporazumu sa Ministarstvom za Agrarnu Reformu, kojom se preinačuju i nadopunjuju prednje naredbe.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Gospodo, stavljam na glasanje predlog sekcije, da se uredbe pod br. 18., 19. i 20. spiska ukinu. Usvaja li Zakonodavni Odbor predlog sekcije, da će ove uredbe ukinuti? (Usvaja.) Objavljujem, da su uredbe pod br. 18., 19. i 20. spiska ukinute.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Odsek predlaže dalje, da se uredbe i naredbe pod br. 21., 22., 23., 24. i 25. Spiska Uredaba Ministarstva za Agrarnu Reformu, pošto nisu zakonskog značaja, vrate Ministarstvu.

Vojislav Lazić: Ja se opet ne mogu složiti sa mišljenjem sekcije. Ovim naredbama, kako ih odbor zove, ustanovljavaju se pojedine agrarne ustanove u pojedinim mestima, a ja mislim, da se samo zakonom mogu ustanovljivati pojedine državne ustanove, a ne naredbom. Ja sam protivnik tome, da se smatraju kao naredbe bez zakonskog značaja i da se vrate ministru. Ja mislim, da to pitanje o kojima naredbe govore treba da se reši zakonodavnim putem, a ne naredbama.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Sekcija predlaže, da se ova naredba smatra, da nema zakonskog značaja

i da se vrati natrag Ministru. Ko je za to, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem, da je predlog sekcije primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Sekcija predlaže, da se naredbe, propisi i rešenja pod br. 14., 16., 35., 41. i 48. spiska Uredaba Ministarstva za Agrarnu Reformu vrate Ministarstvu, pošto nemaju zakonskog značaja.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ko je za to, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da je predlog sekcije primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Sekcija predlaže, da se rešenje pod br. 26. Spiska Uredaba Ministarstva za Agrarnu Reformu osnaži bez izmena.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ko je za to, da se ovo rešenje pod br. 26. Spiska osnaži neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da je rešenje 26. Ministarstva za Agrarnu Reformu osnaženo.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Predlažem, da se rešenja 44. i 45. Spiska Uredaba Ministarstva za Agrarnu Reformu ukinu, pošto je pitanje o dobrovoljcima regulisano zakonom o dobrovoljcima.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ko je za to, da se rešenja Ministarstva za Agrarnu Reformu 44 i 45 ukinu, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da su oba rešenja ukinuta.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Sekcija dalje predlaže, da se naredba 31. Spiska Uredba Ministarstva za Agrarnu Reformu ukine.

Ministar za Agrarnu Reformu **Krsta Miletić**: To je ta naredba o kolonizaciji dobrovoljaca, o kojoj je govorio g. Šimrak. Tačno je, gospodo, da su bačene velike mase dobrovoljaca na zemlju, ali da je od njih mali broj ostao na zemlji. To je zbog toga, što nije bilo finansijske mogućnosti, da se blagovremeno podignu kuće i oni, koji su mogli da nadju skloništa, ostali su na zemlji, a ostali su bili prinudjeni vratiti se kućama. I ja nalazim, da takav sistem kolonizacije nije zdrav i da naprotiv baš unosi nemoral u narod. Ja nalazim, da treba prestati sa daljom kolonizacijom dobrovoljaca na ovaj način i zato je sekcija dobro uradila, što je predložila, da se ova naredba ukine, a da se pitanje kolonizacije putem zakona, koji će govoriti o kolonizaciji velikih poseda, stavi na potpuno zdravu osnovu. Ja mislim, gospodo, da smo bacili oko 16.000 dobrovoljaca do sada na zemlju. Od tih 16.000, nemam tačnih podataka, vrlo je mali deo ostao, mnogi od njih sa svojim porodicama otišli su sa zemlje, koju su dobili i dali je u zakup drugima i ne samo drugima nego i anacionalnim elementima. To je nezgodna stvar i ja mislim, da je sekcija dobro učinila, što je predložila, da se ta naredba ukine, a sistem kolonizacije tek se radi i biće iznet Skupštini.

Predsjednik **Miša Trifunović**: Ima reč gospodin Šimrak.

Dr. **Janko Šimrak**: Ja sam zahvalan gospodinu Ministru na odgovoru. Njegov odgovor ne samo da je posvjedočio nego je i više kazao, samo sad ne znam kako će se zaprečiti, dotično kojim će putem Ministarstvo za Agrarnu Reformu udariti, da se prestane jedan put sa ovakim metodama i korupcijom. Onima, koji su dali zemlju u zakup, treba ta zemlja da se oduzme i da se daje zemljoradnicima, koji doista hoće zemlju da rade. Ja sam, gospodo, ovo zato istakao, jer sam znao, da se dobrovoljci, kao u dru-

gim pitanjima tako i u pitanju agrarne reforme upotrebljavaju u političke svrhe, da se je iz političkih razloga davala pojediniim ljudima zemlja, ma da se znalo, da ti ljudi neće tu zemlju obradljivati i da će je davati u zakup tudjincima. Ja znam primera, da su za jedno jutro dobijali 50—60 hiljada kruna. Dakle kažem, da je g. Ministar odgovorio na to pitanje, ja sam mu zahvalan, ali samo ga molim, da kaže kako misli ovu stvar da se popravi i kako će se u budućee politika voditi u pravilnom podjelivanju zemljišta.

Ministar za Agrarnu Reformu **Krsta Miletić**: Ja mislim, da u budućee treba raditi ovako: kolonizaciju treba voditi na toj osnovi što će se prvo podizati kuće i onda naseljavati ljude. Bacati mase na голу zemlju, pod vedro nebo, ja mislim, da je greh. U budžetu je predviđeno oko 100 miliona dinara za podizanje kuća i ako Skupština bude odobrila, onda ćemo sa tom sumom moći da stvorimo kuće za sve mase, koje se nalaze na zemlji i kad to budemo učinili u budućee treba ići istim putem, t. j. odobriti kredite, podizati kuće, pa tek onda dovoditi ljude, inače bi svaka druga politika bila rdjava.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč gospodin Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo, ja se ne mogu složiti sa izveštajem ove sekcije. Ja ne bih bio za to, da se ova naredba ukine. Ja nalazim, da ova naredba može i mora da se podvede pod odredbu čl. 130. Ustava, jer ovo je jedna vrsta agrarnih odnosa. U ovoj naredbi bilo je propisano ko može dobiti zemlju i kome će se dati s toga ona regulisava, agrarni odnos i kao takva treba da ostane. Vidite, gospodo, kako to sekcija nije našla, da treba ukinuti onu uredbu, po kojoj je priznato bosanskim begovima 300 miliona dinara na koje nemaju pravo, nego predlaže, da se ukine ova uredba, koja govori kako se dobrovoljci naseljavaju i da se na naseljavanje odnosno davanje zemlje čeka nov zakon. Dakle hoćete onim to da se jedna pozitivna naredba, koja je svakako dobila zakonsku sankciju izglasavanjem čl. 130. Ustava ukine s tim, da se čeka nov zakon. Ondje gde se tiče onih siromašnih ljudi može da se poništi i da se stvori nov zakon, a gde se tiče bogatih ljudi, tu ne treba ništa da se dira nego samo da se sankecioniše. Ja verujem i imam uverenje, da je vlada današnja i bivša i u ovome pitanju zavela korupciju i da je davala zemlju i onima, koji nisu zemljoradnici, ali zato ne treba da lišava prava na zemlju prave zemljoradnike. Nije trebalo da se donosi ovakva jedna odluka prema svima generalno, nego je trebalo da se promeni dosadašnje izdavanje zemlje, pa onome, koji nije zemljoradnik da se zemlja ne daje, a onome ko je zemljoradnik treba zemlju da se daje i dalje, a oni koji su je dobili da im ostane.

Gospodin Ministar je sam potvrdio ovde, da tamo na posedu nije bilo kuća niti ičega i da ti ljudi, koji su dolazili na zemlju i koji su trebali da se tamo nasele i kojima je bila dodeljena zemlja, nijesu mogli ostati pod vedrim nebom, nego su morali privremeno izdati nekome tu zemlju, da je obradjuje s tim, da za iduću godinu dodje do mogućnosti, da može podići kuću, i snabdeti se potrebnim alatima i sprežnom stokom. Stoga ja mislim, da bi bilo neopravdano ukinuti tu naredbu. Ja pitam g. Ministra, šta će biti sa onim zemljoradnicima, kojima je zemlja dodeljena, ali nijesu mogli da ostanu na zemlji s razloga, koje ste i vi izneli, a kojim ste potvrdili, da oni tamo nisu mogli ostati za to, što nemaju kuću.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč gospodin Ministar.

Ministar Agrarne Reforme **Krsta Miletić**: Da odgovorim g. Laziću. Svi oni koji su dobili zemlju do sada, oni će ostati na toj zemlji, a sem toga ja sam tražio kredit od 100 miliona dinara, koji je predviđen u budžetu za ovu godinu za podizanje kuća i oni se dakle ne će moći krenuti sa zemlje. Gospodin se Lazić neopravdano plaši od toga, da će biti oni uklonjeni sa zemlje. Ali i dalje davati ljudima, koji nemaju mogućnosti, da se nastane, to bi bilo po mom mišljenju grehota. Znači od sada će se davati i zemlja i kuća.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč gospodin Nastas Petrović.

Nastas Petrović: Pitanje, koje je g. Šimrak učinio, ono zbilja dodiruje jedno neobično bolno mesto u našem novom životu. Ja sam pre kratkog vremena bio u jednom kraju naše nove otačbine i ja sam na licu mesta slušao žaljenje mnogih naših građana, što se ovo pitanje na ovakav način rešava, kako je i sam g. Ministar potvrdio. Bez sumnje g. Ministar obećava sada i tvrdi, da se više tim putem ne će dalje ići i da oni, koji budu dobili zemlju, da će oni dobiti od države i alate potrebne, da tu zemlju obraduju, kako bi mogli da ostanu na toj zemlji. Ali ima tu jedna druga stvar. Mnogo ih ima, koji su dobili zemlju kao dobrovoljci, pa tu zemlju su dali ili pod zakup ili prosto napustili i nemajući sredstava, te tako je ta zemlja ostala neobradjena u prošloj godini. Po mom najdubljem uverenju ostaće i u ovoj godini neobradjena. To je dakle čista šteta naše narodne ekonomije. Ko će tu, gospodo, da pomogne? Ja bih molio g. Ministra, da se pozabavi ovim pitanjem, jer hiljadu puta je bolje, da je ta zemlja, koja je prošle godine ostala neobradjena, ostala velikoposednicima, da je oni obraduju i da je oni i sada obraduju, nego da ta zemlja ostane i dalje neobradjena. To je pitanje vrlo prešno i molim g. Ministra, da se njim pozabavi. Zbog toga su, gospodo, mnoge fabrike konopljare, šećerane ostale bez sirovina i koje i danas pate što nemaju sirovina.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov**: Gospodo, ja sam vam dužan da iznesem razloge, koji su sekciju naveli da Vam predloži, da se ova naredba broj 31 ukine. U toj naredbi govori se o privremenoj kolonizaciji. Gospodo, privremene kolonizacije nema nigde na svetu. Kad se neko koloniše, onda se prepostavlja, da prelazi s jednoga mesta življenja na drugo mesto življenja za stalno. Davanje zemlje kolonistima biva, gospodo, jedino na dva načina: u obliku zakupa ili potpune svojine. Mi smo, gospodo, po Ustavu vezani. Ne možemo da rešavamo u Zakonodavnom Odboru o kolonizaciji na osnovu prava svojine, ali mi možemo da rešavamo u pogledu dugoročnoga zakupa. Ja sam lično izradio jedan takav zakonski projekat o naseljavanju Severnih krajeva, ali s obzirom na to, kako mi je u Ministarstvu izjavljeno, da oni spremaju jedan sličan zakon na osnovu prava svojine, onda smo odustali od izmena ove naredbe u sekciji, pa smo vam predložili, da se naredba o privremenoj kolonizaciji ukine i da time Vladi primoramo, da što pre podnese zakonski projekat o naseljavanju. Oni, koji su se zatekli na zemlji, zemlju zadržavaju za ono vreme, za koje su je dobili. Prema tome, gospodo, i ovi dobrovoljci, koji već imaju zemlju, oni zadržava-

vaju pravo na tu zemlju i njih budući zakon ne može zemlje lišiti. Ja vas stoga molim, da ovaj izvještaj primite i da se ta naredba kao štetna po privredne interese ukine.

Josip Drofenik: Ovde je na pretresu pitanje o kolonizaciji. Kao što znate, gospodo ljudi iz Južne Srbije, Bosne i Hercegovine i severnih krajeva idu za Južnu Srbiju, da bi dobili zemlje i tamo da budu za 4 godine a posle toga vremena moraće odatle ići. Stoga ja se potpuno slažem sa referentom gospodinom Slavkom Šećerovom, da se to ukine i da ovi ljudi, koji su dobili to zemljište, uživaju ga i da na taj način vladu primoramo, da donese zakon o kolonizaciji na podlozi sopstvenosti, jer se tek onda kolonizacija može izvesti kao što je to lepo gospodin Petrović izjavio.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje naredbu Ministarstva za Agrarnu Reformu br. 31., koja se po predlogu sekcije ukida. Ko je za to, da se ova naredba br. 31 ukine neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ona ukinuta.

Izvestilac dr. Slavko Šećerov: Odsek predlaže, da se rešenje Ministarstva za Agrarnu Reformu, kojim se određuju koje pristojbe plaćaju dobrovoljci i naseljenici na dodeljenu zemlju, — osnaži.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje predlog odbora. Ko je za to, da se gornje rešenje Ministra za Agrarnu Reformu br. 42. osnaži, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je rešenje Ministra za Agrarnu Reformu broj 42 osnaženo.

Izvestilac dr. Slavko Šećerov: Odbor je dobio od druge sekcije uredbe pod br. 42., 50 i 60 spiska Ministarstva Unutrašnjih Dela. Odsek predlaže, da se osnaže.

Uredba br. 50, to je naredba pokrajinske vlade o delimičnom ukinuću odredbe carske naredbe od 9. avgusta 1915. godine, onda naredba pod broj 42 odnosi se na naredbu vlade u pogledu zemalja za kmetstvo...

Vojislav Lazić: Mi ne možemo glasati o tome, ako nam vi te naredbe ne pročitate.

Izvestilac dr. Slavko Šećerov: Naredba br. 50 glasi:

§ 1. U smislu § 16. carske naredbe od 9. avgusta 1915. godine broj 234 l. d. z. ukidaju se sva ograničenja za određivanje poljodjeljskih i šumarskih zemalja u Dalmaciji, sadržana u spomenutoj carskoj naredbi, dotično u naredbama ministra pravde 11. avgusta 1915. godine broj 235 i 236. 18. aprila 1916. godine Br. 108. 17. jula 1916. godine broj 227.

§ 2. Ostaju u snazi odredbe iste carske naredbe za otudjivanje zemljišta podanicima inostranih država.

§ 3. Ova naredba stupa na snagu sa danom proglašenja u zvanenom listu:

Split 21. decembra 1919.

Predsednik pokrajinske vlade:

Dr. Krstelj.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje. Ko je za to, da se uredbe pod br. 42., 50. i 60., koje se odnose na agrarne odnose, osnaže po predlogu odbora, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su sve ove tri uredbe osnažene.

Izvestilac dr. Slavko Šećerov: Uredbu o zemljoradničkim kreditima pod br. 13. spiska odbor predlaže da se ukine.

Predsednik Miša Trifunović: Ina reč g. V. Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo, mi nismo mogli ništa drugo ni očekivati od vas no da se stvari, koje se tiču zemljoradnika, kao što je i ovo pitanje o zemljoradničkom kreditu sa vaše strane predloži da se ukinu. (Iz centra glas: To je demagogija.) Ovo što govorim nije demagogija. Ta je uredba postojala, zemljoradnicima su davata obećanja, ali oni od ove uredbe nisu videli nikakve vajde. Ta uredba kakva je propisana nije bila dobra i ja ne bih bio za nju, ali moje je mišljenje, da je sekcija trebala tu uredbu da popravi, da je izmeni u onoliko u koliko nije bila dobra i da nadje puta i načina, da se taj zemljoradnički kredit obezbedi zemljoradnicima. Mnoge uredbe, koje nisu bile dobre, zakonodavni je odbor popravio, pa tako je mogao popraviti i ovu.

Izvestilac dr. Slavko Šećerov: Ja sam, gospodo, bio lično za to, da ova uredba ostane, ali je g. Ministar Poljoprivrede tražio, da se ona ukine zato, što je već izradjen nov projekat zakona o zemljoradničkom kreditu. Taj je već prošao kroz Poljoprivredni Savet i biće uskoro iznesen Skupštini na rešenje. To su bili u glavnom razlozi Odbora, da predloži, da se ova uredba ukine.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje uredbu br. 13., koju sekcija predlaže da se ukine. Ko je za to, da se ova uredba br. 13. po predlogu sekcije ukine, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ta uredba ukinuta.

Gospodo, možemo sada definitivno izglasati sve ove uredbe ovako an blok kako smo sada rešili. Molim gospodina sekretara, da proziva.

Zamenik sekretara dr. Slavko Šećerov proziva članove odbora i glasali su ovako: dr. Pavle Čubrović protiv, Jeremije Jeremić protiv, Marko Gjuričić za, Jovan Magočević za, dr. Slavko Šećerov za, Raja Filipović za, Milorad Vujičić za, Jovan Gjonović protiv, Ljuba Jovanović za, dr. Ninko Perić za, dr. H. Hrasnica za, Miloš Moskovljević protiv, Josip Drofenik za, dr. Ilija Šumenković za, Nedeljke Divac nije ovde, dr. Janko Šimrak protiv, dr. Dominik Mazzi protiv, dr. Josip Hohnjec protiv, Osman Vilović za, Andrej Gosar protiv, Nastas Petrović nije ovde, Miša Trifunović za, Mihajlo Živković za i Milosav Rajčević za.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, glasalo je svega 22 poslanika, od kojih 14 »za«, a 8 »protiv«. Objavljujem, da je ovo izglasano definitivno.

Prelazimo na 2. tačku dnevnoga reda: Prijem u celosti zakona o izboru opštinskih zastupnika u Sloveniji i o njegovom proširenju na Dalmaciju i Bosnu. Reč ima g. Ljuba Jovanović.

Izvestilac Ljuba Jovanović: Po odluci Zakonodavnog odbora upućeno je Sekciji, da stilizuje jedno prelazno naredjenje odnosno propise, kojima se ovaj zakonski predlog proširuje ne samo da važi za Sloveniju, nego i za Dalmaciju i one opštine u Bosni i Hercegovini, gde u opšte ima organizovanih. Odsek je to predložio i predlog glasi: »Propisi ovoga zakona i član 34. važe i za Dalmaciju i za gradove i druge organizovane opštine u Bosni i Hercegovini sa izmenama potrebnim za primenu, koje

će uredbom propisati Ministar Unutrašnjih Dela u sporazumu sa II. Sekcijom zakonodavnog Odbora.

Predsednik Miša Trifunović: Primete li ovu izmenu, kako ju je pročitao gospodin Jovanović? Ko je za to, da se primi neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ova izmena prinijena. Reč ima dr. Mazzi.

Dr. Dominik Mazzi: Gospodo, ja pozdravljam ovu odredbu, sa kojom se proširuju opštinski zakoni takodjer i na Dalmaciju. No pošto bi ja želeo, da se ti izbori što skorije provedu, molio bih, da se istovremeno sada izgleda jedna rezolucija, kojom se poziva Ministar Unutrašnjih Dela, da provede opštinske izbore u Dalmaciji i Bosni i Hercegovini najdalje u roku od tri meseca. Kako je poznato, to je od velike potrebe, pošto isto tako u Bosni i Hercegovini, koliko i u Dalmaciji mi živimo u jednom izvanrednom stanju. Mi nemamo ni jednog opštinskog predstavništva, nego se opštine uređuju samo po činovnicima. Zato bih molio, da se ti izbori sprovedu što skorije.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodin izvestilac prima ovu rezoluciju.

Vojislav Lazić: Gospodo, ja se ne bih mogao složiti sa odredbama ovoga člana, zato što se ovde vidi, da se kod ženskog glasa izuzima jedan deo. Jednom delu ženskinja dato je žensko pravo glasa, a drugom je ono izuzeto. (**Josip Drogenik:** Nije dato.)

Izvestilac Ljuba Jovanović: Vi imate neku drugu uredbu u rukama.

Dr. Janko Šimrak: Kada smo poslednji put govorili o opštinskom izbornom zakonu za Sloveniju, onda smo kazali, da se što pre mora načiniti izborni zakon, takodjer i za opštine u Vojvodini. Ja mislim, da je ovde vrlo lepo i zgodno, da ovaj zakon opštinski, koji smo proširili na Dalmaciju, proširimo i na Vojvodinu, dakle da ga proširimo i na Vojvodinu. Ako gospodin izvestilac ne bi mogao primiti, da se izbori provedu u roku od tri meseca, onda neka se metne jedan drugi rok, ali ovo što predlažem, da se izborni zakon opštinski proširi i na Vojvodinu, ja mislim, da se može primiti posve mirne duše.

Istina, da nas ovamo u Sloveniji ovaj zakon nije zadovoljio, ali kakav je da je, ipak je bolje imati nešto nego nemati ništa. S toga ja stavljam ovaj predlog radi toga, jer sam uveren, da će se poći novim putevima u našoj unutrašnjoj politici. Ja mislim, da sadašnje Ministarstvo Unutrašnjih Dela neće raditi onako, kao što je do sada radilo i možda je radi toga i učinjena ova promena, neću da kažem režima, nego promena osoba, ličnosti u Ministarstvu Unutrašnjih Dela. Ovo bi bio jedan početak te promene, da ljudi u Vojvodini vide, da žive u jednoj slobodnoj državi, da žive u svojoj državi. Neko misli, da su tome smetnja ponajviše Madžari i Nemei, ali ja mislim, da sa te strane nema nikakve bojazni. Ako vi date tim ljudima da mogu u opštini slobodno živeti, da mogu izabrati svoj opštinski odbor i da mogu sami odlučivati o svojim unutrašnjim stvarima, onda ćete stvoriti medju ljudima zadovoljstvo i ljubav prema državi. Ja mislim, što više zadovoljnih gradjana, da će onda i temelji države biti jači. Ja bih lepo molio, gospodina izvestioca, da ovaj moj predlog prihvati, pa da se opštinski izborni zakon proširi i na Vojvodinu sa predloženom rezolucijom.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin izvestilac.

Izvestilac Ljuba Jovanović: Gospodo, ja ne znam šta zadržava gospodina Ministra, mora da ga je neko zadržao.

Predsednik Miša Trifunović: Ja sam zvao gospodina Ministra i evo ga gde dolazi. Reč ima gospodin Šećerov.

Dr. Slavko Šećerov: Gospodo, ja mislim, da je potreba da se obave što pre opštinski izbori u Vojvodini. Stanje je tamo već treće godine nesnosno: Razni župani, podžupani a i samo Ministarstvo dovode i zbacuju pojedine ljude u opštinama i gradovima. Ja bih se pridružio ovoj želji, da se ovaj opštinski izborni red protegne i na Vojvodinu sa svima izmenama, koje su potrebne za naše prilike. Ja molim gospodina Ministra, da to usvoji.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Ministar Unutrašnjih Dela.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. Voja Marković: Ja, gospodo, mogu samo da izjavim, da pristajem na to.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Milorad Vujičić.

Milorad Vujičić: Kad je ovde reč o izborima opštinskih časnika u pojedinim krajevima naše otadžbine, ja ću samo da spomenem kako se vrše izbori u srezovima Bosilgradskom, Caribrodskom i Strumičkom. Tamo nema nikakvih izbora. Tamo policijske vlasti postavljaju i zbacuju koga hoće i kako hoće. One tamo čine onako kao da za te krajeve ne postoji nikakav zakon. Ja ovde imam i dokaza o tome i zato molim, da se i ta tri sreza uzmu u vid i da se i tamo izvrše izbori. Ja mislim, da bi najbolje bilo, da se naš zakon za Srbiju proširi i na ta tri sreza i da se kaže: »A izbori u srezu bosilgradskom, caribrodskom i strumičkom izvršiće se u najkraćem roku od 3 meseca po zakonu o opštinama, koji važi za Srbiju«.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Ministar Unutrašnjih Dela.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. Voja Marković: Ja ne bih imao ništa protiv toga, ali ja mislim, da je to potpuno nepotrebno i moje je mišljenje, da zakon, koji je važio u Kraljevini Srbiji, važi i tamo. S toga je to nepotrebno. (**Milorad Vujičić:** Tim bolje.)

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Ja moram da izjavim, da sam zahvalan gospodinu Ministru što je pristao na predlog. Nadalje moram da izjavim, da je to za mene jedan znak, da će se prestati sa stanovitim pravcima dosadanje unutarne politike i da će gospodin Ministar morati uvideti, kao što sam malo pre napomenuo, da se mora u prvom redu stvarati zadovoljstvo medju našim gradjanima, a to će zadovoljstvo biti tek onda, kad naši gradjani budu imali najveće slobode.

Ne znam samo da li je primljen i onaj drugi deo, što se tiče roka. Ja sam rekao, ako nije moguće provesti izbore u roku od 3 meseca, da se uzme nešto duži rok.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin izvestilac.

Izvestilac Ljuba Jovanović: Najpre da rešimo član zakona, pa ćemo posle preći na rezoluciju. Ja

vas molim, da vam pročitam kako će glasiti član zakona. »Propisi ovoga zakona izuzevši član 34. važe i za Dalmaciju, Banat, Bačku i Baranju i za gradske i druge organizovane opštine u Bosni i Hercegovini sa izmenama potrebnim za primenu, koje će uredbom propisati Ministar Unutrašnjih Dela u sporazumu sa drugom sekcijom Zakonodavnog Odbora.«

Predsednik **Miša Trifunović**: Reč ima gospodin Lazić.

Vojislav Lazić: Ja izjavljujem, da potpomažem ovaj predlog, da se proširi i na Bonso i Hercegovinu ali kako će biti u Bosni i Hercegovini? Ja sam čuo prilikom jedne rasprave, da tamo nemamo još organizovanih opština i na koji način će se izvršiti izbori i kakve će biti te jedinice, koje će vršiti izbore.

Predsednik **Miša Trifunović**: Reč ima gospodin Izvestilac.

Izvestilac **Ljuba Jovanović**: Ovo se proširuje samo na one gradske i druge opštine, koje su organizovane. Za ostale je opštine Ministarstvo Unutrašnjih Dela podnelo Narodnoj Skupštini predlog i taj predlog proučava naročiti skupštinski Odbor. Zato ne možemo ni pristupiti organizovanju opština, jer tamo nema uopšte ni zakona o opštinama.

Predsednik **Miša Trifunović**: Reč ima gospodin Vilović.

Osman Vilović: I naš klub stoji na stanovištu, da se izbori imaju što pre provesti. Kod nas od 13. godine nisu oni provodjeni. Mi imamo komesare, oktroisana veća, ili ljude koji su došli iz liste zamjenika. S toga bi trebalo da se pristupi što pre izborima i naš se klub potpuno slaže sa predlogom sekcije.

Ako budete provodili izbore, kako to sekcija predlaže kod nas će se izvršiti oni na temelju zakona od 1907. godine i ako ostane ovaj zakon i dalje u kreposti, mi nećemo doći do nečega boljeg. Stoga bih ja molio gospodina Ministra, da li je moguće napraviti kakvu novelu, koja će izmeniti ovaj delokrug zakona.

Predsednik **Miša Trifunović**: Reč ima gospodin Ministar Unutrašnjih Dela.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. **Voja Marković**: Ja bih molio, da mi se ovde ne stavljaju pitanja, koja mi nisu ranije saopštena. Ne znam, gospodine poslanice, kazaću vam u jednoj od idućih sednica.

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavicu na glasanje ove izmene, koje je pročitao gospodin izvestilac. Ko je za te, da se prime izvoleće sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su ove izmene primljene. Reč ima gospodin izvestilac.

Izvestilac **Ljuba Jovanović**: Izvolite čuti rezoluciju, koju je predložio gospodin Mazzi i koja bi sa dopunama u smislu onoga, što smo već rešili, glasila ovako: »Ministar Unutrašnjih Dela poziva se, da provede opštinske izbore u Dalmaciji, Banatu, Bačkoj i Baranji, Bosni i Hercegovini najdalje u roku od 3 meseca.«

Predsednik **Miša Trifunović**: Reč ima gospodin Ministar Unutrašnjih Dela.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. **Voja Marković**: Ja ne znam kakav bi karakter imala ova rezolucija. (Glasovi: Želja.) Ja mogu samo to da kažem, da je to i želja Ministra Unutrašnjih Dela.

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavljam ovu rezoluciju na glasanje. Ko je za to, da se primi neka izvoli sedeti, ko je protiv neka izvoli dići ruku.

(Većina sedi.) Objavljujem, da je ova rezolucija primljena.

Sada možemo pristupiti definitivnom izglasavanju. Molim gospodina sekretara, da pristupi glasanju.

Sekretar dr. **Pavle Čubrović** poziva članove da glasaju.

(Nastaje glasanje. — Posle glasanja.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Gospodo, glasalo je 23 i svi su glasali za. Prema tome objavljujem, da je ovaj zakon o izborima opštinskih zastupstava primljen definitivno.

Prelazimo na 3. tačku dnevnog reda: pretres uredbi o ministrima na raspoloženju. Gospodo, imam da izjavim ovo: Kao predsednik nisam dobio o ovoj stvari iz sekcije nikakav izveštaj. Mislim, gospodo, i ako sam činio i pismene predstavke i usmeno nastojavao i upućivao pismena akta, da sekcije svršavaju svoje poslove, neke sekcije to nisu činile. Prema tome mislim, da ovaj pretres po ovoj uredbi o ministrima na raspoloženju ne bi mogao biti pretresan, dokle ne bih dobio izveštaj iz sekcije, a do sada dok izveštaja nemam i prema tome ne znam šta bi se pretresalo. Imá reč Jovan Gjonović.

Jovan Gjonović: Ja sam, gospodo, sinoć zamolio Zakonodavni Odbor, da ovu uredbu izuzetno stavi na dnevni red, ma da nije o njoj došao izveštaj iz sekcije. To sam učinio zato, što sekcija tu uredbu nije svršila, jer je ostalo samo toliko, da se predsednik Sekcije sporazume sa Vladom o tome, da li ta uredba može da se primi. Medjutim, gospodo, niti se Predsedništvo sporazumelo, niti je podnet izveštaj, niti je doneta uredba natrag. I da ne bi uredba ostala onaka kakva je, ja sam zamolio Zakonodavni Odbor, da je izuzetno stavi na dnevni red, da bismo o njoj doneli nekakvu odluku, bilo da se ona ukine, bilo da se osnaži. Izgledalo mi je malo neloyalno, da se na takav način, ako dozvolite da upotrebin malo teži izraz, ova uredba prokrijumčari, te da ostane onakva kakva je bila. Zakonodavni Odbor složio se sa mnom i doneo je odluku, da se ona za danas, kao treća tačka, stavi na dnevni red i pored toga što nema izveštaja sekcije o njoj. Ja vas molim...

Predsednik **Miša Trifunović**: Po mome mišljenju, gospodine Gjonoviću, ne bi se moglo rešavati po uredbama, za koje nismo dobili izveštaje iz sekcija. To je protivno Ustavu i na to moramo obratiti pažnju. Dozvolite mi, gospodo, da vam pročitam. Tamo se u članu 130. između ostaloga kaže: »U roku od mesec dana od proglašenja Ustava, Vlada je dužna sprovesti sve privremene zakone, Uredbe, pravilnike i rešenja Ministarskog Saveta i druga akta i odluke sa odredjenim rokom trajanja zakonskog značaja Zakonodavnom Odboru na pregled. Odbor, podeljen u sekcije prema granama državne uprave, pošto izvrši njihov pregled, najdalje u roku za 5 meseci, rešice u plenumu, koje ostaju u važnosti bez izmena, koje se menjaju, a koje se ukidaju. Nepodneti privremeni zakoni, uredbe, pravilnici i rešenja Ministarskog Saveta i druga akta i odluke sa odredjenim rokom trajanja zakonskog značaja prestaju važiti. Odluke odborske proglašice se kao zakon. One, o kojima Odbor u ustanovljenom roku ne donese nikakvu odluku, važe i dalje u celini, dok se ne zamene redovnim zakonodavnim putem« i tako dalje.

Mi smo do sada, gospodo, apsolutno rešavali samo po izveštajima iz sekcija, shodno članu 130.

Ustava. Mi nismo do sada uzeli apsolutno ni jednu uredbu da rešavamo o njoj bez izveštaja sekcijaskog. Izvolite dalje, gospodine Gjonoviću.

Jovan Gjonović: Ja sam zato i tražio sinoć, da se ova uredba izuzetno stavi na dnevni red i Zakonodavni Odbor je to potpuno usvojio i rešio. I sada, molim vas, gospodo, ako Zakonodavni Odbor hoće da poštuje svoje sinoćno rešenje, onda neka se stavi na dnevni red, a ako neće, onda ja tu ne mogu ništa, ali to bi bilo vrlo ružno...

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo, ja se potpuno slažem sa mišljenjem gospodina Gjonovića, a ne mogu se nikako složiti sa tumačenjem gospodina Predsednika. U članu 130. Ustava govori se, da će Zakonodavni Odbor pregledati sve Uredbe, i kako smo mi u Zakonodavnom Odboru i ova sednica Zakonodavnog Odbora je punovažna, to ja pretpostavljam, da možemo to pitanje potpuno rešiti. Gospodo, onda znači, da se naše sekcije mogu odmetnuti od nas, pa onda kao odmetnici da čine šta hoće, ili bolje reći, to znači, kad ne bi odbor skupštinski ništa predložio Skupštini, onda da Skupština ne može da radi. Mi preke toga treba da predjemo i da radimo. (Čuje se: Nema izveštioća.) Ja znam, da je gospodin Gjonović ušao u suštinu ovih uredaba i ja predlažem, da gospodin Gjonović bude izvestilac i da rešavamo po toj stvari.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Gjuričić.

Marko Gjuričić: Gospodo, meni izgleda malo čudnovato, da jedna sekcija, kojoj se poverava da nešto uradi, da ona to nije izvršila. Odbor ima svoje dužnosti, koje su mu propisane Ustavom. I sada, Odbor zbog toga, što sekcije nisu radile, nalazi, da ne može da vrši svoje dužnosti. To meni izgleda potpuno pogrešno. Ako sekcija nije proučila stvar da olakša Odboru, to ništa Odboru ne smeta i Odbor nije izgubio od svoje dužnosti i mi bismo vrlo rdjavo uradili, ako ne rasmotrimo ovu uredbu i ako sekcija nije svršila svoju dužnost.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, staviću na rešenje prvo to. Ko je za to, da misli, da se može raditi i bez izveštaja sekcijaskog to jest da Odbor može rešavati direktno, neka izvoli sedeti; ko je protiv toga neka digne ruku. (Svi sede.) Prelazimo, gospodo, na pretres uredbu o ministrima na raspoloženju. Molim gospodina izveštioća, da zauzima svoje mesto. (Glasovi: Nema izveštioća.)

Vojislav Lazić: Ja predlažem gospodina Gjonovića.

Predsednik Miša Trifunović: Molim vas, gospodo, odredite jednog izveštioća.

Milorad Vujičić: Ja predlažem jednog člana iz te sekcije.

Predsednik Miša Trifunović: Molim, da bude izvestilac jedan od gospode iz prve sekcije.

Dr. Ljuba Popović: Ja predlažem gospodina Šećerova. (Glasovi: Neka bude gospodin Šećerov.)

Predsednik Miša Trifunović: Ko je za to, da gospodin Šećerov bude izvestilac neka sedi, ko je protiv neka digne ruku. (Svi sede.) Za izveštioća o ovoj uredbi odredjen je gospodin dr. Slavko Šećerov. (Izvestilac dr. Slavko Šećerov zauzima svoje mesto.) Ima reč gospodin Gjonović.

Jovan Gjonović: Pred nama je pitanje da rešimo uredbu o ministrima na raspoloženju. Upravo

to su dve uredbu, jedna od 1. jula 1920., a druga od 5. decembra iste godine. Ove uredbu, gospodo, klasificiraju Ministre na raspoloženju na tri klase: u prvu klasu dolaze Ministri, koji su služili 6 meseci, u drugu klasu Ministri, koji su služili 10 meseci, a u treću klasu oni, koji su služili godinu dana. Naravno, čim su klasirani po vremenu, klasirani su i po platama: plata počinje od 6.000 dinara, pa ide na 8.000 i 10.000 dinara. To vam je suština ovih dveju uredaba.

Ima još jedna značajna izmena u uredbi od 3. decembra, da ove prinadležnosti primaju Ministri na raspoloženju, dok su narodni poslanici. I onda onaj rok od godine dana, koliko mislim da je, po kome oni primaju po članu 1. Uredbe, počinje teći tek onda, kad prestanu biti narodni poslanici. Znači, da gospoda Ministri na raspoloženju, koji su narodni poslanici, naravno to su politički ljudi, i mogu da budu i 15 godina na raspoloženju, i zato vreme imaju da primaju plate Ministra na raspoloženju! Ona godina dana, koliko po zakonu imaju prava da primaju platu Ministri na raspoloženju počinje teći tek onda kad prestaju biti Ministri!

Ja hoću da izjavim, da se ne slažem, da u opšte Ministri na raspoloženju mogu imati ma kakvu platu. Ja znam, da je i Ustavom predvidjen položaj Ministra na raspoloženju, ali u Ustavu ne piše, da je to zvanje plaćeno. Onaj Ministar, koji je aktivan, on prima platu zato što radi, Ministar, koji nije aktivan, koji je na raspoloženju, koji sedi, taj svakako ne treba da prima nikakvu platu. Njemu po Ustavu ostaje titula a državnoj kasi ušteđla na ovaj način. Zato sam ja odsudno protiv toga, da se ministrima na raspoloženju, zato što su oni vršili funkcije Ministara, daje ma kakva dotacija. A naročito sam protivu toga zato, što ovaj rok, od godine dana, koji je ostavljen može da se protegne do u bezkonačnost za pojedine ljude. Na primer istaknuti partijski ljudi, šefovi partija na primer, koji su većito poslanici, oni imaju većito da primaju iz državne kase, a ništa da ne rade, oni mogu prosto primati do života, izgleda mi, ovih 10.000 dinara, koliko im pripada kao ministrima na raspoloženju! Zato bih bio protivan, da im se daje ma šta iz državne kase, za to što su bili jedanput ministri i molio bih Zakonodavni Odbor, da uopšte, u principu, ne primi ovu uredbu.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Lazić.

Vojislav Lazić: Gospodo, ja mislim, da ne treba mnogo govoriti o tome da nam ovi Ministri, koji ništa ne rade, nisu potrebni. Oni čak i po Ustavu ne mogu da postoje. Ustavom su predvidjeni aktivni Ministri i Ministri bez portfelja, a Ministri na raspoloženju nisu predvidjeni. Prema tome ja mislim, da se to protivi Ustavu i da bi ustanovljivanje tih zvanja bilo u protivnosti sa Ustavom. To je jedno. Drugo, to je, gospodo, čisto državna šteta imati jednog čoveka, koji ništa ne radi, a da mu se plati. Kad bi bio svega jedan onda bi to bila mala šteta; ali ja mislim, da mi imamo poviše takvih ljudi, koji budu mesec dva ili više Ministri, pa posle budu stavljeni na raspoloženje, i tako ostanu Ministri celog svog života. Ja sam mišljenja, da oni Ministri, koji budu s te dužnosti smenjeni, treba da idu na svoj položaj na kome su bili onda, kad su za Ministre došli. Po Ustavu za Ministra dolazi narodni poslanik, i onda kad je prestao biti Ministar, on se vraća na poslaničku klupu kao po-

slanik i ima svoju platu i svoje prinadležnosti kao poslanik. A kad izgubi poverenje naroda, i ne bude više poslanik, on se sam povuče iz politike, i ako je činovnik, on će ići u državnu službu, a ako nije činovnik, on će ići svome poslu s koga je za poslanika i došao. Sasvim je neprirodno to, priznavati Ministrima na raspoloženju ma kakvu platu. To je sasvim neprirodno i nepravo, te prema tome ja predlažem; da se ova uredba, koju je Kraljevska Vlada izradila i koja se pred nama nalazi, ukine.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Ministar Unutrašnjih Dela.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. Voja Marinković: Ovo pitanje o Ministrima na raspoloženju raspravljano je donekle i Ustavom. Sasvim je prirodna stvar, da kad neko ostavljajući onaj posao, onaj položaj na kome je bio, postaje Ministar, koji je najnestalniji položaj u zemlji a po samom redu i po režimu, koji je kod nas ustanovljen, treba da bude najnestalniji položaj, da se njemu posle odstupanja s toga položaja izvesno vreme ostavlja na raspoloženju, da može naći sebi položaj onakav kakav je ranije imao. I prema tome je sasvim prirodno bilo, da Ministar koji se ne razreši ostaje neko vreme na raspoloženju. Koje će to vreme biti, to je ono o čemu bismo mogli diskutovati i o čemu treba da diskutujemo, da oni ne ostanu duže no što je to rezonski i razložno potrebno. Ali da oni uopšte ne treba da se stavljaју na raspoloženje, to smatram za jednu preteranost. Može biti da je rok od godine dana, koji je ostavljen, može biti — kažem i ako nisam potpuno siguran u to — čak šta više može biti da imam jedno drugo gledište, može biti da je malo dug, ali ne može se reći uopšte da ne treba da ga bude.

Gospodo, ovde je naročito udareno na to, što Ministri na raspoloženju, koji su i narodni poslanici, mogu to ostati i preko predviđenog roka Uredbom. Pa to je, gospodo, strogo po Ustavu. U 73. članu Ustava kaže se ovo: »Činovnici, koji budu izabrani za narodne poslanike, stavljaју se na raspoloženje za vreme trajanja mandata«. (**Miloš Moskovljević:** Ministri nisu činovnici.) Sad ću vam reći da li jesu ili nisu.

Za državne činovnike, koji se plaćaju za svoj rad propisno po Ustavu, i mislim da su ovdje gospoda, koja traže, da se ukinu Ministri na raspoloženju, bili za to da se stavljaју na raspoloženje za vreme trajanja poslaničkog mandata, ne kaže se, neka oni žive od dnevnica, koje sada imaju, koje im daje drugi položaj, i onda da gube državnu službu, jer se našlo da bi to bila reakcionarna mera, onda bismo izbacili veliki deo inteligencije iz Narodnog Predstavništva, nego se našlo, da je najbolje, da se i ti aktivni činovnici stavljaју na raspoloženje, da ništa ne rade a da primaju platu za vreme trajanja poslaničkog mandata, pa je od tih činovnika napravljena jedna kategorija, u koju se mogu kategorisati i oni, koji zadržavaju svoj položaj i ako bi bili izabrani, jer u poslednjoj alineji kaže se i ako gospodin Lazić kaže, da je protivno Ustavu: »Ministri aktivni i na raspoloženju, i profesori Univerziteta mogu se kandidovati i ako budu izabrani zadržavaju svoj položaj«.

Gospodo, ja znam, da i oni potpadaju pod ovu prethodnu alineju i da bi bilo s njima ono, što je bilo i sa činovnicima, da se oni stavljaју za vreme trajanja mandata na raspoloženje. Tako stvar stoji po Ustavu. Ovo je, gospodo, debata u načelu, kako

je postavljena, a možemo se posle razgovarati, koliko će se ministrima davati je li pravilno ovo, što je određeno, jesu li pravilno kategorisani, ali da je strogo u duhu Ustava i onoga što je ustavotvorac želeo, da ministri na raspoloženju ostaju za vreme svoga mandata, to je jasno.

Hoću, gospodo, na kraju da skrenem pažnju u generalnoj debati još na jednu okolnost, da mi nemamo ovdje potpuno određene ruke, da gospoda zaboravljaju, da mi ovde rešavamo samo o uredbama o ministrima na raspoloženju a ne i o zakonu o činovnicima građanskog reda. I ako mi ovde učinimo ovakvu jednu izmenu, učinicemo jednu od onih nepravdi, kakve bi želeli da se u našoj zemlji izbegavaju. Političari iz Srbije većinom su bili državni činovnici, ogromna većina, tek u poslednje doba ima ih, koji su se bavili politikom a nisu bili činovnici. Medjutim zadržavajući beneficije iz srbijanskog zakona o činovnicima građanskog reda, koje ne možemo ukinuti preinačavajući ovu uredbu, onda će doći u drugi položaj, u sasvim različan položaj političari iz drugih krajeva a ne iz Kraljevine Srbije i nekadašnje Crne Gore. Oni pošto su bili u drugim prilikama, većinom nisu bili po državnim službama, baš za to što su politički ljudi, nisu bili po državnim službama i prema tome oni će biti prosto metnuti na sokak, dokle njihove kolege iz novih krajeva staviće se kao ministri na raspoloženje i imaće sve beneficije, koje proističu iz zakona o činovnicima građanskog reda nekadašnje Kneževine Srbije, jer onda kad je taj zakon donešen, Kraljevina Srbija je bila Kneževina.

Stoga gledišta, gospodo, ja mislim, da ovo pitanje, kako ga je postavio gospodin Gjonović, ne treba da se rešava prilikom rešenja ove uredbe. Ako gospodin Gjonović hoće nešto da postigne, onda to treba da bude naročitim zakonom učinjeno, koji će više odgovarati za sve i za ove, koji su bili u Srbiji i za one, koji nisu bili u Srbiji i taj zakon moraće ipak da ostane u duhu Ustava, koji je jasan i očevidno hoće, da se sa Ministrima na raspoloženju postupi onako isto, kao što se postupi i sa svima drugim činovnicima.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Milorad Vujičić.

Milorad Vujičić: Ja, gospodo, ne bih mogao, da se složim sa govorom gospodina Ministra Unutrašnjih Dela. Ja smatram da su drugo činovnici, a drugo su Ministri. To se vidi iz samih tekstova Ustava. U njima se govori zasebno o činovnicima a zasebno o ministrima. To je jedno, što sam imao da kažem.

Drugo, isto tako smatram, da mi imamo prava rešavajući o ovoj uredbi, da rešimo pitanje da li ministru na raspoloženju treba da ide plata ili ne. Što se tiče toga položaja ministra na raspoloženju, po mome mišljenju ministri na raspoloženju su isto tako kao i oficiri u penziji, koji imaju pravo nošenja oficirske uniforme i samo zato, što imaju pravo da nose oficirsku uniformu, ne daje im se još nekakva specijalna plata.

Gospodo, gospodin Marinković u svome govoru istakao je vrlo lepo, da su to funkcioneri, koji su vršili najveće funkcije u državi i da nije pravo, kad su uzeti sa položaja i ostavili svoj položaj za ljubav opštih interesa, ostaviti ih bez ikakve plate te ljude, dokle ne nadju sebi izvesno mesto za izdržavanje. Stoga bih bio mišljenja, da mi ministrima na raspoloženju priznamo izvesnu platu i samo za izvesan

rok, da to ne bude ovako, kao što je do sada bilo i to da ne pravimo nikakve izuzetke, je li dotični ministar narodni poslanik ili nije. Jer ako napravimo tu razliku, drugo je pitanje ostavljeno za ministre, koji su poslanici, a drugo je za ministre, koji nisu poslanici, onda mi nismo postigli tako reći ništa sa ovom uredbom.

Gospodin Gjonović je vrlo lepo izneo, da jedan ministar, koji je narodni poslanik, ako bude zadržao pravo primanja plate za vreme dokle mu traje mandat, to će ići dugi i dugi niz godina. Mi znamo, da obično ministrima postaju narodni poslanici i redak je slučaj, da neko, koji nije narodni poslanik, postane ministar i onda bi bilo iluzorno, ako bi sve ostavili. Zato ja mislim, da ne pravimo nikakvu razliku između ministara, koji su poslanici i koji nisu. Po mome mišljenju trebalo bi dati ministrima na raspoloženju platu od 7000 dinara, koja bi trajala najviše godinu dana bez obzira na to, jesu li bili državni činovnici ili nisu bili. Izuzetak može biti samo kod onih činovnika, ako su imali veću platu od 7000 dinara, da oni tu platu zadržavaju. Na toj bazi treba ovo pitanje raspravljati.

Vojislav Lazić: Molim vas, gospodine predsedniče, za reč radi ličnog obaveštenja.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Vojislav Lazić radi ličnog obaveštenja.

Vojislav Lazić: Radi ličnog obaveštenja kazao sam gospodinu Ministru to, da nije tačno, da sam ja ma kada zastupao gledište, da činovnici, koji su izabrani za narodne poslanike, treba da budu stavljani na raspoloženje. Ja to odbijam od sebe. (Ministar Unutrašnjih Dela dr. Voja Marinković: Ja sam kazao opozicija.) I ja sam opozicija.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. izvestilac.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Gospodo, ovi razlozi, koje je navodio g. Vujičić, trebalo bi da budu izneseni stvarno u specijalnoj debati. Ja nemam ništa da iznesem posle iscrpnog govora g. Marinkovića i ja vam predlažem, da primite ovu uredbu o privremenom regulisanju plata ministara na raspoloženju od 10. juna sa izmenama, koje je ministarski savet rešio 5. decembra 1920. godine, u načelu. A posle u specijalnoj debati možemo da se razgovaramo od člana do člana.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, staviću na glasanje usvajanje ove uredbe u načelu. Ko je za to, da se ove dve uredbe u načelu prime izvolite sedeti, ko je protiv izvolite ustati. (Većina sedi.) Objavljujem, da su obadve ove uredbe u načelu primljene.

Prelazimo, gospodo, na specijalni pretres. Pošto ovu uredbu nisu dobila sva gospoda, najbolje bi bilo da čitamo član po član.

Izvolite čuti čl. 1.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov** čita čl. 1. koji glasi:

»Ministri na raspoloženju, koji su proveli kao aktivni ministri Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca najmanje 6 meseci, imaju prava na platu od 6000 dinara godišnje.

Ovo pravo stiču i posle 3 meseca, ako imaju 10 godina ukazne službe. Ako su pak ranije kao državni činovnici imali veću platu od 6000 dinara godišnje, zadržaće pravo na tu platu.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Gjonović.

Jovan Gjonović: Gospodo, ja sam protivu čl. 1. Ja sam protiv uredbe u opšte, ali kad ste me forsirali da govorim o njoj u pojedinosti, onda vam skrećem pažnju na jednu nepravilnost. Vidite, gospodo, kakav je početak ove uredbe. Naglašeno je da ima nekoliko klasa ministara na raspoloženju! Ja vas molim, kad ste ih primili, što ih klasirate? Ako je bio ministar na raspoloženje makar dva, tri, pet meseci ili godinu dana, on je bio ministar, bio je visoki funkcioner. I, ako hoćete, kako kaže g. Marinković ministar, po zakonu o kompenzaciji, da im date nešto, da im za te velike funkcije, koje su vršili pružite pomoć, kako bi imali mogućnosti, da sebi stvore drugo zanimanje, onda to važi, gospodo, i za onoga, koji je bio ministar mesec, dva i tri meseca, kao i za onoga koji je bio ministar godinu dana. Stoga, ja ne znam zašto biste pravili međujnjima razliku?

Odmah čim počnemo da razgovaramo o ovoj uredbi, vidite, kako je smešno i prilično nezgodno. Meni se čini, da baš sa vašeg gledišta ne bi trebalo ovako početi. Treba izmeniti ovaj član tako, da se vidi, da važi za sve ministre na raspoloženju, ma koliko bili aktivni ministri, bilo tri, pet, 10 meseci ili godinu dana.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. Voja Marinković: Ja gospodo, ne bih imao ništa protiv ovoga rešenja i predloga g. Gjonovića, da se, da svima, samo sam uzeo reč da pokažem, da ovo nije bilo smešno. Ako se uzme to da čovek poremeti svoje odnose dolazeći na položaj Ministra i da mu zato treba ostaviti izvesno vreme, da može svoj položaj ponovo regulisati, kad sidje sa toga položaja, onda je, gospodo, prirodno, da se mora voditi računa o vremenu, koje je proveo kao Ministar. Jer kad čovek postane Ministar, pa bude te sreće, da posle dva dana bude oboren, on već nije kao onaj čovek koji je radio 6—7 meseci. Popunjeno mu je mesto na kojem je do sada bio, zauzeto mu je to mesto i zbog toga je došao taj rok. Prema tome nalazim, da u tome nema ničega smešnog i rdjavog. Taj rok može izostati kao što predlaže g. Gjonović i najzad ako nalazi Zakonodavni Odbor može biti i ono da se stave na raspoloženje i Ministri koji padnu posle dva dana.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Moskovljević.

Miloš Moskovljević: Ja sam protiv ovoga člana iz razloga, što se ovde podjednako tretiraju svi Ministri bilo da su oni državni činovnici ili ne. Ja nalazim, da svi ti Ministri ne treba da dobiju ništa. Jer ako oni nisu činovnici, imaju da se vrate na svoj običan posao. Ovo u toliko pre što je Ministar politička ličnost i on onda ima da se vraća na svoj posao. Ministrima postaju većinom činovnici, koji imaju obično 6, 8, 10 hiljada godišnje plate, a ako je on bio privatni činovnik, on će se vratiti na svoj posao kao trgovac ili direktor banke gde će imati prihoda i zašto onda oni da primaju ovu veliku platu od 6—8 hiljada dinara. Ja sam uopšte protiv ovoga člana ili bar za to, da se pravi ta razlika.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Marković.

Ministar pravde dr. Laza Marković: To već nije pravo. Ja, zato, što sam bio Ministar Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, treba da idem na ulicu, jer sam izgubio Katedru Univerziteta.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gosp. Perić.

Dr. Ninko Perić: Gospodo, mi se nalazimo po ovom pitanju u čudnovatoj situaciji. I zbilja malo je teško što odmah prelazimo na glasanje član po član. Ovo je jedno pitanje, koje jako interesuje javnost i jedno od najvažnijih pitanja. Kad smo malo pre glasali u načelu o platu Ministara na raspoređenju, ja sam glasao »za« zato, što sam mislio, da uopšte treba da postoji položaj Ministra na raspoređenju i zato, što se to slaže sa našim ranijim zakonom. Ali je glasanje izvedeno tako da smo bili u načelu za ovu uredbu. Ja inače ovu uredbu ne bih primio ni u načelu. (Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Na raspravi je sad 1. član.) Predsednik sekcije je pod optužbom, da je stvar rukovodio tako, da je došlo dotle, da mi nemamo ništa protiv. Ja konstatujem samo ovo, da je g. Ministar kazao, da mi možemo metnuti i dva dana i 6. meseci i 8000 i 10.000 dinara. To su sve proizvoljne reči i ja apsolutno ne vidim nikakvoga razloga, da mi na brzu ruku ovo izglasavamo. Ako se slažemo u tome, da treba da postoje Ministri na raspoređenju, ja Vam predlažem, da u toj stvari rasmislimo pa da Vlada spremi projekat zakona, o kome ćemo mi ovde u Skupštini rešavati. Mi ovde nismo ništa dobro učinili i ja ne bih mogao primiti na sebe odgovornost, pošto smo svesni toga, da su najsitnije uredbe došle na dnevni red, a da je pri tome Predsednik sekcije pod optužbom, da je rdjavo stvar rukovodio.

Predsednik Miša Trifunović: Da odgovorim g. poslaniku. Ne može se kazati, da je Zakonodavni Odbor izbegavao da donese rešenje kad je on već to pitanje pretresao. Mi smo uzeli u pretres ovaj izveštaj sekcije. Ima reč g. Ministar Pravde.

Ministar Pravde dr. **Laza Marković:** Nemojte, gospodo, zaboraviti da je Ministre na raspoređenju regulisao srpski zakon o činovnicima građanskoga reda. I ako Vi ovu odredbu ukinete, stupa u važnost samo ta odredba, koja važi za Ministre iz Srbije. Prema tome predlog g. Perića ne bi mogao da se uzme kako je on postavljen, jer bi onda nastupila praznina: koji nisu iz Kraljevine Srbije i koji nisu bili činovnici. Predlog g. Perića je sasvim umestan i zakon o činovnicima građanskoga reda regulisaće nesumnjivo i pravni položaj odstupljenih Ministara. G. Meskovljević je rekao, da Ministri nisu činovnici. To, gospodo, sa izvesne tačke gledišta može biti tačno, ali s druge strane to nije tačno. Ministri su po svojim funkcijama državni činovnici i zato što oni imaju izvesan položaj ne može se kazati, da su oni nešto onako iznenada došli i kad svrše svoju dužnost, da se oni vraćaju na niža mesta. Ja hoću da Vam skrenem pažnju samo na ovo. G. Marinković je to lepo spomenuo i ja Vas molim, da u tome vodite naročito računa, da moramo imati u vidu da imamo Ministre, koji ranije nisu bili činovnici. Za nas, koji smo bili činovnici, pitanje nije teško, ali je teško pitanje za one, koji nisu bili državni činovnici.

Još jednu stvar da Vam napomenem, gospodo, ja ovo ne govorim zbog sebe lično i molim, da ne smatrate, da se to tiče mene, jer ja sam u tome sasvim indiferentan, — mogu i nemati platu. Ali imajte na umu da čovek izgubi svoj položaj, na koji je došao izborom, kao što je to bio slučaj sa mnom i sa g. Kumanudijem. Mi smo izgubili položaj profesora Univerziteta i Vi sad, gospodo, ne možete stati na gledište, da se to smatra tako kao da to nije ništa.

Ja vas molim, da o tome vodite računa. Ja razumem ovo i ja sam bio za to, da se ne plaća onaj, koga ne moramo plaćati i ne treba da ga plaćamo. Ali kad jedan visoki državnik odstupa sa svoga položaja, Vi, gospodo, radi ugleda same države, morate da mu obezbedite jedan položaj, koji je u skladu sa njegovim funkcijama.

Predsednik Miša Trifunović: G. Vujičić je podneo jedan predlog i ja molim g. izvestioca, da ga pročita.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Predlog g. Vujičića glasi: »Ministar na raspoređenju ima prava na platu od 7000 dinara na godinu; no ako je na položaj Ministra došao kao činovnik sa većom platom, onda će imati tu platu.

Ministar na raspoređenju može ostati najduže godinu dana.

Vreme provedeno na raspoređenju i plata od 7000 dinara ne računaju se u penziju.

Ja mislim, da je ovaj član mnogo povoljniji za Ministre na raspoređenju i stoga ostajem pri ovom članu i ne mogu da primim predlog g. Vujičića.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Ministar Unutrašnjih Dela.

Ministar Unutrašnjih Dela dr. **Voja Marinković:** Hoću, gospodo, da Vam skrenem pažnju, da se ovaj predlog g. Vujičića u koliko se tiče činovnika u Srbiji protivni zakonu. Vreme provedeno na raspoređenju po srpskom zakonu o činovnicima građanskoga reda računa se u penziju. Znači, da se za one izvan Srbije ne računa.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Lazić.

Vojslav Lazić: Ja mislim, da nisu tačni nazori gospode Ministara izneti ovde u tom pravcu, da o Ministru koji je izborom postao narodni poslanik i sa toga položaja narodnog poslanika ode za Ministra, pa kad sidje sa toga položaja Ministarskog, treba da vodimo računa i da treba da nadjemo zanimanja, a dotle da mu ministarsku platu dajemo. Meni izgleda da ovde gospoda Ministri predstavljaju, kao da je izbor na njih pao nasilnim putem, kao da su oni naterani da budu Ministri. Medjutim ne treba zaboraviti, da su oni dali pristanak za narodne poslanike svojevolsjno i da ih niko nije na to naterao i kad su se oni već kandidovali za narodne poslanike i ostavili svoje činovničke položaje, oni se onda nisu žrtvovali, kad su se bacili na politiku i primili se za narodne poslanike; već je to bila njena dobra volja. Predstavite, gospodo, da pojedini nisu izabrani za narodne poslanike, nego da su izgubili narodno poverenje, takvi se ljudi vraćaju onda svome poslu i prema tome onda ne pada na državu odgovornost, da ih država izvesno vreme drži na plati, ako ne nadju sebi posla, pošto ih ona na to nije silom prinudila.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Vujičić.

Milorad Vujičić: Ja se ne čudim g. Šećerovu, što je on kazao, da je moj predlog protivan zakonu, ali mi je čudo što je to rekao g. Ministar Unutrašnjih Dela. To nije tačno. Ako Skupština, odnosno Zakonodavni Odbor kao zakonodavno telo ovu stvar ozakoni, onda je, gospodo, ovo zakon i onda taj zakon kao mlađi zakon potire onaj raniji zakon. (Cuje se: Nije tako!) Drugo, ja ne činim ovde pitanje od toga ako se ova godina računa u penziju.

Dr. Ninko Perić: Meni je, gospodo, jako žao što izgleda, da me je g. Marinković rdjavo razumeo. Ja

sam izjavio i moja je izjava u tome, da sam mišljenja, da se na dostojanstven način mora da reši pitanje o ministrima, koji dodju na raspoloženje, da im se da mogućnost, da za izvesno vreme mogu pristojno živeti. Pogledom na dostojanstvo koje oni zaslužuju to se pitanje ima rešiti i ja ponovo izjavljujem, da u načelu ne bih mogao biti protivu ministara na raspoloženju. Naprotiv baš zbog situacije, koju je izložio g. Ministar u koju bi došli ministri na raspoloženju, ja mislim, da to pitanje treba ozbiljno da se prouči. Gospodo, ne treba da se misli, da sam ja uopšte protivu ministara na raspoloženju. Ja samo želim, da se ovo pitanje dobro prouči i da se da uopšte mogućnosti, da vlada spremi projekat zakona o tome pitanju, koje treba da nam dodje na dnevni red.

Predsednik Miša Trifunović: Pristupićemo, gospodo, glasanju. Ko je za to, da se 1. član iz uredba primi kako je pročitao g. izvestilac, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Gospodo, većina sedi. (Čuje se: Molim da se poimenično glasa.) Gospodo, ja sam konstatovao, da većina sedi, ali kako čujem da se traži poimenično glasanje, ja ga onda tako stavljam na glasanje. Ko je za to, da se ovaj član iz uredba primi kako je izvestilac pročitao glasaće za, a ko je protiv glasaće protiv.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov** proziva poslanike da glasaju.

(Posle glasanja.)

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, glasalo je svega 21 poslanik, 11 glasali za, a protiv su glasali 10. Objavljujem, da je ovaj član 1. primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Član 2. glasi: »Ministri na raspoloženju, koji su proveli kao aktivni ministri Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca najmanje 10 meseci, imaju pravo na platu od 8000 dinara godišnje, ako imaju 10 godina ukazne službe. Ovo pravo stiču i posle 2 meseca, ako su pored uslovljenog broja godina ukazne službe bili u Srbiji najmanje godinu dana ministri«.

Predsednik Miša Trifunović: Ko je za to, da se čl. 2. iz uredba kako je pročitao primi izvoleće sedeti, a ko je protiv izvoleće ustati. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ovaj član 2. primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Čl. 3. glasi: »Ministri na raspoloženju, koji su proveli kao aktivni ministri Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca najmanje godinu dana, imaju pravo na platu 10.000 dinara godišnje, ako imaju 20 godina ukazne službe. Ovo pravo stiču i posle 3 meseca, ako su pored uslovljenog broja godina ukazne službe bili u Srbiji najmanje 2 godine ministri«.

Predsednik Miša Trifunović: Stavljam na glasanje. Ko je za to, da se čl. 3. iz uredba kako je g. izvestilac pročitao primi izvoleće sedeti, a ko je protiv neka ustane. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ovaj član primljen. (Čuje se: Nije primljen. Većina je bila protiv.) Ja sam izbrojao njih 10, ali ću staviti ponovo na glasanje. Ko je za to, da se ovaj član ovako primi izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ovaj član primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Čl. 4. izostaje. Čl. 5. glasi ovako: »Ministri Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, koji budu stavljeni na raspoloženje, mogu ostati u tome svojstvu najviše jednu godinu dana. Posle toga roka biće penzionisani mini-

stri, na raspoloženju, koji za to imaju zakonske uslove, ako ne budu vraćeni u državnu službu.

Nu i pre toga vremena može se ponuditi ministrima na raspoloženju državna služba, ako nisu narodni poslanici. Ako istu dobiju, prava ministra na raspoloženju prestaju odmah«. Sada dolazi nov stav, koji glasi: »Ministri na raspoloženju, koji su narodni poslanici, zadržavaju pravo na platu po ovoj uredbi za sve vreme dok budu narodni poslanici. Odredbe 1. stava ovoga člana primeniće se na njih od dana prestanka poslaničkoga mandata«.

Gospodo, ja bih molio, da prvo glasate o prva dva stava a posle o ovom trećem zasebno.

Predsednik Miša Trifunović: Staviću na glasanje, gospodo. Glasaćemo prvo o prva dva stava kako je pročitao gospodin izvestilac. Ko je za to, da se ta dva stava prime neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su ova dva stava primljena.

Stavljam na glasanje 3. stav. Ko je za to, da se ovaj treći stav kako ga je gospodin izvestilac pročitao, primi, izvoliće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Manjina sedi.) Objavljujem, da ovaj treći stav nije primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Član 6. glasi: Ako ministar na raspoloženju bude penzionisan, penzija će mu se računati prema plati, koja mu kao ministru na raspoloženju pripada po ovoj uredbi. Ako se pak ministar na raspoloženju vrati u državnu službu, onda mu se ne može odrediti manja plata od one, koju je kao ministar na raspoloženju imao po ovoj uredbi.

Predsednik Miša Trifunović: Staviću, gospodo, na glasanje. Ko je za to, da se ovaj član kako ga je gospodin izvestilac pročitao primi izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ovaj član primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Član 7. glasi: »Ministri na raspoloženju Kraljevine Srbije, koje ova uredba zateče u tome svojstvu, stiču pravo na plate po ovoj uredbi i to:

Na platu iz člana 1. ako su kao aktivni ministri proveli 6 meseci i u vremenu stavljanja na raspoloženje imali 10 godina ukazne službe.

Ako su ranije kao državni činovnici imali veću platu od 6000 dinara godišnje zadržaće pravo na tu platu.

Na platu iz člana 2. ako su kao aktivni ministri proveli najmanje godinu dana i u vremenu stavljanja na raspoloženje imali 10 godina ukazne službe; i

na platu iz člana 3. ako su kao aktivni ministri proveli najmanje 2 godine i u vremenu stavljanja na raspoloženje imali 20 godina ukazne službe. Za ministre na raspoloženju, koji se u tome položaju zateknu kad ovaj zakon stupi na snagu, rok od godinu dana iz člana 5. počćeće teći od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Predsednik Miša Trifunović: Staviću na glasanje. Ko je za to, da se ovaj član kako ga je pročitao gospodin izvestilac, primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem da je ovaj član primljen.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Član 8. glasi: »Ovaj zakon stupa na snagu od dana, kada se objavi u »Službenim Novinama«, a tada gube važnost odredbe i odnosni posebni zakoni, koji su u protivnosti sa odredbama ovoga zakona. Ovaj zakon

važiće kao privremeni dok se ovo pitanje ne reguliše zakonskim putem.

Predsjednik Miša Trifunović: Staviću na glasanje. Ko je za to, da se ovaj član kako ga je gospodin izvestilac pročitao primi, izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ovaj član primljen.

Dr. Janko Šimrak: Gospodo, ja vas molim, da evde dometnemo jedan novi član kao jednu rezoluciju, da se poziva vlada, da o ministrima na raspoloženju podnese pred Narodnu Skupštinu zakon u roku od 3 meseca dana. Ja sam glasao za ovu stvar, gospodo, samo radi toga, da se što pre o njoj donese jedan zakon, jer ovako kako je ona rešena skupa ništa ne valja.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Primam.

Predsjednik Miša Trifunović: Gospodo, prima li Odbor ovu rezoluciju? (Prima.) Objavljujem, da je primljena.

Sada prelazimo na poimenično glasanje o celom ovom zakonu.

Zamenik sekretara dr. **Slavko Šećerov** proziva poslanike da glasaju.

(Nastaje glasanje. — Posle glasanja.)

Predsjednik Miša Trifunović: Gospodo, izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega 19 članova Zakonodavnog Odbora, 11 za, a 8 protiv. Objavljujem, da su ove uredbe primljene.

Molim da saopštim Zakonodavnom Odboru, da sam dobio izveštaj I. sekcije o nabavljačkim za drugama, koji će biti stavljen na dnevni red posle podne o produženju današnje sednice.

Gospodo, mi imamo po Ustavu još svega pola dana da radimo, svega još danas posle podne. Kako ima posle podne i skupštinska sednica, ja molim, da ostanemo da radimo još. (Glasovi: Ne možemo više da radimo!) Skupštinska sednica zakazana je u 4 sata posle podne. Ja prekidam ovu sednicu, a zakazujem produženje današnje sednice u 3 sata posle podne.

(Sednica je prekinuta u 12¼ časova po podne.)

Nastavak XXXVIII. sednice.

(Početak u 15 časova i po.)

Predsjednik Miša Trifunović: Gospodo, nastavlja se sednica. Na dnevnom redu je četvrta tačka: prijem u celosti uredbama Ministarstva Finansija. Takvih uredbama ima povećai broj: sve su te uredbe diskutovane i u načelu i pojedinostima sad ima samo da se izglasaju.

Izvestilac dr. Slavko Šećerov: Pre nego što pristupimo glasanju u celosti ovih zakona, koji se osnivaju na neobjavljenim ranijim uredbama Ministarstva Finansija, Ministarskog Saveta i Ekonomsko-Finansijskog Komiteta potrebno je da konstatujem, da se ovde u ovom izveštaju potkrala prvotno pogreška u broju 55. uredbe. Naime tu se govori o oslobođenju Ministarstva Vojnog od plaćanja carina i svih carinskih taksa. U izveštaju stoji: »Ukidaju se«. To je bilo pogrešno. Trebalo je da se kaže, da se osnažuje.

Jovan Gjonović: Hteo bih da pitam: smatra li se da vredi to za sve što dolazi na Ministarstvo Vojno? Mi znamo, da su tamo dolazila koleta svakorazne robe, pa je red da znamo, da li se to odnosi strogo na uborni materijal?

Izvestilac dr. Slavko Šećerov: Na ukupnu materijalnu spremu vojske.

Molim da se glasa u celosti o celoj grupi ovih zakona:

Zakon o izvozu životnih namirnica i stoke u okupirane krajeve, koji su po Rapalskom ugovoru pripali SHS i o izvozu proizvoda ribarstva, poljoprivrede, fabričkih i industrijskih iz tih krajeva u Kraljevini. Broj spiska 61.

Zakon o izmenama i dopunama člana 78. i 115. carinskog zakona. Broj spiska 43.

Zakon o izmenama i dopunama člana 6. tačke 24. zakona o opštoj carinskoj tarifi. Broj spiska 44.

Zakon o izmenama i dopunama člana 233. carinskog zakona. Broj spiska 48.

Zakon o oslobođenju državnih nadležstava od uvozne carine. Broj spiska 52.

Zakon o ukidanju rešenja i odluka Ministarskog Saveta i privredno-finansijskog komiteta ministara, carinskog sadržaja. Broj spiska 42, 50, 54.

Zakon o ukidanju uredbama pod brojem 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 95, 96.

Predsjednik Miša Trifunović: Gospodo, pristupićemo glasanju o ovim uredbama Ministarstva Finansija. Gospoda, koja su za to, da se ove uredbe prime onako kako ih je sekcija predložila glasaće za, a gospoda koja su protiv izvoleće glasati protiv.

Sekretar dr. **Slavko Šećerov** proziva poslanike, koji glasaju ovako: Dr. Slavko Šećerov za, dr. Svetislav Popović za, dr. Ilija Šumenković za, Vojislav Lazić protiv, Jeremić protiv, Josip Drofenik za, dr. Janko Šimrak protiv, Andrej Gosar za, Sušnik protiv, dr. Mazzi za, Jovan Gjonović protiv, dr. Ninko Perić za, Vujičić za, Rajčević za, Jovan Magovčević za, Pejović protiv.

Predsjednik Miša Trifunović: Gospodo, glasalo je svega 17 poslanika: 11 za, a 6 protiv. Objavljujem, da su sve one uredbe Ministarstva Finansija primljene po predlogu sekcija.

Prelazimo na 5. tačku dnevnog reda: pretres izveštaja I. sekcije. Kao prvu tačku uzećemo uredbu Ministarstva Finansija pod brojem 88 i 94 spiska zatim uredbu Ministarstva Finansija broj 38 spiska; uredbu Ministarstva Finansija broj 5, 13, 69, 70, 71, 72 i 73 spiska. Uredbe Ministarstva Trgovine i Industrije broj 35—40; uredbe Ministarstva Trgovine i Industrije broj 29—34 spiska; uredbu Ministarstva Trgovine i Industrije broj 25; uredbe Ministarstva Narodnoga Zdravlja broj 27 i 29 i uredbe o nabavljačkim zadrugama koju sam jutros prikazao broj 17 spiska.

Ima reč gospodin Vujičić.

Milorad Vujičić: Pre svega ja mislim, gospodo, da je to vrlo nezgodno, da mi ovde glasamo o uredbama, koje nisu pretresane u Zakonodavnom Odboru. Ja smatram, da ako hoćemo da rešimo ove uredbe, treba da ih rešimo tako isto kao i ove do sada, to jest, da se za svaku uredbu ima izvestilac i da se ima izveštaj dotične sekcije, koja rešava i o tome da debatujemo, pa što usvojimo da rešimo, a što ne, da odbijemo. Ovde nam je podneseno 163 uredbe, koje treba da primimo za pola sata i nepročitavši ih. Ja mislim, da je to vrlo nezgodno. Mi

ćemo na taj način da primimo odgovornost za ove uredbe na sebe, a da skinemo odgovornost sa Vlade, koja je ove uredbe izdavala. Ja mislim, da mi za to nemamo potrebe; već da ove uredbe koje ne pretresemo ostanu zakoni.

Narodna Skupština ima pravo, da ih posle rešava, ali da mi sada ovde bez čitanja i bez diskusije ovako te uredbe primimo, ja mislim, da ćemo učiniti jednu pogrešku. S toga vas ja molim, da to ne radimo.

Predsednik Miša Trifunović: Ovde je dosta pravilan slučaj, jer su sve ove uredbe bile u sekcijama, sekcije su napisale svoje izveštaje o svakoj uredbi i ti su izveštaji razdati gospodi poslanicima. Mi sada u toliko pre možemo rešavati, kad smo već napravili precedens jutros i uzeli da Zakonodavni Odbor može rešavati i o uredbama, koje nisu bile u sekciji. Reč ima gospodin Mazzi.

Dr. Dominik Mazzi: Ja se protivim što se tiče uredbe sadržane u Ministarstvu Trgovine i Industrije pod broj 35—40 i to se protivim dodatku gde se kaže, da propisi ovoga zakona važe i za akcionarska društva sa sedištem na teritoriji Hrvatske i Slavonije. Protivim se zato, jer držim, da razlozi zbog kojih se ima da protegne zakonsko rešenje Ministarskoga Saveta na Banat, Bačku i Baranju nisu tako jaki, da bi se ovo moglo protegnuti i na Hrvatsku i Slavoniju, gde postoji sistem slobodnoga funkcionisanja akcionarskih društava. Istina, u razlozima se kaže, da se to čini obzirom na nadzor nad stranim kapitalima. Ali, gospodo, taj nadzor nad stranim kapitalima može i na drugi način da se vrši i nije potrebno da se donese jedan drugi zakon za te krajeve. To je neizgodno već za to, što se može smatrati kao neki odium prema Hrvatskoj.

Pošto nije daleko vreme izjednačenja svih zakona i pošto ovaj razlog nije tako važan, da bi se radi toga proteglo ovo i na Hrvatsku i Slavoniju, ja bih predložio, da se od ovoga dodatka odustane.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Gjonović.

Jovan Gjonović: Ovo, što je kazao gospodin Vujičić, to je i teorijski i načelno sasvim ispravno, jer mi na ovaj način ne možemo da rešavamo ono, što ne diskutujemo. Ali, gospodo, mi imamo da se zapitamo šta je celishodnije, da li je celishodnije da ostanu uredbe onako, kako su ih radili činovnici Ministarstva najčešće sa vrlo malo pažnje i razumevanja bitnih interesa i naroda i države izradjene, ili da primimo ono gledište, da ih usvojimo onako kako su ih izradile sekcije Zakonodav. Odbora? Ja znam, kako je radjeno u sekcijama i znam, da su one i dovoljno ozbiljno i dovoljno pažljivo raspravljane. Može biti da ima slučajeva, da se pri kraju nešto i provuklo, ali tih je slučajeva minimalan broj. I ove uredbe, koje ovako izlaze iz sekcije, one su nesrazmerno bolje, nego one ranije, koje su radili činovnici pojedinih Ministarstava. Ovaj rad, istina, nije ni tehnički ni stvarno savršen i ja verujem, kad bi se diskutovalo, da bi bio i bolji. Danas nemamo vremena diskutovati, i imamo da biramo dve stvari: jednu, koja je zla i drugu, koja je bolja. I zato ja predlažem, da izaberemo bolju i da radimo kako je predloženo, a samo da diskutujemo o onim uredbama, za koje članovi Zakonodavnog Odbora traže, da se specijalno o njima raspravlja. A one druge mislim, gospodo, da ih primimo onako kako su izašle iz sekcije.

S toga bih vas ja molio, da ovo moje gledište, koje, u ostalom nužda diktuje, izvolite primiti na ime: da sve uredbe raspravimo zajednički po izveštajima sekcije, a samo o onima, za koje članovi Zakonodavnoga Odbora traže da se specijalno diskutuju, da njih izuzmemo i da o njima govorimo na način kako je do sada radjeno.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Svetislav Popović.

Dr. Svetislav Popović: Ja se slažem sa gospodinom Gjonovićem, što se tiče same stvari. Ja držim, da možemo primiti sve ove uredbe za podlogu specijalne rasprave, pa tom prilikom možemo usvojiti i predlog gospodina Mazzia, s kojim se takodje slažem, jer se uredba za Vojvodinu ne može protegnuti na Hrvatsku, ne može tim pre što je bila izdana uredba za Hrvatsku i samim tim bi se pravno stanje u Hrvatskoj izmenilo, ako bi se to sada menjalo i meni se čini, da bi to bilo vrlo neizgodno.

Ja sam za to, da se naročito raspravi Uredba broj 5. Ministarstva Finansija o privremenom osnivanju i organizaciji upravnoga suda za Hrvatsku, Slavoniju, Medjimurje i Rijeku zbog toga, što držim, da ta uredba mora da trpi izvesne promene, pa kad ta uredba bude došla do specijalne rasprave, ja ću staviti i predloge za izmenu.

Predsednik Miša Trifunović: Ja ću staviti na glasanje prvo načelno pretres. Ko je za to, da se primi u načelu ovih 8 uredbama kod izveštaja I. sekcije neka izvoli sedeti, ko je protiv neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem, da su sve ove uredbe načelno primljene. U specijalnoj debati najavili su svoje primedbe gospodin Mazzi i gospodin Svetislav Popović. Reč ima gospodin Izvestilac.

Izvestilac dr. Slavko Sećerov: Ja se ne mogu složiti ni sa primedbama gospodina Mazzija ni sa primedbom gospodina Popovića. Sekcija je našla za potrebno da predloži nov stav, to jest da propisi ovoga zakona važe i za akcionarska društva sa sedištem na teritoriji Hrvatske i Slavonije. Ovo je sada vrlo prosta stvar. Mi želimo, da ujednačimo naše zakonodavstvo i kako u svima našim pokrajinama, sem Hrvatske i Slavonije, postoji sistem koncesioniranja, to je on uveden i u Banatu i Bačkoj. Mi smo smatrali za potrebno, da se isti sistem koncesioniranja uvede i u Hrvatskoj i Slavoniji, neprejudicirajući ipak zakonskom rešenju kojeg ima da se donese u budućem zakonu o akcionarskim društvima. U interesu izjednačenja našega zakonodavstva molim, da primite i ovaj nov stav. Molim, da se ova uredba br. 35. izdvoji od glasanja i da se stavi posebno na glasanje.

Predsednik Miša Trifunović: Ima li primedaba kod prve tačke uredbama Ministarstva Finansija 88. i 94. spiska? (Nema.) Stavljam na glasanje. Reč ima g. dr. Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Gospodo, do sada ste glasovali o svima uredbama a sada na jedanput izdvojate.

Predsednik Miša Trifunović: Mi to činimo u pojedinostima, da bismo primili predlog g. Mazzija. Ja hoću da dam mogućnosti, da se može diskutovati i primiti predlog g. Mazzija. Kod prve tačke uredbama 88. do 94. spiska nema nikakvih primedaba. Ko je za to, da se ove uredbe prime, neka izvole sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su ove uredbe od 88. do 94. primljene.

Ko je sada za to, da se uredba pod br. 38. spiska primi neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem, da je uredba pod br. 38. spiska primljena.

Gospodo, ja izvlačim samo uredbu pod br. 5. spiska Ministarstva Finansija zato, što se ona tiče predloga g. Mazzija.

Dr. **Svetislav Popović**: Sve su te uredbe primljene za podlogu specijalne rasprave. O uredbi pod br. 5. ustanovljavaju se neki finansijski sudovi za Hrvatsku i ustanovljena je nadležnost finansijskoga suda u pogledu poreze, koja će se odmeravati za vreme do kraja 1918. god. Finansijsko sudjenje o poreskom zakonu, koji je postojao u Hrvatskoj, sastavni je deo organizacije finansijskih vlasti. Ako ne bi bio ovaj finansijski sud, koji bi mogao suditi za one sporove, koji bi nastali u pogledu poreza i pristojbi, koje su odmerene posle 1918. godine, onda bi nastao jedan kaos. Držim, da bi nadležnost toga suda trebalo protegnuti za sve sporove u pogledu pristojbi i priveza, koji će se odmeriti dok se ne donese zakon o jednom finansijskom upravnom sudu za celu državu. (Izvestilac dr. **Slavko Šćerov**: Ja primam.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje specijalno uredbu pod br. 5. sa izmenom, koju je učinio g. Popović. Ko je za to, da se primi neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ova uredba pod br. 5. sa izmenom g. Popovića primljena.

Na glasanju su uredbe pod br. 13., 69., 71., 72. i 73. spiska. Ko je za to, da se prime neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su ove uredbe primljene.

Izvestilac dr. **Slavko Šćerov**: Ne primam predlog g. dr. Mazzija.

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje izveštaj sekcije, ako bi to propalo, onda će staviti predlog g. Mazzija.

Dr. **Svetislav Popović**: Da glasamo prvo o uredbi, kako je bila prvobitno redigovana.

Izvestilac dr. **Slavko Šćerov**: Ja mislim, da glasamo o izveštaju sekcije.

Jovan Gjonović: Ne možete vezati sve uredbe za ovu jednu.

Predsednik **Miša Trifunović**: Prvo glasamo o uredbi onako kakva je bila. Ko je za to, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ova uredba primljena.

Izvestilac dr. **Slavko Šćerov**: Molim da čujete predloženi dodatak, koji glasi: »Propisi ovog zakona važe za akcionarska društva sa sedištem na teritoriji Hrvatske i Slavonije«.

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje ovaj dodatak, kako ga je prečitao gospodin izvestilac. Ko je za to, da se taj dodatak primi neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ovaj dodatak primljen.

Na glasanju su uredbe pod br. 36.—40. i o nabavilačkim zadrugama. Ko je za to, da se prime sve ove uredbe neka izvole sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su sve ove uredbe primljene.

Mogli bismo preći definitivnom glasanju.

Sekretar dr. **Slavko Šćerov** vrši prozivku. (Nastaje glasanje.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Glasalo je, gospodo, 20 članova Zakonodavnog Odbora. 14 su glasali »za« i 6 »protiv«. Objavljujem, da su sve te uredbe koje sam pomenuo definitivno primljene.

Gospodo, na pretresu je tačka 6. pretres izveštaja II. sekcije i to uredbe pod broj 33 spiska Ministarstva Unutrašnjih Dela. Zatim uredbe pod br. 43, 54, 55, 56, 58, 64, 66 i 67 spiska Ministarstva Unutrašnjih Dela — i još uredbe pod br. 74 i 77 spiska Ministarstva Unutrašnjih Dela. Samio te tri tačke. Nema nikakvih primedaba? Ko je za to, da se prime, izvoleće sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su ove uredbe primljene.

Gospodo, kod uređaba Ministarstva Prosvete pod br. 9. i 16. spiska sve će doći pod VI. imamo uredbe Ministarstva Prosvete.

Anton Sušnik: Molim za reč kod uredbe pod br. spiska 16.

Predsednik **Miša Trifunović**: Sad je samo načelni pretres. Prvo, stavljam na glasanje. Ko je za to, da se u načelu prime ove uredbe kako sam prečitao, izvoleće sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su ove uredbe načelno primljene.

G. Sušnik, Vi tražite reč kod uredbe br. 16.? (**A. Sušnik**: Jeste.) Gospodo, u specijalnoj debati nema nikakvih primedaba. Objavljujem, da su sve ostale uredbe pod br. VI. primljene i u specijalnoj debati, samo kod br. 16. spiska ima reč g. Sušnik. Izvolite g. Sušnik.

Anton Sušnik: Oglasil sem se k besedi, ker se je s predloženo naredbo brez pravega vzroka ukinila naredba o višjem šolskem svetu v Ljubljani iz l. 1918.

Takoj ob prevratu se je v Ljubljani sestavila posebna komisija, ki je obstojala z strokovnjakov in ta komisija je izdelala naredbe o višjem šolskem svetu.

Ta naredba je bila popolnoma primerna novi demokratični dobi, ker se je ozirala na šolo in na narod in ker je bazirala na principu, da narod nima samo dolžnosti pri šolskem vprašanju, ampak da mora imeti tudi vpliv na šolo in da sme govoriti pri nameščenju učiteljstva. Po tej naredbi se je volilo zastopstvo višjega šolskega sveta po proporeu ter so bili v njem zastopani roditelji, učiteljstvo, cerkve in država. Jaz sem bil sam predsednik tega višjega šolskega sveta in morem povedati, da je delal objektivno samo za napredek naroda in šole. Kar je bilo pogrešenega je bilo to, da se je roditeljem in kinotom dalo premalo zastopstva.

Toda ministrstvo prosvete je našlo, da ona naredba ne odgovarja željam in zahtevam ministrstva prosvete ter je izdalo mnogo reakcionarnejšo naredbo, reakcionarnejšo radi tega, ker odpravlja propore in uvaja na novo majoritetni princip za volitve v višji šolski svet v Ljubljani.

Nadalje moram omeniti še to, da je sekcija to naredbo o višjem šolskem svetu še poslabšala, ker hoče ukiniti one institucije ki so do zdaj obstojale, to je okrajne šolske svete. Okrajni šolski sveti imeli so sedaj pravo, da izrazijo glede nameščenja učiteljstva želje naroda s terno predlogom. Poleg okrajnih šolskih svetov obstojajo do sedaj še krajni šolski sveti in višji šolski svet.

Krajni šolski svet, ki sestoji iz petih članov, izmed katerih so trije občinski odborniki in po en zastopnik cerkve in učiteljstva, imel je pravico, da stavlja svoje predloge in zaključke okrajnemu šol-

skemu svetu, ki je sestavljen iz zastopnikov ljudstva, vlade, cerkve in učiteljstva. Do sedaj so okrajni šolski sveti nameščali provizorične učitelje in učiteljice. Sekcija pa predlaga, da mora samo višji šolski svet v Ljubljani nameščati učitelje, provizorične in stalne.

Gospodje! Pri tem bi Vas opozoril samo na eno stvar, namreč na to, da je to tehnično težko izvedljivo.

Moglo bi se dogoditi, da v kakem od železnice po pet ali več ur oddaljenem kraju težko oboli učitelj in ne more vršiti svoje službe. Za tega učitelja ni mogoče dobiti namestnika takej, če zahtevate, da naj ga imenuje višji šolski svet, ki ima svoje seje samo — rečimo vsaki mesec, in otroci lahko ostanejo po več tednov brez šolskega pouka.

Zato je potrebno, da se da okrajnim šolskim svetom, ki poznajo dobro prilike svojega okraja in vodijo o vsem učiteljstvu evidenco, pravica da smejo takoj provizorično imenovati potrebnega namestnika.

Poleg teh tehničnih razlogov govore za to, da se ohrani dosedanja funkcija okrajnih šolskih svetov, i stvarni razlogi, med kojimi je najjači princip samouprave in demokratije. Samo potom krajnih in okrajnih šolskih svetov more narod priti do tega, da izrazi svojo voljo in svoje zahteve. Za to govori tudi dosedanja praksa, ki se je jako dobro obnesla.

Samo iz teh stvarnih razlogov predlagam, da se ne ukinejo okrajni šolski sveti, ki jih imamo že sedaj, ker bi se s tem skoro še bolj obtežilo delo višjega šolskega sveta.

Zato predlagam, da se črta predlog sekcije, ki se glasi: »Višji šolski svet v Ljubljani začasno namešča stalne in začasne učitelje in stalno oddaja sistemizirane učiteljske službe«.

Predlagam, da se to ne sprejme in da mesto tega ostane to kar je bilo že do sedaj. Moj predlog se glasi: višji šolski svet začasno namešča stalne učitelje in stalne učiteljice na tereno predlog okrajnega šolskega sveta, provizorične učitelje in učiteljice naj pa nameščajo okrajni šolski sveti.

Ne zahtevam nič novega, nego samo to, da se ne ukine ono, kar se je do zdaj izkazalo kot dobro in primerno.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. **Svetislav Popović:** Što je g. Sušnik kazao to bi spadalo u specijalni pretres. Ja mislim, da se Zakonodavni Odbor nalazi u tome položaju, da mora da primi ovu predloženu uredbu za podlogu specijalne rasprave, jer ako to ne bi učinio, ne samo da ne bi imalo višeg školskog sveta kako ga predviđa uredba, nego ne bi ga imalo nikakvog. One ranije uredbe koje pominje g. Sušnik izgubile su zakonsku moć, iz toga razloga, jer nisu predložene blagovremeno Zakonodavnom Odboru. Nalazimo se u tome položaju, da moramo raspraviti ovu uredbu kakva jeste.

Prigovori g. Sušnika su dvojakе naravi. Prvi, da višji školski svet nije sastavljen na principu izbora i na principu predstavnštva svih interesovanih grupa, što medjutim mislim, da nije ispravno i što se može jasno videti iz samoga sadržaja te uredbe. Druga je stvar, kojoj prigovara g. Sušnik, ta, da imade višji školski svet da namešta i privremene učitelje. Taj prigovor poslanika Sušnika takodje je neopravdan. On, da bi opravdao svoj predlog, črta strašnim bojama kako u Sloveniji umiru učitelji od

tifusa, kako je Ljubljana tako daleko od pojedinih krajeva Slovenije, da traje čitava večnost, dok višji školski svet uzmogne biti obavješten o tome, da je potrebno da se negde namesti neki začasni učitelj, pa kako traje večnost, dokle začasni učitelj doputuje iz Ljubljane na mesto svoga opredelenja. G. Sušnik drži, da bi bilo mnogo zgodnije, kad bi pokrajinski školski svet postavljao trojni predlog, pa da bi višji školski svet mogao da postavlja učitelje. Ja mislim, da je ta procedura, koju predlaže g. Sušnik, mnogo komplikovanija nego ova, koja je predviđena u uredbi. Pri tome ovaj način, kako ga predlaže uredba odnosno ovaj zakonski predlog u toliko je bolji, što je jedan srez zaista suviše mali pa da bi se mogli pravilno rasporediti učitelji, da bi se moglo voditi računa o sposobnosti učitelja kud i kamo da se nameste. Višji školski svet, koji imade kompetenciju za čitavu Sloveniju u mogućnosti je, da mnogo pravilnije rasporedi učitelje nego što bi mogao da učini okrajinski svet za pojedine srezove. Iz tih razloga predlažem Zakonodavnom Odboru, da predloženi zakon primi za podlogu specijalne rasprave, a ujedno u pojedinosti da ga primi u onoj redakciji, u kojoj je predložila sekcija.

Predsednik Miša Trifunović: Reč ima gospodin Sušnik za lično obavještenje.

Anton Sušnik: G. dr. Popoviću se je zdelo potrebno, da reagira na moje ugovore in da konstatira, da sem proti učiteljstvu. On me ni dobro razumel ali me pa ni hotel razumeti. Prvič ni istina, da sem rekel, da višji svet ni sestavljen tako, da bi bili v njem zastopani vsi sloji. Zastopani so vsi sloji kakor so bili prej; konstatiral sem samo, da je sedaj način volitev slabši kot je bil prej, reakcionaren. Prej so se vršile volitve po proporeu, sedaj se pa uvaja majoritetni princip.

Mislim, da je mnogo boljše, kar sem tudi prej poudarjal, da ima okrajni šolski svet pravico, da imenuje provizorične učitelje in učiteljice, nego da se vse to prenese na višji šolski svet. Mislim, da me mora g. dr. Popović razumeti, če hoče in mi mora kot izvestilac sekcije dati prav.

Ne zahtevam nič novega, predlagam le, da se obdrži to, kar je obstojalo že do sedaj.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, mi smo izvukli uredbu pod brojem 16. spiska zbog primedbe gospodina Sušnika. Gospodin izvestilac ne prima te primedbe i toga dodatka. Zato ću tu uredbu specijalno sada staviti na glasanje. Ko je za to, da se ova uredba primi... (Dr. **Šimrak:** To je načelna debata.) Mi smo načelno već primili tu uredbu. (Glasovi: Nismo.) Molim, dakle je načelna debata. Ko je za to, da se u načelnoj debati prime sve uredbe pod br. VI., neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su ove uredbe pod br. VI. načelno primljene. Prelazimo na specijalnu debatu.

Izvestilac dr. **Svetislav Popović:** Kod čl. 1. ima predlog gospodina Sušnika, koji ja nisam primio.

Anton Sušnik: Sekcija predlaže ovo: Višji šolski svet v Ljubljani začasno namešča stalne in začasne učitelje in stalno oddaja sistemizirane učiteljske službe. Ta dodatek je ukinil okrajne šolske svete, ki so bili prej in ki so prej imeli pravico, da stavijo tereno predloge za nameščenje učiteljev.

Jaz predlagam, da se obdrži to kar je že prej obstojalo, ker se ravno sedaj vrše volitve za okrajne šolske svete. Iz teh razlogov predlagam k čl. 1.: Višji šolski svet v Ljubljani začasno namešča stalne

učitelje in stalno oddaja sistemizirane službe iz terno-predloga okrajnih šolskih svetov. Provizorne učitelje namešča okrajni šolski svet.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodin izvestilac ne prima taj predlog.

Izvestilac dr. Svetislav Popović: Ja sam motivisao, zašto ne primam taj predlog, jer je to u interesu same službe. Nemojmo, gospodo, trgati Sloveniju na toliko i toliko srezova. (**Anton Sušnik:** Vi možete verovati, da bi bolje funkcioniralo, ako bi se primilo ono što mi predlažemo.)

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin dr. Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Gospodo, ovde je govorio u ovoj stvari gospodin Gosar i gospodin Sušnik. Govorio je u ovoj stvari čovek, koji se bavi sa nastavom čini mi se već 16 godina. Već je to jedan prejudic, da bi Zakonodavni Odbor u ovakovim stručnim stvarima morao ići čisto stručnim putem, a nikako drugim putevima. Već je to za mene jedan preudic, da je ovo stanovište ispravnije nego stanovište gospodina izvestioca, koji je bio vrlo nesretan u svojoj obrani. Mi svi, gospodo, vazda govorimo, kako moramo stajati na principu samouprave a ovde, kad se dodje do toga, da se to praktično reši, onda ste protivni tome.

Ja ne vidim apsolutno nikakvoga razloga, da se t. zv. okružnim savetima, dakle ono što imadu u Srbiji okruzi ili u Hrvatskoj i Slavoniji županije, dakle da se tim okruzima ili srezovima oduzima ono pravo, koje su vazda imali. Drugim rečima, mi ovde idemo natrag i mi se time postavljamo na jedan apolitički princip. Rekao sam već, da bi se Zakonodavni Odbor morao ravnati jedino stručnim razlozima, a ne možda nekim drugim pogledima, koji mogu nanesti golemu štetu u školstvu jednoj našoj najnaprednijoj pokrajini. (**Drofenik:** Tome bi se vi najbolje radovali.) Vi vredjate nas, kad tako govorite. Kako se usudite ovakova što govoriti? (Nemir.)

Predsednik Miša Trifunović: Molim Vas g. Drofenik, da ne upadate u reč.

Dr. Janko Šimrak: Gospodo moja, ovde je pala jedna reč, koja mora naći svoj odgovor. Ako se predbacuje nama dotično slovenskoj pučkoj stranci, ja nisam njezin član, ja sam član Hrvatske Pučke Stranke, ali kad se toj stranci predbacuje, da ona nije za napredak, najbolje je proći u Sloveniju da se vidi, što je ta stranka učinila na onom polju, koji bi gospodin Drofenik morao najbolje znati, a to je na udruženju i prosveti seljaka. Ako hoćete raditi na ovoj stvari, onda morate raditi dugo, dok postignete ono, što su oni postigli. A kad se o ovoj stvari razgovara, onda vi uopšte o ovoj stvari ne možete govoriti, jer je prosveta u Sloveniju došla sa ove strane.

Gospodo, na svaki način ja mislim, da se mora ostati kod one stare uredbe, jer ta stara uredba je isprobana i isprakticirana, pa sada ne razumem zašto se hoće uzimati nešto novoga, što može samo dovesti do zabune i ja opetujem to, da ne bi bilo lepo od Zakonodavnog Odbora, kada bi u svojoj zadnjoj sednici u neku ruku onako počeo izazivati, a vidim, da je ovo radi toga unetnuto, da izaziva, jer je ovo jedan čisto politički trik, čisto politički potez, koji je neumesan i koji može škoditi školstvu. Zašto se to oduzima onim ljudima, koji su do sada vršili uticaj na školu i koji ponajbolje poznaju mesne prilike, zašto se to njima oduzima, pa se daje nekolicini ljudi, koji ne poznaju bolje stvari nego li oni.

Izvestilac dr. Svetislav Popović: Vi tim ljudima poveravate da budu stalni učitelji?! (Čuje se: Ne, vi ne poznajete te stvari, nego na ternu predlog.)

Dr. Janko Šimrak: Mi hoćemo stalne učitelje na ternu predlog okružnog saveta. (Nastaje larma.)

Predsednik Miša Trifunović: Molim vas lepo, pustite g. govornika da govori.

Dr. Janko Šimrak: Ako se dakle postavljaju privremeni učitelji, onda se imenovanje tih privremenih učitelja ima poveriti tome sreskom savetu, a ako se radi o učiteljima stalnim, koji ima da ostanu, onda ih isto tako ima da imenuje viši savet, samo na ternu predlog okružnog saveta.

Predsednik Miša Trifunović: Molim vas, gospodine poslanice, da završite svoj govor, jer ću morati da prekinem sednicu ovoga Odbora, pošto treba da počne sednica skupštinska.

Dr. Janko Šimrak: Ako hoćete da prekinem, ja pristajem ali s tim, da nastavim posle skupštinske sednice.

Predsednik Miša Trifunović: Ja se bojim, da će sednica skupštinska dugo trajati, te da ne ćete moći posle nastaviti.

Dr. Janko Šimrak: Ako se vi bojite, ja se ne bojim i baš zato ja hoću da iznesem kako se kod nas vodi politika. Ja ne mogu dozvoliti, da se u jedno tako važno školsko pitanje uvlači birokratija. Ako se ovo što mi predlažemo ne može da primi, onda ne znam šta bi se uopšte moglo da primi. Ovde se daje tako mala kompetencija ovom t. zv. okružnom kotarskom ili sreskom veću, da ja prosto ne razumem zašto se to neće da usvoji. A kad je tako, onda ja imam pred očima samo da vi hoćete jednim maljem iz jedne sredine da sve centralizirate, da skućite sve i da sve učinite jedan paragraf.

Predsednik Miša Trifunović: Vi znate, gospodine Šimračče, da dvojica ne mogu govoriti u ime grupe. Ja vas na to upozorujem i molim vas da vodite računa o tome.

Dr. Janko Šimrak: Ja govorim u ime hrvatsko-pučke stranke a oni su iz slovenačko-pučke stranke.

Milosav Rajčević: Mi hoćemo da glasamo, gospodo, jer imamo još mnoge stvari da svršavamo. Ja tražim, da se radi, a ne da se ovoliko govori.

Dr. Janko Šimrak: Nemojte se uzrujavati, gospodine, ja poznajem svoje pravo. Ako vam nije pravo, možete izaći van.

Milosav Rajčević: Molim vas, da glasamo, g. Predsedniče, mi ovde držimo kratke govore kao što smo i do sada radili.

Predsednik Miša Trifunović: Molim vas, gospodine Šimračče, govorite, nemojte ćutati.

Dr. Janko Šimrak: Prema tome ja predlažem, da se ovaj predlog koji glasi: »Višji šolski svet u Ljubljani začasno namešča stalne in začasne učitelje in stalno oddaja sistemizirane učiteljske službe«, da se promeni ovako: »Višji šolski savet u Ljubljani privremeno namešča stalne učitelje i stalno daje sistemizirane učiteljske službe na ternu predlog okružnoga šolskega Saveta«. Ja mislim, da sam ovaj predlog nakon onoga, što su moji prijatelji ovde izvestili i što je izneo g. Sušnik, dovoljno obrazložio. Radi se dakle o tome, da se ukine nov predlog sekcije a da stari ostane, jer je bolji.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, stavljam na glasanje. Ko je za to, da se uredba Ministarstva Prosvete pod br. 16. spiska primi, kako je izašla iz

sekcije, izvoliće sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Glasovi: Mi tražimo poimenično glasanje.) Molim g. sekretara da izvoli prozivati gospodu članove Zakonodavnog Odbora. Ko je za to, da se primi kako je izišlo iz Sekcije glasaće »za«, ko je protiv glasaće »protiv«.

(Nastaje glasanje. — Posle glasanja.)

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, glasalo je svega 22 poslanika: 13 su glasali »za«, a 9 »protiv«. Prema tome Uredba br. 16. spiska primljena je.

Gospodo, sad ćemo sednicu prekinuti i nastavićemo rad posle Skupštinske sednice.

Jovan Gjonović: Na dnevnom redu je pretres izveštaja III. Sekcije. To bi bila prva tačka, pa onda tek na drugo mesto stavljeno je pretres izveštaja IV. Sekcije. Ko je god pročitao ova dva izveštaja mogao je da vidi, da su stvari o kojima se govori u izveštaju IV. Sekcije mnogo važnije od stvari o kojima se govori u izveštaju III. Sekcije. Zato bih Vas molio, da promenimo red, pa da se diskutuje prvo o izveštaju IV. Sekcije, pa onda o izveštaju III. Sekcije.

Predsednik Miša Trifunović: Posle ćemo rešavati o tome, sada prekidam sednicu.

(Sednica je prekinuta u 4 i 35 časova i produžena u 5 i 1/4 po podne.)

Predsednik Miša Trifunović: Molim gospodu članove Zakonodavnog Odbora, da zauzmu svoje mesto.

Gospodo, nastavlja se sednica. Sada je na redu da izglasamo u celini definitivno 6. tačku, — pretres izveštaja II. sekcije.

Anton Sušnik: Mi smo, gospodo, malo pre raspravljali i glasali u načelu i onda smo došli do čl. 1. uredbe o Ministarstvu Prosvete br. 16 i izvršili smo glasanje i o tome čl. 1. I ja vas sada molim, da mi uzmemo redom član po član, jer mi imamo kod svakoga člana da činimo izmene i da stavljamo svoje predloge.

Predsednik Miša Trifunović: Nije bilo tako, gospodine. Vi ste stavili primedbe samo kod prvoga člana a kod drugih članova niste kazali ništa i ja sam samo konstatovao, da mi imamo da izglasamo tačku 6.

Dr. Janko Šimrak: Mi smo glasali o čitavom zakonu u načelu. Mi smo dalje izglasali 1. član i mi imamo da stavljamo primedbe kod svakoga člana, ako vi nećete da poštujuete poslovnik, ja onda ne znam šta uopšte da poštujuemo. Mi hoćemo da govorimo kod svakoga člana.

Predsednik Miša Trifunović: Nisam vam dao reč.

Dr. Janko Šimrak: Ja ponavljam, da mi hoćemo da govorimo kod svakoga člana. Ja se prijavljujem za govor kod 2., 3., 4., 5. itd. kod svih članova redom.

Dr. Slavko Šecćerov: Gospodo, ja predlažem, da ovu uredbu skinemo sa dnevnog reda i molim, da o tome glasamo.

Izvestilac dr. **Svetislav Popović:** Ne može se skinuti sa dnevnoga reda, jer se je počela rasprava. Ja molim, da gospoda podnesu predloge i da o njima glasamo.

Ja molim takodje za reč na poslovnik. Pošto se, gospodo, ovde pokazuje tendencija, da se o jednoj stvari koja je načelno rešena u prvome članu u pojedinostima razvuče debata, da bi se osujetilo donošenje ove uredbe konačno, ja predlažem, da se u smislu poslovnika sprovede specijalna rasprava ne

kod svakoga člana nego pošto ceo ovaj zakon tretira materiju, koja spada u jedno poglavlje, da se sprovede jedna rasprava.

Milorad Vujičić: Gospodo, kad smo pristupili radu ja sam rekao, da nema smisla da radimo na vrat na nos i rekao sam, da mi ne možemo primati pojedine uredbe o kojima nismo upoznati. Nama je rečeno, da ćemo da vršimo tretiranje kod svake uredbe, kod koje hoćemo da pravimo primedbe onako kao što je to do sada činjeno. Kod ove uredbe mi smo načelno glasali i primili smo je. Tako isto smo glasali i o prvom članu i primili smo ga. Sada je red da idemo dalje na 2., 3. i 4. itd. i ko želi da govori ima da govori. Jer, gospodo, mi ne možemo zato, što je ostalo samio još nekoliko sati rada, da radimo na vrat na nos, da skraćujemo reč i da krišimo i sam poslovnik. To, gospodo, ne može biti. Ja sam, gospodo, još u početku predočio, da mi ne možemo izglasavati uredbe, koje ne pretresamo. Ja sam za to i sada, da se ove uredbe pretresaju pa dokle svršimo, svršimo. One uredbe, koje ne budemo svršili, postaju po Ustavu zakon.

Predsednik Miša Trifunović: G. Sušnik se je javio za reč kod čl. 2.

Anton Sušnik: Ja sam, gospodo, još malo pre naglasio, da je po prvoj uredbi bio viši školski savet sastavljen sasvim pravedno i tako da on odgovara zahtevima naroda. Bili su u tome višeskolskom savetu zastupnici roditelja, zastupnici crkve, zastupnici profesora i učitelja. Vlada je imenovala predsednika i potpredsednika i jedino što nije bilo pravilno postupljeno, bilo je da narod, koji ima pravo da govori, nije bio zastupljen u dosta velikom broju. Ovom uredbom u tačci drugoj sastavljen je višeskolški savet malo rastegnuto i došli su u sastav i ljudi, koji o školstvu neznaju ništa. Po ovome ovde dekretiran je jedan lečnik i dodeljen jedan činovnik povereništva za socijalno skrpstvo. Ja do sada još nisam čuo; da je lečnik stručnjak za školske stvari. On bi mogao biti od pomoći kad bi se govorilo o školskoj higijeni, isto tako izaslanik povereništva za soc. politiku, kad bi se govorilo o zaštiti dece i mladeži, ali zbog toga nije potrebno, da je on član viš. školskog saveta sa pravom glasa. Mogao bi fungirati kao savetodavni organ kod upravno gospodarskog odeljenja. Ja predlažem, da se čl. 2. izmeni. Kod tačke IV. ima se dodati, da ima i crkva dva zastupnika u višeskolskom savetu. Gospodo, crkva i roditelji u prvom redu su pozvani; da odlučuju o uzgoju i navikama dece. U prvom redu roditelji pa onda crkva, jer škola ne samo da uči, ona i uzgaja. Država nikad ne može sama da uzgaja. To je fakt i istorija nam dokazuje, da onde gde država ima sve u svojim rukama i gde vrši u školi sama čitav uzgoj, da je doživela debakl. Gospodo, poznati su rezultati u tome pravcu školstva u Francuskoj. Čitajte izveštaje, pa ćete videti kako su žalošni napretci postignuti tamo gde su škole sasvim državne. Crkva mora imati uticaja na školstvo. Zbog toga predlažem, da u višeskolskom savetu, koji vodi čitav uzgoj školski, budu i dva zastupnika crkve. Dalje predlažem, da lečnik i zastupnik povereništva za socijalno skrpstvo fungiraju kao pomoćna faktora, koji nemaju pravo glasa kod sednica višeskolskog saveta. U naredbi imamo samo jednog zastupnika roditelja. Roditeljski zastupnici, koji zastupaju ovde čitav narod moraju biti zastupljeni u većem broju. Kad je tako u Ustavu predviđeno, da hoćete da podelite Sloveniju u dva dela, onda Štajerska i Kranjska imaju po dva zastupnika, svega dakle 4. Ovdje imamo jednoga zastupnika seljaka. Seljak je prvi,

kome su osnovne škole namenjene i seljak ima ovde pravo, prvi da govori o ustroju osnovnih škola. Zbog toga ja predlažem, da budu 4 zastupnika seljaka. Moj je predlog: članovi višesškolskog sveta u Ljubljani su: predsednik, potpredsednik, jedan ili dva gospodarska referenta, četiri višesškolska nadzornika, dva zastupnika crkve, dva zastupnika veroučitelja, dva zastupnika učitelja u srednjim školama, dva zastupnika učitelja pučkih i građanskih škola. Četiri zastupnika roditelja, 4 zastupnika seljaka, dva zastupnika zanatlija.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Gosar.

Andrej Gosar: Mi smo već u početku u ustavnoj debati naglasili naše stanovište, da kod uzgoja mladeži roditelji moraju imati važnu i odlučnu reč i s toga razloga mi smo stavili svoj predlog. Taj predlog nije bio usvojen i sada se ovde i u ovoj stilizaciji ove uredbe neće to i dalje da provadja. Ja potpomažem, u celini predlog svog kolege g. Sušnika, samo lih imao da dodam jednu stvar. Kod nas u Sloveniji je radnički stalež vrlo brojna stalež i zato treba da ima i on u višesškolskom savetu svoje zastupstvo i zato ja predlažem, da se kod tačke 11. stavi i tri zastupnika radnika. Ko imenuje ove zastupnike, to će se lako pravilnikom urediti, kad budu sastavljene radničke komore. Ja se u celini potpuno slažem sa predlogom druga Sušnika i dodajem, da se kod tačke 11. doda i tri zastupnika radnika.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Šimrak.

Dr. Janko Šimrak: Gospodo, što se prvoga člana tiče, mi smo tražili, da se princip samouprave bar u toliko poštuje u koliko je bar za naše prilike moguće. Zato smo i kazali bar privremeni učitelji, da se sačuva ono pravo koje je imao sreski savet. Medjutim većinom glasova zaključeno je, da se cela ova stvar stavi na birokratsko stanovište i da u svemu odlučuju ljudi, koji neće da imaju pravo stručnog uvida u školska pitanja i koji se neće brinuti za narodnu prosvetu kao što bi se brinuli ljudi koji su izrasli iz naroda.

Po mome mišljenju, gospodo, kod čl. 1. učinjena je jedna velika pogreška, što se nije primio naš predlog. To nije bio za pravo naš predlog nego smo tražili, da ostane uredba kakva jeste i onda se ne bi desila ova pogreška.

Što se tiče čl. 2. moram na početku govora da izjavim, da se potpuno slažem sa predgovornikom g. Sušnikom. Vidite u tači 10. čl. 2. kaže se, da u višem školskom savetu imade samo jedan kmetovalec. Ja mislim, da je učinjena pogreška, što se imenuje samo jedan kmetovalec i trebalo bi četini. Ali pored toga, gospodo moja, naš seljak je najkulturniji i to je pokazala i Srbija a to je pokazala i svaka naša pokrajina. On je napredan, istina inteligencija se nije mnogo brinula za tu kulturu seljačku, ali sama zemlja, koju seljak obradjuje, upućuje ga na kulturu, upućuju ga na napredak.

Izvestilac dr. **Slavko Šećerov:** Molim Vas g. Šimraku, završite vaš govor. Ja predlažem, da se ova uredba skine sa dnevnoga reda i da se o mome predlogu glasa.

Dr. Janko Šimrak: Kad pristane na to g. Ministar i g. izvestilac, ja ću pristati na predlog g. Šećerova i prestaću govoriti.

Jovan Gjonović: Ja molim g. izvestioca i g. Ministra, da prime predlog g. Šećerova, jer svakojako

ova će uredba biti povučena, ona će se diskutovati, diskusija će se otegnuti i neće moći da se reši i na kraju ostaće kao što je i bila. Vi vidite kako stvar stoji i molim Vas, bolje bi bilo da uredbu povučete, ako hoćete da vidite; ako nećete da vidite to je druga stvar.

Dr. Vjekoslav Kukovec: Nikakav opravdan razlog ne stoji, da se povuče rešenje, koje je po Ustavu doneto. Inače, gospodo, ako bi uvek tako činili, kad se izvestan član ne svidja pojedincima, ja mislim, da bi to bila šteta za naš rad, a tu štetu i odgovornost neka snose oni, koji vode islišnu debatu i prave opstrukciju.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodin Šimrak, izvolite nastaviti.

Dr. Janko Šimrak: Ja sam kazao, da se potpuno slažem sa predlogom g. Sušnika što se tiče čl. 2., samo imam da učinim primedbu kod tačke 10. i nekih drugih tačaka člana 2. Imam da u kratko iznesem svoje mišljenje: Kazao sam, da je naš seljak kulturni u svojoj duši i po svojoj pameti da je napredan i da ga na to upućuje njegova zemlja ili kako je lepo kazao jedan poslanik u parlamentu koga sada ovde nema: učeni ljudi imaju pero kojim pišu i iznose svoje misli, a seljak od starine ima svoje ralo kojim je stvorio kulturu, koji je stvorio tim svojim ralom i motikom i čitavu našu državu. Pučke osnovne škole moraju biti prosvetno za seljaka, moraju ga u svakom pogledu vaspitati, a u prvom redu naučiti ga onome, što se tiče njegovoga seljačkoga života. I zato iz osnovne škole treba izbaciti sve ono, što nije praktično za seljaka i što ne pomaže njegov napredak. A mi smo do sada svega toga hvala Bogu dosta imali. Deca su u školi učila gospodске stvari i u čitanju i u pisanju i u svima drugim strukama, koje se uče u školi, vrlo malo su deca učila ono što je potrebno za pravi seljački život, tako da deca kad izadju iz škole vrlo malo mogu da pomognu seljaka kod kuće, što se tiče najpotrebnijih stvari u računanju i čitanju. Sa ovim krivim gospodskim sistemom, kojim se ubija u mozak naša osnovna škola i narodna kultura, treba jedanput prestati. Osnovna pučka škola mora biti seljačka, jer u njoj su gotovo isključivo samo seljačka deca. Mi bismo morali ići za tim, da i u većim gradovima našim nastava bude tako vodjena, da se njome može koristiti najjači u našem narodu a to je seljak. Ali, kako će se moći voditi nastava u osnovnoj školi tim pravcem, ako nema seljak uticaja na tu školu. Zato smo mi kazali, da u višem školskom savetu bude ne jedan kmetovalec nego 4 kmetovalca, dakle 4 seljaka da budu u ovom višem školskom savetu. I da ova 4 seljaka zastupnika u tom školskom savetu od vremena do vremena konkretno odlučuju kako će se voditi osnovna nastava u selima. Sigurno da će ti ljudi poznavati prilike svoga mesta, a oni će tako isto poznavati i osobe, koje imaju biti nameštene u tim školama. I tako će onda moći se voditi čitava školska nastava, da ona bude prava seljačka nastava, ne nastava paragrafska, ne nastava birokratska, ne nastava činovnička, nego da bude nastava prava, da bude nastava motike i zdravog seljačkog napretka. Sve ostalo što ne stoji u svezi sa ovom osnovnom idejom, koja se mora u pučkoj školi provoditi, sve ostalo je više manje nepotrebno.

Gospodo moja, ako ovde u predlogu stoji en zdravnik u školskom svetu, onda to više moraju biti u punom broju zastupljeni i seljaci. Ja mislim gospodine Drogeniče, kad bih ja govorio sa stanovišta

onih, koji su vas birali, da biste vi onda na svaki način morali glasati za ovaj moj predlog, da budu štiri kmetovalca. Gospodo moja, vi znate, koliko je važno najnovije naše socijalno pitanje uopšte. Mi smo opažali kod pučke škole, da je bio veliki manjak ne zato što nije bila seljačka, nego i zato što nije bila radnička. Ona u velikom ovom vremenu socijalno-gospodarske reforme, koja pokreće čitav svet, samo na žalost ne može pokrenuti nekolicinu ljudi, koji se nalaze u gradovima i koji su kapitalisti.

U pučkoj školi mora da bude zastupljeno dobro vaspitanje i da deca budu upućena u socijalna pitanja radnička, a dotle, dok se nastava baš u ovom socijalnom gospodarskom pitanju ne postavi i u pučkoj školi na zdravu osnovu, dotle ne će biti pravoga gospodarskog shvatanja. Mi smo, gospodo, primili do sada lepo zakon, o zaštiti radnika, pa ako Bog da naskoro ćemo mi primiti zakon i o zemljoradnicima. Trebalo bi da sve ove stvari u koliko su one shvatljive dečijoj pameti da dodju u školu, pa da se o njima u tim školama govori, a ne da se govori o visokim gospodarskim stvarima, koje stvari deca ne shvaćaju, da se čitava nastava izmeni, da deca u malim godinama mogu dobiti pojam o socijalnim i gospodarskim pitanjima, da se deci kaže, da im je najgori neprijatelj kapitalista i da im je jedini spas u radu i žuljevima. (Čuje se: To su komunističke ideje.) Ako je taj rad komunistički, onda je dobro. Ako ste vi s toga gledišta protivni, onda budite uvereni, ja se s tim načelno potpuno slažem. Komuniste su svi oni kao što vidite, koji ovako neke napredne reforme uvode u život i ako ćete ovakvim putem poći, onda biste morali onaj zakon o bezbednosti proširiti, pa da izdamo Obznanu i protiv nekoga drugoga. Vidite, gospodo, ja sam hteo jednu vrlo važnu ideju da istaknem. Što se tiče ovoga vaspitanja socijalno-gospodarskoga u školama, ja predlažem, da dodju zastupnici radnika unutra i tako će se zaprečiti svaka agitacija, koja nije zdrava gledom na pravac i na reforme u socijalno-gospodarskom pogledu. Ali ima ovde još jedna važna stvar, a ta je stvar u tome, da jedan naš važan stalež, koji se mora na svakom koraku štiti, a to je zanatlijski ili obrtnički stalež i on mora da ima uticaja na školu i vaspitanje dece, jer mi ne možemo dopustiti, da se u pučkoj školi provede nastava bez ikakva obzira na ovu važnu granu našeg privrednog života. Ja mislim, gospodo, da se nećete protiviti ako stavimo odmah kod tačke 12. gde se kaže zastupnik za socijalne svrhe, da u visokom školskom svetu budu i dvojica obrtnika. Ja bih predložio i četiri, ali kako bi se to teško primilo, to ja predlažem i mislim, da je dosta i njih dvojica.

Gospodo moja, treba reformisati školsku nastavu na zdravu osnovu, a to će biti ako ona bude upućena u pravcu, koji može najviše da koristi onima, koji drže ovu našu državu a to su naši radnici i naše zanatlije, ili kako se uopšte kaže radan narod. Mi dakle molimo lepo, da se uvažavaju ovi naši razlozi i da prema tome primite i naše predloge, jer ako ih ne biste primili, onda bismo mogli sa opravdanošću kazati, da hoćete da našu školsku nastavu ostavite onakvu kakva je do sada bila. Ja znam, da je u Srbiji školska nastava bila najseljačkija i da je školska nastava bila najseljačkija u čitavoj Evropi. Poznato vam je isto tako, da je Srbija najseljačkija država na svetu i da ona ima da zahvali velikom državniku knezu Milošu, koji je dobro shvatio zadaću Srbije i dobro video kakvo će biti buduće vreme i

koji je zbog toga vrlo dobro rešio agrarno pitanje. Da Srbija nije imala takvog velikog državnika kao što je knez Miloš, koji je to sve za vremena uvideo, Srbija bi imala grdne potrebe, ali se posle knjaza Miloša nije išlo tim istim putem nego drugim putem.

Predsednik **Miša Trifunović**: Gospodine poslanice, vi imate još svega tri minuta da govorite.

Dr. **Janko Šimrak**: Ja ću vas moliti da produžite. Iza knjaza Miloša bio je jedini čovek u Srbiji, koga sam imao čast spomenuti, to je Svetožar Marković. Svetožar Marković oterao je birokratizam iz Srbije i zato današnja radikalna stranka, ako ne ide tim putem, Šimrak nije kriv. On je hteo da tera van birokratiju i on se borio baš protiv tadanje srpske birokratije, koja je bila na visokom stepenu, a ja mislim, da i mi tim istim putem Svetožara Markovića treba da podjemo i da kao napredni ljudi primimo ove izmene, koje sam kazao.

Predsednik **Miša Trifunović**: Gospodin Šimrak, vaše je pravo prestalo. Pola sata je prošlo. (Dr. **Janko Šimrak**: Dozvolite, kako je prestalo?) Pola sata imate po poslovniku da govorite o svakome članu i vi ste već toliko govorili. (Glas: Molim reč po poslovniku. — **Ljuba Jovanović**: Molim reč samo radi jedne male konstatacije. — Glas: Molim reč po poslovniku. — **Ljuba Jovanović**: Molim vas, gospodine predsedniče, jedan mali prekid od dva minuta, da vidimo možemo li izaći iz ove situacije.) Prekidam sednicu.

(Posle prekinuća sednice.)

Predsednik **Miša Trifunović**: Nastavljamo sednicu. Reč ima gospodin Ljuba Jovanović.

Ljuba Jovanović: Gospodo, po sporazumu sa nekolicinom poslanika imam čast predložiti vam, da se rešenje i pretres ove Uredbe broj 16. Ministarstva Prosvete prenese i stavi kao poslednja tačka dnevnoga reda, a da za tim predjemo na ostale tačke dnevnoga reda.

Predsednik **Miša Trifunović**: Stavljam na glasanje predlog gospodina Jovanovića, ko je za to, da se ova tačka 4. iz ovoga izveštaja izvadi i stavi na posledku, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je dnevni red delimično izmenjen.

Sad imamo da izglasamo definitivno ovu tačku VI. dnevnoga reda: pretres izveštaja II. sekcije, dakle sve ove tačke sem tačke 4. koja se tiče Ministarstva Prosvete, a uredba pod brojem 16 spiska. Stavljam na glasanje, i molim gospodina sekretara da proziva.

Zamenik sekretara dr. **Slavko Šećerov** proziva poslanike da glasaju i oni su glasali ovako: Dr. Slavko Šećerov za, dr. Svetislav Popović za, dr. Ilija Šumenković za, Vojislav Lazić protiv, Jeremija Jeremić nije ovde, Anton Sušnik za, Andrej Gosar za, dr. Janko Šimrak za, dr. Dominik Mazzi za, Jovan Gjonović za, dr. Ninko Perić za, Velija Sadović za, Milorad Vujičić za, Milosav Rajčević za, Jovan Magovčević nije ovde, Nedeljko Divac za, Marko Gjurčić za, Mihailo Živković za, Ljuba Jovanović za, dr. Ljuba Popović za, Ljubomir Trandafilović za, Josip Drogenik za, Osman Vilović za, Spasoje Veselinović za, Husejn Alić za, Čeda Stanković protiv i Miša Trifunović za.

Predsednik **Miša Trifunović**: Gospodo, glasalo je svega 25 poslanika i to 23 za, a dvojica protiv. Oglašujem, da su sve uredbe iz druge sekcije primljene sem uredbe pod brojem 16 spiska.

Za overače predlažem Ljubu Jovanovića i dra. Svetislava Popovića. Primat li? (Prima se.)

Za overače po uredbama I. sekcije predlažem dra. Slavka Šećerova i Josipa Drogenika. Prima li Odbor? (Prima.)

Prelazimo na pretres uređaba iz III. sekcije. Ima četiri uređbe. Otvaram načelni pretres. Ne javlja se niko za reč. Stavljam na glasanje: Ko je za to, da se sve uređbe iz III. sekcije, koje su u izveštaju ovome pomenute, načelno prime, neka izvole sedeti, ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Primišljene su u načelu.

Želi li ko da govori u specijalnoj raspravi? (Ne javlja se niko za reč.) Stavljam na glasanje u specijalnoj debati. Ko je za to, da se ove uređbe i u specijalnoj raspravi prime neka izvoli sedeti, ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Svi sede.) Objavljujem, da su ove uređbe i u specijalnom pretresu primljene.

Glasaćemo definitivno. Molim gospodina sekretara da proziva.

Zamenik sekretara dr. **Slavko Šećerov** proziva poslanike, da glasaju i oni su glasali ovako: dr. Slavko Šećerov za, dr. Svetislav Popović za, dr. Ilija Šunenković za, Vojislav Lazić protiv, Josip Drogenik za, Anton Sušnik za, Andrej Gosar za, dr. Janko Šimrak za, dr. Dominik Mazzi za, Jovan Gjonović za, dr. Ninko Perić za, Milosav Rajčević za, Jovan Magovčević nije ovde, Nedeljko Divac za, Marko Gjurić za, Mihailo Živković za, Ljuba Jovanović za, dr. Svetislav Mihajlović nije ovde, dr. Ljuba Popović za, Ljubomir Trandafilović za, Husajn Alić za, Osman Vilović za, Velija Sadović za, Spasoje Veselinović za, Čeda Stanković protiv, Miša Trifunović za i Raja Filipović za.

Predsednik **Miša Trifunović**: Gospodo, izvolite čuti rezultat glasanja: Glasalo je svega 25 poslanika, od kojih 23 za a dvojica protiv. Oglašujem, da su uređbe Ministarstva Socijalne Politike, Ishrane, i Pravde iz III. sekcije, koje su pomenute u izveštaju pod naročitim brojevima primljene definitivno. Predlažem za overače dra. Pavla Čubrovića i Milosava Rajčevića. (Prima se.)

Prelazimo na 8. tačku dnevnoga reda: Pretres izveštaja IV. sekcije. Tu imamo uređbe Ministarstva Pravde, Odelenje za Vojvodinu zatim za Hrvatsku i Slavoniju, Uredbe Ministarstva Vojnog, Uredbe Ministarstva Vera, Uredbe Predsedništva Ministarskog Saveta. Ima reč zastupnik Ministra Vera i Ministar Unutrašnjih Dela gospodin Vojislav Marinković.

Ministar Unutrašnjih Dela, zastupnik Ministra Vera dr. **Vojislav Marinković**: Hteo sam da kažem, po ovlašćenju Ministarskog Saveta samo ovo, pošto Ministra Vera nema ovde. Ministarski Savet smatra, da uređbe pod brojevima 6, 7, 8, 9 i 10 Ministarstva Vera treba skinuti sa dnevnoga reda. Razloži su za to, ne samo osustvom Ministra Vera nego još i to, što je vlada u svoj program unela i pitanje o zakonskoj organizaciji izvesnih veroispovesti, medju koje spada i pravoslavna. Vlada misli, da će u najkraćem vremenu doći taj zakon i prema tome smatra, da je mnogo bolje, da se ta stvar zakonski reguliše, nego da se ovo bez debate i u osustvu Ministra Vera rešava. Ja kažem, da su takve organizacije vrlo osetljive stvari i da u to treba ulaziti sa vrlo mnogo takta i posle duboke procene celoga predmeta. Medjutim revizija ovih uređaba po prirodi stvari je

takva, da se u to ne bi moglo ući a da se ne reskira, da se izvesnim odredbama poremeti ceo budući sistem.

Pošto se prema članu 12. ustava moraju zakonom regulisati stvari, koje su u članu 12. određene, a jedna je od ovih i pitanje o pravoslavnoj crkvi i pošto je vlada to stavila u svoj program, jer to izlazi iz samoga ustava, ona smatra, da je mnogo bolje, da se ove odredbe skinu sa dnevnoga reda i da ostanu za dozniji zakon, koji će se podneti u najkraćem roku narodnom predstavništvu.

Predsednik **Miša Trifunović**: Reč ima gospodin Gjonović.

Jovan Gjonović: Ja uvažavam razloge, koje je izneo gospodin Ministar Unutrašnjih Dela i ujedno zastupnik Ministra Vera, u koliko mogu reći, da je pitanje versko jedno vrlo osetljivo pitanje, i da ga ne bi trebalo na dohvat rešavati. I ja bih bio za to, da se odloži. Al ima ovde, gospodo, jedna uređba, za koju traži g. Ministar Unutrašnjih Dela kao zastupnik Ministra Vera, za koju ne bih bio da se odloži. To je uređba pod brojem 6 spiska, koja govori o svetoarhi-jerejskom sinodu pravoslavne crkve. U ovu uređbu iznete su od strane sekcije izvesne izmene. I radi tih izmena, koliko sam čuo, Sveti Sinod je protestovao, čak je napravio jedan pritisak na vladu, što inače ne dolikuje svetim licima, a uputio je i jedan preteći akt na Zakonodavni Odbor. Paš radi toga, što je to Sveti Sinod napravio, ja bih bio za to, da Zakonodavni Odbor tu uređbu ne izluči, nego da je izdvojimo i prediskutujemo, te da vidite, kakve je izmene sekcija predložila: da li su one vredne ili nisu i ako nisu vredne, izbacite ih, a ako su vredne, neka postanu zakon, dok se drugim zakonom to ne promeni. Kad bi bilo više vremena, ja bih vam objasnio, šta je to bilo, ali za to je premalo vremena i to ne mogu učiniti.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč gospodin Lazić.

Vojislav Lazić: Ima i takovih uređaba, s kojima se ja ne bi mogao složiti.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ovo još nije načelni pretres o celoj 8. tački nego se radi samo o tome, da se uređbe Ministarstva Vera skinu i predlože na kraj.

Vojislav Lazić: Zato ja hoću, da kažem, da ih ima i takovih, koje su bolje nego što su bile. Ja potpomažem predlog gospodina Gjonovića.

Predsednik **Miša Trifunović**: Ima reč gospodin Drogenik.

Josip Drogenik: Predlog sekcije gre za to, da osnaži naredbu, katero je zbog nužnosti morala izdati ljubljanska vlada, ker smo imeli prej dva višja šolska sveta. Mi iz mariborske oblasti smo pripadali višjemu šolskemu svetu v Gradeu, dočim so šole bivše Kranjske pripadale ljubljanskemu šolskemu svetu.

Višji šolski svet v Ljubljani je popolnoma umestna in potrebna ustanova in kot tak mora imeti predmet in dati smernice svojememu šolstvu v oblasti.

Nikakor pa ne gre in po mojem mnenju škoduje šolstvu v obče, ako se ljudsko šolsko učiteljstvo namešča po dveh smereh. Ako ima pravico nameščenja učiteljstva na eni strani višji šolski svet, na drugi strani pa tudi okrajni šolski svet, sta to dva principa, ki gotovo ne moreta biti v korist nastavi.

Iz tega razloga, in ker želim dobro šolstvu, sem za to, da nastavlja učitelje višji šolski svet.

Kakor je omenil gospod kologa Sušnik, da odpadejo, istotako okrajni šolski nadzorniki, jaz iz za-

konskega načrta tega ne vidim in smatram, da ostanje in to tembolj, ker so potrebni radi tih trih ukrepov in hitre revizije.

Prosim torej, da se predlog sekcije sprejme in se ukinejo okrajni šolski sveti ter se izpopolni višji šolski svet na podlagi proporcionalne volitve, glasom katero bi bili kmetovalci in stariši v većem številu zastopani.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Gosar.

Andrej Gosar: Na tem mestu se je ponovno poudarjalo, da hočemo urediti našo državo po samoupravnem načelu. S predloženo uredbo o višjem šolskem svetu pa se hoče ta princip popolnoma zavreči in uveljaviti v tem pogledu čisto centralizem.

V stari naredbi, ki je do sedaj veljala, je samoupravno načelo izraženo pred vsem v pravici okrajnih šolskih svetov, po kateri smejo nameščati provizorične učiteljske moči. Dalje sledi iz tega načela tudi pravica okrajnih šolskih svetov stavljati višjemu šolskemu svetu terno predloge glede stalnega učiteljstva.

Vrh tega je bil višji šolski svet po stari naredbi sestavljen na temelju proporca, tako da je prišla v njem volja naroda v polni meri do izraza. Ne morem torej razumeti, kakšni so razlogi, vsled katerih se hoče poveriti nastavljanje učiteljstva izključno višjemu šolskemu svetu. To mi je tem manj jasno, ker bi bil ta novi višji šolski svet sestavljen po večinskem principu. Na ta način se bo v šolski upravi izeimla prava oligarhija, da ne rečem, popoln apsolutizem.

Pripomniti moram nadalje, da so okrajni šolski sveti samo nujna posledica naše občne upravne organizacije. Ako delimo po ustavi celo našo upravo na oblasti, srece in občine, potem je čisto naravno, da se mora po tej razdelitvi ravnati tudi organizacija šolske uprave.

Če je občna državna uprava organizirana v treh stopnjah, mora biti čisto naravno tudi šolska uprava razdeljena v tri inštanice.

Zato mislim, da je potreba okrajnih šolskih svetov ne samo v stvari jasna in nedvomna, marveč moram posebe poudarjati, da je obstoj okrajnih šolskih svetov nujna posledica cele naše upravne organizacije. Razlogi za to izjemo od občnega pravila, ki se namerava tu uvesti, ne morejo biti stvarni, marveč lahko izvirajo samo iz strankarsko političnih razlogov. To pa mislim, ne more biti zadosten razlog, da se na ta način gazijo pravice naroda.

Iz vseh teh razlogov moram izjaviti, da bom glasoval proti tej predloženi naredbi.

Predsednik Miša Trifunović: Staviću, gospodo, na glasanje predlog gospodina Ministra Unutrašnjih Dela kao zastupnika Ministra Vera, sa kojim se slaže i gospodin izveštajac, da se uredbe Ministarstva Vera iz ovoga izveštaja IV. sekcije izostave, pa se u toliko menja dnevni red. (**Vojislav Lazić:** Molim reč.) Ima reč gospodin Lazić.

Vojislav Lazić: Ja konstatujem, da se ne može primiti predlog gospodina Ministra zato, što Odbor ne sme da vrati niti da ostavi ove uredbe, nego mora doneti odluku i da te uredbe ozakoni ili da ih odbaci. Prema tome mislim, da nije umestan predlog gospodina zastupnika Ministra Vera. Tim bi se pogazio ustav, jer po ustavu sve uredbe imaju doći pred Zakonodavni Odbor.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Zastupnik Ministra Vera.

Ministar Unutrašnjih Dela i zastupnik Ministra Vera dr. **Vojislav Marinković:** Molim vas, gospodo, da se sporazumemo o dve stvari. Gospodin Gjonović je pomenuo, da je Sinod napravio pritisak na vladu i čak da se pretio vladi. (**Jovan Gjonović:** Na nas je poslao dopis.) Gospodo, takove stvari treba pažljivo raditi. Vlada ostaje kod toga. Kad sam ja tražio, da se ova stvar skine sa dnevnoga reda odnosno da se metne na kraj dnevnoga reda, to nije značilo, da ja tražim, da odbor nikada o tom ne rešava. Ako odbor ima vremena, neka rešava. Ja sam tražio u ime vlade, da ne rešavamo po ovom onako, kao u drugim uredbama, en block, jer ja bih morao braniti stanovište vladino i to tačku po tačku, gde se ona ne slaže i onda bismo došli u položaj, u kakav smo došli malo pre, da se ne bi mogle zbog jedne uredbe svršavati druge uredbe. Ja bih s toga molio, da se ove uredbe metnu na kraj dnevnoga reda.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Ljuba Jovanović.

Ljuba Jovanović: Ja moram kazati nekoliko reči i mislim, da to ne kazujem samo u moje ime nego i u ime mojih političkih drugova.

Gospoda će priznati, od početka rada ustavnoga Odbora i posle Zakonodavnoga Odbora gledao sam ja a gledali su i moji drugovi na versko pitanje kao na jedno najdelikatnije pitanje. Medjutim poslovi u Zakonodavnom Odboru i specijalno u četvrtoj sekciji bili su takovi, da se ova pitanja nisu mogla pretresati na onaj način, kako se to moglo želiti. I ja sam bio u sekciji, ali smo radili u sekciji bez prisustva gospodina Ministra Vera. Bilo je njegovih referenata u sekciji, ali to nije bilo dovoljno. Vlada je bila u krizi, a pored toga Ministar Vera je bio čovek bolestan. Učinjena je jedna primedba da to može imati nezgodnijih posledica, jer kad nema Ministra Vera, onda nema lica, koje je po svojem položaju ovlašteno da obrati pažnju na sve, na što treba obratiti, da stupi u sve veze, u koje treba da stupi i to je bilo nezgodno raditi, pa sam ja smatrao ceo rad kao rad provizoran. Medjutim 28. decembar se primakao a mi Ministra Vera ne možemo imati u sredini, pa stoga nije nikako čudo, da su nastale pojave, o kojima je govrio gospodin Gjonović. Ja moram reći, da mi ne možemo biti zadovoljni ni sa postupcima od strane gospode arhijeraca, a moram reći, da ne mogu biti zadovoljan ni sa onim postupkom, kako su se mnoga pitanja pravoslavne crkve raspravljala.

Ali iz drugih obzira, koje sam ja spomenuo i koje je izneo gospodin zastupnik Ministra Vera, mi usvajamo predlog, da te uredbe detaljno pretresemo, pa ćemo videti šta ćemo rešiti. Medjutim, gospodo, mi nemamo ni jedne ustavne odredbe, da moramo u plenumu pretresti sve uredbe. Tamo je izrično predviđeno, da Zakonodavni Odbor može i ne svršiti posao i onda je predviđeno, što može za taj slučaj nastati.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, staviću na glasanje. Ko je za to, da se ove uredbe stave na kraju izveštaja, izvoleće sedeti, a ko je protiv, neka dignu ruku. (Većina sedi.) Dakle se ove uredbe stavljaju na kraj izveštaja.

Otvara se načelni pretres o svim drugim uredbama Ministarstva Vera. Ko je za to, da se načelno prime te uredbe, izvoleće sedeti, a ko je protiv, neka dignu ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su načelno primljene uredbe Ministarstva Vera. Prela-

zimo na specijalan pretres. Ima reč gospodin Gjuričić.

Marko Gjuričić: Ja ću moliti, da se izdvoje uredbe, koje se odnose na izmenu zakona o ustrojstvu sudova. To su uredbe od broja 1—5 spiska.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Šećerov.

Dr. Slavko Šećerov: Ja želim da učinim jednu dopunu kod uredbe broj 21 člana 11. Ovde se govori, kako i bez sudijskog ispita i bez prakse mogu biti pravozastupnici izvesna lica, pa bih molio, da izvestilac primi kod uredbe broj 21 Ministarstva Pravde Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca ovu izmenu: »Ovim pravom mogu se koristiti i oni diplomirani pravnici, koji su položili sudijsko pravo zastupnički ispit do kraja 1914. godine po zakonu o sudijama od 4. marta 1911., ako su pored toga bili najmanje 2 godine u sudskoj struci ili kod javnog prava zastupnika.« Ovaj bi dodatak došao kao 3. alineja člana 11.

Predsednik Miša Trifunović: Molim, gospodine Gjuričiću, Vi tražite da se uredbe pod brojem 1—5 Ministarstva Pravde izvuku... (**Marko Gjuričić:** Da.) Stavljam predlog gospodina Gjuričića na glasanje. (**Vojislav Lazić:** Gospodin Gjuričić je tako slabo govorio, da ne znam što je predložio.) Gospodin zastupnik Ministra Vera predložio je, da se izvesne uredbe Ministarstva Vera pod brojem 6, 7, 8, 9 i 10 izdvoje, da dodju na kraj iste, pa ćemo ove uredbe odvojiti, odvojićemo uredbe, kod kojih je gospodin Gjuričić stavio primedbu i kod kojih je gospodin Šećerov učinio jednu dopunu. Gospodin izvestilac je primio. Stavljam sve ostalo na glasanje. (**Dr. Janko Šimrak:** Molim reč.) Izvolite.

Dr. Janko Šimrak: Ja bih imao samo kod točke 8. uredbe Ministarstva Vera pod brojem 5 u specijalnoj debati jednu primedbu, pa bih molio, ako je moguće, da bi se i ta uredba izuzela, a ako nije moguće, da mi se dađe kratak izvještaj.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin izvestilac dr. Janić.

Izvestilac dr. Vojislav Janić: Uredba pod brojem 5 je uredba o platama osoblja duhovnih sudova od 12. maja 1920. godine. Ranije su sudije duhovnih sudova imali vrlo malene plate, koje su bile regulirane još pred 50 godina, pa je onda Ministarstvo povisilo njima tu platu.

Predsednik Miša Trifunović: Dakle, gospodo, staviću na glasanje 8. točku pod rimsko osam: Pretres izvještaja 4. sekcije, sve uredbe izuzev sve uredbe Ministarstva Vera i uredbe Ministarstva Pravde, koje je spomenuo gospodin Gjuričić i Ministarstva Vojnog pod brojem 5, za koju je kazao gospodin Drofenik.

Dr. Slavko Šećerov: Molim samo još jedan dodatak. Kod uredbe Ministarstva Pravde odjeljenja za Vojvodinu pod brojem 7. predlažem dopunu...

Predsednik Miša Trifunović: Ostavite to, to ćemo kasnije. I tu smo uredbu izvukli. Ko je za to, da se te uredbe prime u specijalnoj debati, neka izvoli sedeti, ko je protiv, neka digne ruku. (Prima se.) Sad ćemo glasovati definitivno. Molim gospodina sekretara da vrši prozivku.

Sekretar dr. Svetislav Popović vrši prozivku.

(Posle glasanja.)

Predsednik Miša Trifunović: Glasalo je 26 poslanika. 22 je glasalo za i 4 protiv. Objavljujem,

da su ove uredbe iz IV. sekcije kako su podnešene primljene definitivno.

Na pretresu je izvještaj V. sekcije pod brojem 5, 6 i 7 uredbe Ministarstva Poljoprivrede i voda, zatim uredbe Ministarstva Šuma i Ruda pod brojem 8 i 9. Prelazimo na načelni pretres. Ko je za to, da se ove uredbe prime izvoleće sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Te su uredbe primljene u načelu.

Prelazi se na specijalni pretres. Nikakove primedbe nema i u specijalnom pretresu. Uredbe su primljene. Molim gospodina sekretara, da vrši prozivku za definitivno izglasanje.

Sekretar dr. Svetislav Popović vrši prozivku.

(Posle glasanja.)

Predsednik Miša Trifunović: Izvolite čuti, gospodo, rezultat glasanja. Glasalo je svega 26 članova, 22 su glasali za a 4 protiv. Objavljujem, da su sve uredbe iz V. sekcije primljene. Molim za overače da vam predložim gospodina Šumenkovića i gospodina Hrašniću. (Prima se.) Za IV. sekciju za overače gospodina Šumenkovića i gospodina Gjonovića. (Prima se.)

Gospodo, sad ćemo pristupiti uredbama, koje smo izvukli. Tu su na prvom mestu uredbe Ministarstva Pravde pod brojem spiska od 1—5, kod kojih je tražio reč gospodin Gjuričić. Prvo da pitam, da li se te uredbe primaju u načelu. Ko je za to, da se prime neka izvoli sedeti, ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Ima reč g. Gjuričić.

Marko Gjuričić: Ja, gospodo, imam da učinim ovu primedbu. Na strani 5. I. odeljka § 2. kod ustrojstva Kasacionog Suda kaže se: »Kasacioni Sud u Beogradu sa svojim odeljenjem u Novom Sadu sastoji se iz 30 sudija i tako dalje...« Kasacioni Sud u Beogradu danas ima 15 sudija a Kasacioni Sud u Novom Sadu ima 11 sudija. Po uredbi, koja je izdata i kojom se menja Zakon o ustrojstvu Kasacionog suda, stavljeno je bilo, da Kasacioni Sud u Beogradu ima 20 sudija. Sekcija, kad je ovo pregledala, ostavila je potpuno nejasno stavljajući prosto, da Kasacioni Sud u Beogradu ima sa odeljenjem u Novom Sadu 30 sudija. To je nejasno, koliko će sudija da ima u Beogradu, a koliko u Novom Sadu. Po uredbi, koja je izdata, treba u Novom Sadu da se ustanovi još jedno odeljenje, a u Beogradu po uredbi, koja već postoji, takodje još jedno odeljenje; znači, da bi broj sudija imao da bude povećan na 35 ako se već ukupno stavlja, a ako hoće da se izdvaja, onda u Beogradu treba staviti 20, a u Novom Sadu 15 sudija. Ja bih molio, da se to tako primi.

Ja moram, da izjavim, da kad je ovo radjeno ja sam bio Ministar Pravde, ali sam bio u ostavci i nisam mogao pred sekcijom izneti svoje razloge za ovo. Kasacioni sud u Beogradu opterećen je tolikim poslovima, da je u zastoju, inače te predmete rešavaju brzo, ali se ne može stići sve da se svrši i zbog tega brzoga rada stvar trpi. Ovo odeljenje, gospodo, je stavljeno da se uvede, to je stvar privremena ali je potrebna. Ja bih molio, da se primi ovaj predlog, da u Beogradu sa Predsednikom bude 20 sudija a u Novom Sadu 15.

Imam, gospodo, još jednu primedbu. Usvojeno je u ovoj uredbi, o kojoj je reč, da se otvori novo odeljenje Apelacionog Suda u Skoplju i određena je njegova nadležnost. Prema tome stajaćemo pred tim, da će se imati birati nove Kasacione Sudije u Beogradu i nove Apelacione Sudije u Skoplju. Medju-

tim ništa nije predviđeno kako će se te sudije birati. Po zakonu o sudijama, koji važi za Srbiju a koji i danas važi, sudije Kasacionog i Apelacionog Suda biraju se kandidacijom Kasacionog Suda i Državnog Saveta. Kasacioni Sud može da izvrši kandidaciju. Državni Savet je sveden na 7 članova i ne može to izvršiti i zato, kad bi se to ostavilo bez zakona o uredjenju Državnog Saveta, mi ne bismo dobili sudije koje su potrebne. S toga predlažem, da se stavi dodatak, da će za ove sudije po zakonu o sudijama kandidaciju dati Kasacioni Sud i Državni Savet sa onolikim brojem članova, koliki u stvari ima to jest sa 7 članova. Bolje je mnogo, gospodo, da ovlastimo Državni Savet i sa 7 članova nego li da sudije ne dobijemo, a inače ih nećemo dobiti.

Ove izmene, koje su potpuno umesne, od kojih je jedna i postojala, a druga pomaže da se stvar pravilno izvede, držim, da su umesne i ja molim, da se prime.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Ilija Šumenković: Ja ću odgovoriti na obe primedbe g. Gjurčića. Što se tiče prve primedbe o broju sudija u Beogradu i Novom Sadu, moram kazati, da je sekcija, odbijajući da poveća broj sudija rukovodila se jedino i isključivo principom štednje. (**Marko Gjurčić:** To je vrlo rdjavno. Tu nema štednje.) Mi znamo, da je broj povećan uredbom. (**Marko Gjurčić:** To nije izvršeno.) Vi ste imali 15 sudija ranije, pa ste dobili još 5, to je 20. Mi dajemo 10 u Novom Sadu i 20 u Beogradu. Mi smo nalazili, da je to dovoljno, pošto nam niko nije mogao da označi neophodnu potrebu za povećanjem sudija.

Što se tiče druge primedbe, da treba izmeniti izborno telo. (**M. Gjurčić:** Ne menja se.) Izborno telo sačinjavaju Kasacioni Sud i Državni Savet i to je stvoreno zakonom. Ja imam da kažem, da se predlog g. Gjurčića protivi i samome Ustavu. Po Ustavu u čl. 111. ovako se kaže: »Postavljanje Kasacionih i apelacionih sudija i predsednika prvostopenih sudova vrši se Kraljevim Ukazom na predlog Ministra pravde, između broja kandidata, koje bira izborno telo čiji će se sastav bliže zakonom odrediti«. To je numeru jedan.

Numeru dva. Dokle se ne donese taj zakon, u Ustavu, čl. 137. kaže se: »Potrebna popunjavanja upražnjenih predsedničkih i sudijskih mesta vršiće se po zakonima, koji sada postoje. Sudije, koji su postavljeni ili budu... i t. d.« što znači: po zakonima, koji su postojali u momentu, kad je Ustav donesen. Znači, ako bismo mi promenili to izborno telo, da radimo protivu Ustava. (Čuje se: Ne menjamo.) Mi menjamo zakon, koji kaže da kasacioni sud bira državni Savet sa brojem, koji je onda važio. Ja ne mogu, gospodo, da primim taj predlog g. Gjurčića zato, što je protivan Ustavu. Mi ne možemo da promenimo taj broj, jer onda menjamo zakon, koji je odredjen za biranje sudija i ako član Ustava kaže, da se imaju birati po zakonima, koji postoje.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Marko Gjurčić.

Marko Gjurčić: Ja moram da izjavim, da su razlozi g. izvestioca potpuno pogrešni. Potpuno je pogrešno to, da se menja zakon kojim se sudije biraju. Državni Savet je telo koje ima pravo da kandidira, i on ima da kandidira samo se daje ovlašćenje, da kandidira sa onim brojem članova koje

ima. Time se postizava, da se dobiju sudije. Ako to ne stavimo u ovaj zakon, on ne vredi ništa, jer ne ćemo dobiti sudije sve donde, dok ne dobijemo Državni Savet. Taj rad sekcije ide tome, ako ga ne primite, onda ne ćete dobiti sudije, koje su ovde stavljene. To treba dobro znati i biti na čisto s tim.

Dalje, g. izvestilac izgleda mi, da nije znao, da u Kasacionom Sudu u Beogradu nema 20 sudija.

Izvestilac dr. Ilija Šumenković: Ali imate ovlašćenje, da ih dobijete. Imate dakle 20 ovde, a 10 u Novom Sadu.

Marko Gjurčić: Potrebno je pet novih u Novom Sadu.

Izvestilac dr. Ilija Šumenković: To nam niko nije kazao i dokazao, da treba, nami je najpre rečeno, da ne treba.

Marko Gjurčić: Ja ne mogu da verujem, da je g. izvestilac Ministarstva Pravde tako to kazao, kad tako ne stoji. U ostalom, gospodo, pri ovakvoj brzini rada i rdjavog raspoloženja g. izvestioca za ovu stvar i u osustvu Ministra Pravde u ovoj diskusiji neka r. ši Odbor kako hoće. Ja ostajem pri svom predlogu.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Ilija Šumenković: Ako g. Ministar ne predlaže menjanje zakona o izbornom telu sudija, on predlaže menjanje zakona o Državnom Savetu. To je nesumnjivo. Ja ću pročitati čl. 131. Ustava (Čita): »Do donošenja zakona o uredjenju Ministarstava, o Državnom Savetu, o Glavnoj Kontroli, o Poslovnom Redu u Državnom Savetu i o Ministarskoj odgovornosti privremeno se proširuje važnost dotičnih zakona Kraljevine Srbije na celu državu sa izmenama i dopunama, koje budu izvršene na način predviđen u čl. 133.« Zakon o Državnom Savetu može se menjati samo na osnovu postupka iz čl. 133. Na osnovu postupka čl. 130. Ustava ne može se menjati.

Marko Gjurčić: Zato dajte ovlašćenje.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Ljuba Jovanović.

Ljuba Jovanović: Gospodo, ja moram da se čudim argumentaciji g. izvestioca, da neko brani jednu stvar svojim neznanjem i da posle dobijenog obaveštenja ostaje pri onome, što je mislio na osnovu svoga neznanja. Mi smo čuli, da je g. izvestilac kazao kako se nije znao u sekciji i t. d. Sada kad g. izvestilac to zna i kada i mi znamo, pošto smo čuli od g. Gjurčića, ja mislim, da takav razlog mora otpasti. Sad nastaje ovo drugo pitanje, je li ovo ustavno ili nije. Ja se, gospodo, pozivam na vas, ovde je ceo rad Zakonodavnog Odbora, mi smo se do sada smatrali ovlašćeni, da pojedine zakone menjamo našim, pa smo to i uredbama radili. Mi smo gospodo, i današnje zakonodavstvo o opštinama u Hrvatskoj i u Dalmaciji i u Vojvodini izmenjali i niko se nije našao, da je to neustavno, kao što sada nalazi izvestilac IV. sekcije da nam to kaže. Ja moram da kažem, da su ovi argumenti pronadjeni ad hoc radi jednog specijalnog slučaja i žalim samo, što on tako tvrdoglavo ostaje pri ovom neznanju.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Ilija Šumenković: Ja prvo žalim, što se primedbe čine ovim tonom i ovim rečima i imam da izjavim samo to, da po svojim godinama ne

mogu da odgovorim istim tonom g. Jovanoviću, kojim se on meni obratio.

Drugo, ja, gospodo, nisam ovo činio iz neznanja. Ja sam rekao to, da nam niko nije dokazao potrebu toga. Mi smo, gospodine Jovanoviću, našli na uredbu Ministarstva Pravde, u kojoj je bilo pomena o povećanju broja sudija Kasacionog Suda u Novom Sadu. Mi smo primili te uredbe onakve kakve su bile. Ono povećavanje broja trebalo je da dodje od strane Ministarstva Pravde. Ondašnji Ministar Pravde nije tražio preko svoga referenta povećanje. Referent što je tražio, mi smo primili. Ali on nije tražio 15 sudija u Novom Sadu.

Marko Gjuričić: Ne treba 15 nego 5 novih. To je stavljeno u budžet.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč g. Ljuba Jovanović radi ličnog objašnjenja.

Ljuba Jovanović: Ja molim, da me izvinite, ako je bilo kakvih reči, ali ja ne pamtim, da je bilo takvih reči, koje nebi ličile bilo meni bilo g. izvestioca. Ali ja moram da ovo kažem. Ja sam bio član Državnog Saveta, pa sam vidio šta znači kad rdjava politika onemogućava rad jedne velike državne institucije, koja je postojala u Srbiji od 1860. god., od 1. Skupštine u Borku, koja je dobro funkcionisala i bila zaštita mnogih građanskih prava i interesa. Ja ovdje, gospodo, vidim kako se onemogućava funkcionisanje te institucije, pa se ide dalje s tim, da se onemogući i popravka funkcionisanja najvišeg suda, Kasacionog Suda. Onda neka se g. izvestilac ne čudi, što sam se pridružio mišljenju g. Gjuričića, čije stručno znanje i osećanje za te poslove moram da cenim.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin izvestilac.

Izvestilac dr. Ilija Šumenković: Ja ponavljam što se tiče prve primedbe g. Gjuričića o povećanju broja tih sudija, da on onda to nije tražio a sada traži. Na plenumu je Zakonodavnog Odbora da reši, da li je potrebno to povećanje ili ne. To je sasvim jasno.

Što se tiče druge primedbe, ja ostajem pri svojoj argumentaciji, da bi bilo protivno Ustavu, ako bi se to primilo.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Vojislav Lazić.

Vojislav Lazić: Ja sam toliko hteo da napomenem, da mi izgleda prema onome što sam mogao razumeti iz sve ove debate, da g. Marko Gjuričić kao Ministar Pravde do juče ne će imati ovdje prava da ovo zamera. On je bio Ministar Pravde i zašto nije vodio računa o tome, ako je trebalo povećanje sudija u jednome sudu. On je to trebao ranije da učini, a ne sada da ovdje izlazi s jednim zahtevom, s kojim nismo bili ranije upoznati. Mi to ovoga puta ne možemo usvojiti, jer ima ljudi, koji zauzimaju to stanovište, da bismo možda prekoračili date granice, ako povećamo kađar činovnički. Tu je skupština, tu je zakonodavno telo, izvolite podneti zakonski predlog, pa će se usvojiti ako ima potrebe.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Marko Gjuričić radi ličnog objašnjenja.

Marko Gjuričić: Nema pravo g. poslanik kada kaže, da ja nisam to predložio. To je sve ranije predloženo. Gospodin izvestilac morao je da bude rdjavo obavješten o tome. Ja nisam bio u Odboru ni u sekciji, jer sam bio u ostavci, a kao Ministar u

ostavci nisam mogao prisustvovati na sednicama odbora ni sednicama sekcije, jer ne bih imao onog autoriteta, koji Ministar treba da ima, ali je načelnik bio tamo i imao uputstva, da zastupa gledište koje sada ja izlažem, a to je potreba sudskih poslova u Srbiji. Ako ne ćete da primite, to je vaša stvar.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, pristupamo rešenju. Kod uredbe Ministarstva Pravde odeljenje za Vojvodinu g. Gjuričić je molio i mi smo izdvojili uredbe od 1.—5. G. Gjuričić je učinio izvesne dopune, g. izvestilac ih nije primio. Sada ima ovo da reši Zakonodavni Odbor. Ja ću staviti na glasanje. Ko je za to, da se ove uredbe od 1.—5. prime po izveštaju sekcije koju predstavlja g. izvestilac, on će glasati za, a ko je za predlog g. Gjuričića izvolice glasati protiv.

Izvestilac dr. **Svetislav Popović** proziva članove Zakonodavnog Odbora da glasaju i oni su glasali ovako: Dr. Šećerov za, dr. Svet. Popović za, dr. Šumenković za, V. Lazić za, J. Jeremić za, J. Drogenik za, A. Sušnik protiv, Ljuba Jovanović protiv, Gosar protiv, dr. Šimrak protiv, dr. Mazzi protiv, J. Gjonović za, dr. Ninko Perić protiv, M. Rajčević protiv, Marko Gjuričić protiv, M. Živković za, dr. Sv. Mihajlović protiv, dr. Ljuba Popović protiv, L. Trandafilović za, O. Vilović za, J. Vrsalović protiv, Stanković za, Raja Filipović protiv i Miša Trifunović protiv.

(Posle glasanja.)

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, glasalo je svega 24 poslanika, 11 glasalo za, 13 glasalo protiv. Dopune i predlozi g. Gjuričića usvojeni su.

Molim vas, g. Šećerovu, sada je na redu uredba izvučena pod brojem 7. odeljenje za Vojvodinu, o kojoj želite da govorite.

Dr. Slavko Šećerov: U uredbi br. 7. ja predlažem dopunu čl. 5. tač. 1. koja ima da glasi ovako: »Izuzetno dozvoljava se onim rigorozantima Slovenima, sa teritorije Apelacionog Suda u Novom Sadu, da mogu steći doktorat pravnih nauka na kome stranom Univerzitetu, koji su još pre rata stekli rigorozu a nakon oslobodjenja bili u državnoj službi ili vojsci.

Ova dozvola važi isključivo za godinu dana posle obnarodovanja ovog zakona.

Gospodo, ovo se odnosi na one naše pravnike, koji su bili u državnoj službi i vojsci, pa nisu mogli u toku godina da polože doktorat.

Predsednik Miša Trifunović: Molim g. izvestioca da kaže, prima li ovu dopunu?

Izvestilac dr. Ilija Šumenković: Ja primam ovu dopunu g. Šećerova.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, stavljam na glasanje ovu uredbu. Ko je za to, da se ova uredba pod brojem 7. primi sa dopunom g. Šećerova, neka izvoli sedeti, ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem, da je primljena ova uredba sa dopunom g. Šećerova.

Sad je na redu uredba Ministarstva Vojnog pod br. 5. Ima reč g. Drogenik.

Josip Drogenik: Gospodo, ove beneficije, koje se predviđaju za lekare, nisu predviđene i za veterinare. Mi imamo malo veterinara i ja mislim, da se time neće budžet mnogo opteretiti, ako dometnemo te beneficije i za veterinare.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin referent Ministarstva Vojnog.

Referent Ministarstva Vojnog major **Ninko Milinković**: Koliko sam razumeo g. poslanika, njemu je nejasno, zašto marveni lekari nisu izjednačeni sa medecinarima odnosno sa sanitetskim oficirima. Po zakonu o ustrojstvu vojske, koji sada važi, da neko postane sanitetski oficir, mora da je svršio fakultet i mora da ima praksu. Po zakonu o ustrojstvu vojske, da neko postane veterinar, treba da je svršio kakvu višu veterinarsku školu na strani. Kad je potraženo mišljenje načelnika sanitetskog odeljenja po primedbama sekcije, zbog čega nisu izjednačeni veterinari sa medecinarima, na to je gledišta stao i načelnik sanitetskog odeljenja kao stručnjak i izjavio je pismeno sekciji, da se on ne slaže s tim, da veterinari budu izjednačeni sa medecinarima, pošto to po dosadašnjem zakonu o ustrojstvu vojske nije bilo predviđeno zato, što veterinari nisu doktori medicine, nego se primaju sa svršenom stručnom višom školom na strani. Tako je mišljenje dao i načelnik sanitetskog odeljenja kao stručnjak i na tome je ostalo.

Predsednik Miša Trifunović: Ima reč gospodin Mazzi.

Dr. Dominik Mazzi: Ja držim, da ovo razjašnjenje g. zastupnika Ministra Vojnog nije ni najmanje umesno. Ja se potpuno slažem sa predlogom g. narodnog poslanika Drogenika. Danas od onih, koji hoće da postanu marvenim lečnicima traži se viša škola i to takva viša škola, da mogu postati doktori species, da mogu postati doktori, koji se potpuno izravnavaju sa drugim višim skolama. Mi znamo, koliko se danas drži marve i koliku vrednost ima marva u ekonomskom razviću. Ja se potpuno slažem s tim, da se marveni doktori takodje moraju izjednačiti sa drugim doktorima, jer i oni imaju jedan od najvažnijih zadataka. Oni moraju da svrše gimnaziju; moraju da polože ispit zrelosti, a pre su učili 3 godine a sada uče 4 godine i imaju prava da postanu doktori. To je dapače najvažnija čast, koju jedan čovek može da uživa i postigne. Ja se slažem sa predlogom g. Drogenika, da oni budu izjednačeni sa drugim oficirima.

Predsednik Miša Trifunović: Meni se čini da g. Drogenik nešto drugo predlaže.

Josip Drogenik: Ja predlažem to isto što je g. Mazzi naveo.

Izvestilac dr. **Ilija Šumenković**: Ja primam predlog g. Drogenika.

Predsednik Miša Trifunović: Ko je za to, da se uredba Ministarstva Vojnog pod br. 5. primi sa dopunom g. Drogenika; neka izvoli sedeti, ko je protiv neka izvoli ustati. (Svi sede.) Objavljujem, gospodo, da je uredba pod br. 5. primljena sa dopunom g. Drogenika.

Prelazimo, gospodo, na uredbu Ministarstva Prosvete, o kojoj smo malo pre imali spor pod br. 12. Ima reč g. Ministar Prosvete.

Ministar Prosvete **Svetozar Pribičević**: Gospodo, po čl. 130. Ustava one uredbi, koje se ne bi rešile u Zakonodavnom Odboru, ostaju i dalje na znazi i mogu se posle u Skupštini da menjaju redovnim zakonodavnim putem. Ne stoji ono tumačenje, da Zakonodavni Odbor mora sve uredbu da pretresa. Jer ako u nedostatku vremena ne može prošudirati jednu uredbu i izmeniti je kako prilike i potrebe zahtevaju, on je može ne rešiti i ona ostaje i dalje, ako ne bi bila rešena, na znazi i može se menjati samo redovnim zakonodavnim putem. Što se tiče ove uredbi, koja je u pitanju, moja bi želja bila, da se ta uredba sada ne

bi pretresala a to iz razloga, koje ću sada navesti. Vlada, koja će izneti pred Narodnu Skupštinu o kojim pitanjima i zakonodavnim projektima želi da se Skupština pozabavi u ovoj svojoj sesiji, izjaviće želju, da Skupština pretresa zakone, koje će Ministarstvo Prosvete podneti o osnovnim, srednjim i visokim školama. Ti zakoni, koji rade na unifikaciji našega školstva, doći će i tako pred Skupštinu i Narodna će Skupština imati vremena, da te zakone pretresa i da ih oceni prema potrebi razvitka našega školstva i nastave i onda će to biti prava i potpuna naša kontrola. I kako je odlučna namera vlade, da se to pitanje u ovoj seriji reši, ja vas molim, da se partijske promene ne čine. I onako je ova uredba, koja je u pitanju od predjašnje vlade g. Pašićeve predložena i ja sam je kao Ministar Prosvete kontrასignirao i oni pogledi, koji su u toj uredbi izneseni, naši su pogledi. To su pogledi sadanjih vodja Ministarstva Prosvete. Ja bih molio, da se sada ne čine nikakve izmene, da postane uredba kakva je zakon, a posle kad dodje zakon o unifikaciji školstva doći će i to pitanje na diskusiju.

Izvestilac dr. **Svetislav Popović**: S obzirom na ovu izjavu g. Ministra Prosvete, čast mi je u ime sekcije izjaviti, da pristajem, da se diskusija o ovoj uredbi skine sa dnevnoga reda, ali svakako očekujem, da će Ministarstvo Prosvete vodeći računa o direktivi, koju je primilo od Zakonodavnog Odbora u granicama zakona postupiti prema raspoloženju Zakonodavnog Odbora.

Predsednik Miša Trifunović: Gospodo, ko je za to, da se ova uredba skine sa dnevnoga reda, izvoleće sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je skinuta sa dnevnoga reda.

Molim vas, gospodo, isto tako i ove uredbi Ministarstva Vera; po želji zastupnika Ministra Vera i Vlade da skinemo sa dnevnoga reda.

Jovan Gjonović: Gospodo, ja sam ranije učinio nekoliko napomena i tražio sam, da se uredba koja je zavedena u spisku pod br. 8. izvuče od onih uredbi, koje je tražio Ministar, da se odlože i da se o njoj razgovaramo. Ja sam to najviše učinio iz ovoga razloga. Čl. 14. te uredbi, gospodo, predvideo je zvanje kancelara u Sv. Sinodu. To je zvanje novo. Ono je preneto sa strane. Takve kancelare imali su Sinodi u Rusiji, imali su ljudi, koji su upropastili pravoslavnu crkvu u Rusiji. Ali meni nije stalo do pravoslavne crkve, koliko mi je stalo do toga, da se ne prave sinekure i položaji, koji će obezbedjivati ljude na štetu državne kase, i to ni manje ni više nego položajem koji je u rangu državnog savetnika.

Vi svi, gospodo, znate, šta znači u ovoj zemlji državni savetnik i dati jednome čoveku iz Sv. Sinoda da bude u rangu državnoga savetnika, to je već mnogo. Meni se čini, da bi trebalo primiti gledišta sekcije, upravo čl. 14. kako je redigovan u sekciji, da u mesto kancelara dodje sekretar, koji ima da bude organ Ministarstva, da ne bude kao državni savetnik nego da bude eksponent Ministra Vera u Sv. Sinodu, koga će moći Vlada, ako se bude ogrešio o interese nacionalne, državne i verske i da smeni. Zato vas, gospodo, molim, da se uredba, ako hoćete, povuče. Ako nećete da se povuče onda bar da se izmeni ovaj član po predlogu sekcije. Ja molim Zakonodavni Odbor, ako pristaje da se ova uredba skine, neka se skine, ali da čl. 14. bude redigovan kako ga je predložila sekcija.

Predsednik Miša Trifunović: Ja sam dužan, gospodo, i ovaj predlog kao i predloge Ministra Vera,

Sećerova i Drogenika pred Zakonodavni Odbor da stavim na rešenje. Želi li Odbor, da se i ova uredba izvuče iz spiska uređaba i o njoj da se radi? Ko je za to, da se izvuče iz uređaba, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka digne ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da je ova uredba izvučena. U specijalnoj debati učinio je jednu napomenu g. Gjonović. Ima reč g. Lazić:

Vojislav Lazić: Ja sam hteo prvo da govorim o ovom prvom pitanju, koje je bilo na dnevnom redu, o pitanju načina izvlačenja ovih uređaba ispred Zakonodavnog Odbora. Ja se ne slažem sa ovim načinom, kako su ove uređbe povučene i zahtevam, da se donese odluka, da li one važe ili ne važe, da li one imaju da se osnaže ili ponište. To je jedno. Drugo, Ministarstvo Vera nije sve uređbe podnelo Zakonodavnom Odboru, ili ih bar Odbor nije uzeo u svoje vreme na pretres. Šta tu po sredi stoji, ja ne znam. Da li je tu krivica do Ministra Vera, ili do sekcije Zakonodavnog Odbora, koja je imala da reši ove uređbe, u to ja neću da ulazim, samo konstatujem, da se s tim uređbama stajalo i one su došle sada na kraju tako reći u poslednjem času. I onda, gospodo, kad su došle u poslednjem času, sada se opet pojavljuju načini, na koji će se one povući ispred Zakonodavnog Odbora, da ih on ne bi mogao rešiti ni dati sankciju, da ih ili osnaži, ili poništi.

Gospodo, u Ministarstvu Vera i u svim drugim našim verskim ustanovama imamo birokratskoga duha sa kojim se mi ne možemo složiti. Mi smo prilikom donošenja Ustava izneli svoje poglede na uređenje crkve i crkvenih i verskih ustanova i kako, gospodo, poboljšanje u tome pravcu ni do danas nije bilo i ako postoji Ministarstvo Vera i tolike druge ustanove, mi odlučno ustajemo protiv onih, koji pod zaštitom vere idu na to, da zavedu visoke birokratske položaje i da se na račun vere a na teret države koriste.

G. Gjonović je izneo, da je u svetom Sinodu ustanovljeno novo zvanje sekretara u rangju državnog savetnika. Pa pomislite koliko ima danas vladika u našoj državi! Da li su te vladike danas potrebne? Pa onda da vidimo kako sveštenstvo vrši svoju službu. I pošto se došlo najzad da se to pitanje jedanput reši ako ne u Skupštini a ono bar u Zakonodavnom odboru, onda se to pitanje na jedan izvesan način povlači. Naši sveštenici, gospodo, dobijaju od države dodatak na ekupoću kao i ostali činovnici i pored toga opet naplaćuju za svoje činodestvovanje po 10, 15 i 20 puta više nego što su naplaćivali. U mesto da vidimo da li to narod odobrava, a ako to ne odobrava, da se to popravi, mi nismo našli za potrebno za četavih 5 meseci rada Zakonodavnog Odbora, da to pitanje postavimo na zdravu osnovicu, da ne dolazi narod sa svojim verskim predstavnicima u konflikt i da narod u svoje verske predstavnike ima bolje vere, a ne da gleda na njih kao na nužno zlo. Prema tome ja sam protivan, da se ove Uredbe povuku i zahtevam, da se o njima večeras raspravlja.

Predsednik Miša Trifunović: Želju zastupnika Ministra Vera i Vlade, da se Uredbe pod br. 6, 7, 8, 9 i 10. spiska skinu sa dnevnoga reda, stavljam na glasanje. Ko je za to, da se ove pomenute Uredbe skinu sa dnevnoga reda, neka izvoli sedeti, a ko je protiv neka izvoli dići ruku. (Većina sedi.) Objavljujem, da su sve ove Uredbe skinute sa dnevnoga reda i o njima se ne rešava.

Gospodo, dozvolite pre nego što završim sednicu da kažem jednu reč. Delokrug rada Zakonodavnog

Odbora, koji mu je odredjen članom 130. Ustava večeras je, gospodo, po Ustavu završen. (**Gjonović:** Molim da mi date reč.)

Predsednik Miša Trifunović: Izvolite.

Jovan Gjonović: Ja sam hteo da učinim predlog Zakonodavnom Odboru i činim ga baš zato, što će svaki od vas znati, da ne govorim pro domo sua. Ja nisam bio državni činovnik i zato mogu to i da predlažem. A čini mi se, da pravičnost i pravda nalažu da se predloži ovako nešto. Ovaj moj predlog koji pred Vas iznošim glasio bi ovako: »Narodnim poslanicima, koji su izabrani za narodne poslanike na osnovu sadašnjeg izbornog Zakona, priznaje se pravo ogarantovano članom 73. Ustava«. To znači, da za one činovnike narodne poslanike, koji su po sadašnjem izbornom zakonu, tim samim što su izabrani za narodne poslanike, morali izgubiti svoj položaj, da za te ljude važe odredbe člana 73. Ustava. Kad smo mogli da zbrinemo vojsku i činovnike, onda, gospodo, čini mi se da možemo da se setimo i onih narodnih poslanika, koji su bili državni činovnici. Ja sam ovo izneo pred Vas i molim Vas, da to shvatite lojalno, jer ja nisam činovnik i ako bi hteo Zakonodavni Odbor da ovo primi, to bismo mogli dodati onome Zakonu, koji smo jutros izglasali i koji se zove »Zakon o Ministrima na raspoloženju«, i čijem zaglavlju možemo dodati: »i narodnim poslanicima«. Ako hoćete da primite ovo, u ostalom mogla bi se naći formula vrlo lako i to bi pitanje bilo pravilno rečeno i likvidirano. To sam imao da predložim, a na Vama je da ocenite da li je umeran i pravilan ovaj moj predlog.

Predsednik Miša Trifunović: Ja, gospodo, sam o ovo mislim, da je ovaj predlog van okvira člana 130. Ustava. Ni u jednoj Uredbi, što smo do sada rešavali, nije bilo ovoga. To je moje mišljenje. Ovaj je predlog podnet ad hoc. On može da se uputi Sekciji.

Jovan Gjonović: Gospodo moja, to je fakat da svaka stvar mora po redu da prodje kroz Sekciju. Mi smo jutros napravili jedan izuzetak, jedan čitavi zakon mi smo jutros metnuli na dnevni red, a to je Uredbe o Ministrima na raspoloženju i ako nisu prošle kroz Sekciju. G. Gjurčić je objasnio, da Zakonodavni Odbor ima pravo i tako da rešava. A meni se čini, da o ovome mome predlogu Zakonodavni Odbor ima prava da rešava, a ako Odbor nalazi da nema i ne treba da rešava, to je njegova stvar.

Predsednik Miša Trifunović: Želi li Zakonodavni Odbor da ovaj predlog stavim na glasanje, a meni se čini da ima retroaktivno dejstvo prema Ustavu.

Vojislav Lazić: Gospodo, meni je žao, da se ja sa gospodinom Gjonovićem u ovome pitanju ne mogu složiti. Ja nemam ništa protiv toga u načelu, da se to pitanje rešava i da Zakonodavni Odbor glasa o tome. Ja ne mislim, da treba preko toga pitanja preći, kad već postoji predlog, ali unapred izjavljujem, da ne delim mišljenje gospodina Gjonovića i da se sa predlogom nemogu složiti.

Dr. Janko Šimrak: Da ne bi izgledalo, da ja govorim pro domo mea, ja izjavljujem, da o samome Zakonu neću ništa govoriti, ali ću Vam kazati, da sa formalne strane kao sa gledišta Ustava ne može biti nikakva prigovora. Mi smo već do sada činili mnoge dopune, koje su bile mnogo teže naravi, nego što je ova dopuna, kojom hoćemo da zadovoljimo socijalnu pravdu. Dakle mislim, a tim više ta je stvar opravdanija, što ima u Ustavu, već je zagarantovano, da u buduće oni, koji su bili činovnici ako su izabrani